

Euskal Herrian sortutako jantzi markak: Fosco, Loreak Mendan...



ARGIA



E u s k a l H e r r i k o A s t e k a r i a

PSE-EEren Kongresua

Odon Elorza:

“GESTORAREN SINTESIARI AUSARDIA FALTA ZAIO”

Aurora Beltran:

“Gardentasunak balio du, itxurakeriak saltzeko dira”



iZALUKA?

MAHAI JOKOA



Bizkaiaren ganeko 2.000 itaun-erantzun

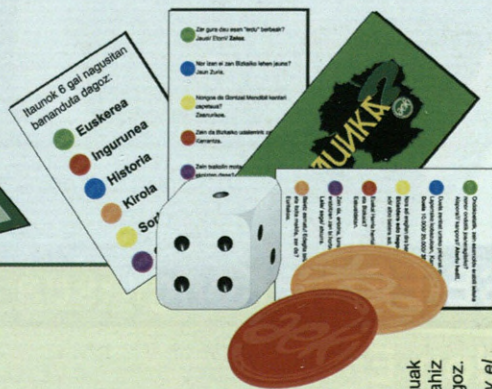


GAZTETXO eta HELDUENTZAT



Zer dakizu Bizkaiaz?

- Zeri esaten jako "ogigaztaia"?
 - Nor zan Martina Ibaibarriaga?
 - Zein da euskera hobea, Markina ala Zornotzakoa?
- 2.000 itaun, geure herrialdea olgetan ezagutzeko.



DNI / CIF
ENA / IFK

Eskaerea egiteko orria

Persona y teléfono de contacto
Harremanetarako, izena eta telefonoa

Dirección
Helbidea

Código postal
Posta kodea Provincia
Probintzia

Forma de pago
Ordaintzeko era Banku bidez (20 zenbaki)

Entidad bancaria
Bankuaren izena

*Informazioa aek-ren fitxategian gordeko da, babespekoa da eta interesatuak eskatu, aldatu edo ezabatu leike gura izan ezkerre. Beronen kontrola nahiz erabilerak, Norberaren Datuak Babesteko Lege Organikoaren mende dagoz.
*Esta información se guardará en nuestro fichero, es confidencial y el interesado es libre de modificarlo o cancelarlo. Su control y tratamientos están sujetos a la Ley Orgánica de Protección de Datos de Carácter Personal.

BIZKAIKO aek
euskal herriko alfabetatzeko euskalduntze koordinakundea

Salneurria: 5.000 pta./ 1.000 ogerleko/ 30,05 € (B.E.Z. barne)

Eskatu egizu zeure herriko aek-ren euskaltegian, edota:

Rellenar este impreso y enviar a la siguiente dirección:
Eskari-orri hau bete eta bidali ondoko helbidera:
BIZKAIKO aek • Perro kalea, 1-5.a • 48005 BILBO

04 415 53 53 edo 04 415 05 12 telefonotatik • Posta: e.izaluka@aecknet.net • 04 416 65 55 fax



Argazkia: Alberto Elosegui
Diseinua: antza S.A.L.

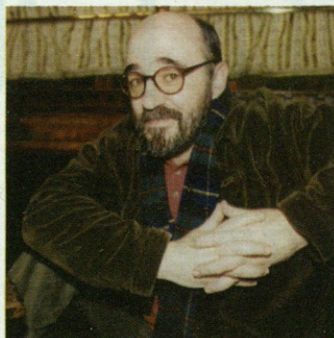
1.840. ZENBAKIA - 2002KO OTSAILAREN 3A



■ ACB-k 45 langile gehiagorekin bere ekoizpena bikoiztuko du 15



■ Argia Sariak 2002 29



■ Alex Angulo: "Gaur egun antzerkia egiteak beldurra ematen dit" 36



■ Doinu zaharrak berri 41

ORRIZ ORRI

Oihartzunak 5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa 6

Krisia PSEn.

Mikel Asurmendi/ Xabier Letona 9

EKONOMIA

ACB-k 45 langile gehiagorekin bere ekoizpena bikoiztuko du. Daniel Udaltz 15

EUSKARA

Hazparneko ikastola: 30 urte eta egoitza berriaren aiduru. Mikel Asurmendi 18

GIZARTEA

Eusko labeldun jantziak. Ainara Iraeta 20

Elkarriketa: Aurora Beltran.

Estitxu eta Ixiar Eizagirre 23

Argia Sariak 2002.

Elisabeth Pombo / Onintza Irureta 29

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak 34

Elkarriketa: Alex Angulo.

Jon Garaño 36

51. LARRUNen jarraipena: Birtuismoaren ajeak.

Jexux Mari Irazu 40

Doinu zaharrak berri.

Xabier Sagardia 41

Orain dela 30 urte.

Pilar Iparragirre 44

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak 46

Agenda 49

Bizia 50

Ihesi 51

Denborapasak 55

IRITZIAK

Politika: Iñaki Esnaola 8

Kultura: Imanol Agirre 33

Azkena: Bernardo Atxaga 58



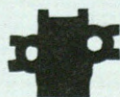
Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria



Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Argitarapen honen edizioak laguntzaile:



kutxa

zuri esker
gracias a ti

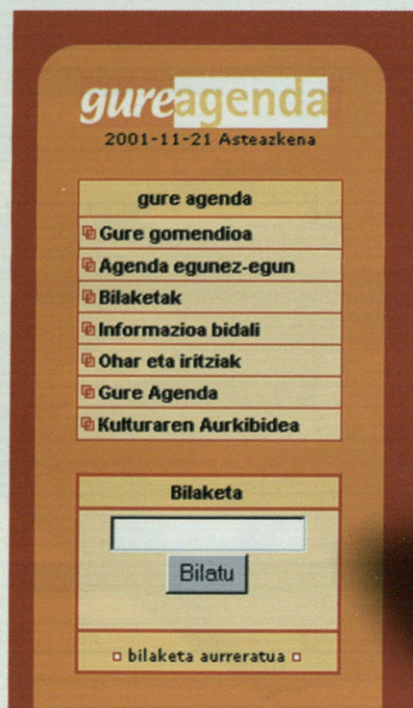
gizarte ekintza
obra social

Euskal Herriko kultur agenda

"Zer egin dezaket asteburuan?"

"Non eskaintzen dituzte antzerki ikastaroak?"

"Non eta noiz jotzen du nire talde gogokoenak?"



gureagenda
2001-11-21 Asteazkena

gure agenda

- ☐ Gure gomendioa
- ☐ Agenda egun-egun
- ☐ Bilaketak
- ☐ Informazioa bidali
- ☐ Ohar eta iritziak
- ☐ Gure Agenda
- ☐ Kulturaren Aurkibidea

Bilaketa

☐ bilaketa aurreratua ☐

egunero

www.argia.com



INFORMAZIOA JASOTZEKO TRESNA

- Antzerkia, dantza, musika, erakusketak, kontzertuak, lehiaketak, bertsolaritza, hitzaldiak, ikastaroak, literatura, jardunaldiak...
- 6 hilabeteko aurreikuspenak eta artxiboa
- Euskal Herri osoko informazioa

INFORMAZIOA EZAGUTARAZTEKO TRESNA

Zure informazioa "Gure Agendan" automatikoki agertzea oso erraza da:

1. "Informazioa bidali" tekla sakatu
2. Sarrera gakoa lortu
3. Informazioa bidali



ARGIA



Jabetza: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta
 Zuzendaria: Pello Zubiria.
 Zuzendari ordea: Xabier Letona.
 Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua.
 Produksioa: Berdaitz Goia.
 Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi.
 Sustapena: Kike Amonarriz.
 Argitalpenak: Bego Zuza.
 Harpidetak: Edurne Urruzmendi.
 Bezeroen harrera: Olatz Korta.
 Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña Soraluze.
 Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde.
 Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48 (komertziala).

IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel.: 559 47 60 00.

Faxa: 559 47 60 01.

NAFARROA: Gazteluko Plaza 44, 3. eskuina. 31001 Iruñea.

Tel.: 948 22 22 85.

POSTA ELEKTRONIKOA:

Erredakzioa: kazeta@argia.com

Komertziala: komertzial@argia.com

WEB ORRIALDEA

www.argia.com

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.

INFORMATIKA: A.S.P. Koop. Elk.

Urtebeteko harpidetza:

Hego Euskal Herria104 euro

Ipar Euskal Herria126 euro

Espainia104 euro

Beste atzerriak133 euro

Airez208 euro



KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Ametzagaina Taldeko partaidea da

Hansson, Suediako "Svenska" egunkarian



Evans, Zeelanda Berriko "New Zealand Herald" egunkarian



-Hemen dira berriak...

Hiruko Txikian

MENDEKUA

Mendekatu nahia edo izan dut nik urtetan fantasiarik azkarrarena. Maiz amestua naiz torturatu nindutenetako bi, nire eskupean nituela. Ez dut inoiz jakin ametsa burutzen, ameskaitza baten menpeko baintzen atzarria bainaiz izerdi patsetan dardarka, berriro ere neroni banintza torturatua. Alta, tortura bere haragitan bizi izan duenak ezin dezake torturazaitzailearen maila inoiz harrapatu, honek beharrezkoak dituen berezko dohainak gabe, hala nola bihotz gogorra, anker basatia, hotza, ezin baitezake torturatuarekiko urruntasuna lortu torturari bere oinarrizko funtzioa ukatu gabe:

torturatuaren gogoak erauzi. Eta mendekatzaitzaileari, araz, ez zaizkio gogoak interesatzen. Horrek berak eragozten dio torturatzaitzaile profesionala izatea. Altxarandio eta Cortes torturatuak izan dira. Ez dut dudarik egiten. Ruiz Polanco epaileari salatu diote. Honek ez du salaketarik onartu. Garzonek dio torturak badirela frogatuko duen epaiak behar dituela, horiek ezean torturari ez dela. Hauek ere profesionalak ditugu, torturatzaitzaileen inpunitatea bermatzen duten profesionalak, mendekuarekin amets egiten duten torturatuen herria gizentzen ari diren mertzenarioak ●

◆ JOXE MARI OSTOLAZA



T E R M O

TXANPONA

BOROA, BIGARREN LEMOIZ?

Zornotzak larunbatean EAJren jauntxokeriaren aurrean erantzun zuen, Boroan eraiki nahi den zentral termikoaren erreferendumari muzin egiteagatik. Hiritarrek, 15.000tik gora sinaduren bermearekin, ekologistek, osasuneko profesionalak eta talde politikoek, EAJ izan ezik, eskatutako erreferenduma. Bizkaiko EAJk bere diziplina ezarri zien ordezkari, eta herritarrei eragingo dien proiektu batez hitz egitea debekatu. Proiektu estrategiko bat dela argudiatu du. Badirudi Lemoizko zentral nuklearrean gertatukoaz ahaztu dela. Orduan ere proiektu estrategikoa zela argudiatu zuen, zentral hura eraikitzen ez bazen haitzuloetara eta azak landatzera itzuliko ginela. Herriak Iberdueroren eta proiektuaren babesleen inposaketa errefusatu zuen ordea. Lemoiz geldiaraztea lortu zen, nahiz eta giza eta diru kostu handia izan. Egun ez gaude haitzuloetan ezta azak landatzen ere. Zornotzako bizilagunak ahal den guztia egiteko prest daude zentrala geldiarazteko. EAJk bere jarrera zuzendu eta herriari aske adierazten utzi behar lioke. Hala ez bada bigarren Lemoiz baten aurrean egon gintezke.

◆ DANIEL UDALAITZ

PATRIOTISMO KONSTITUZIONALAREN BELDUR

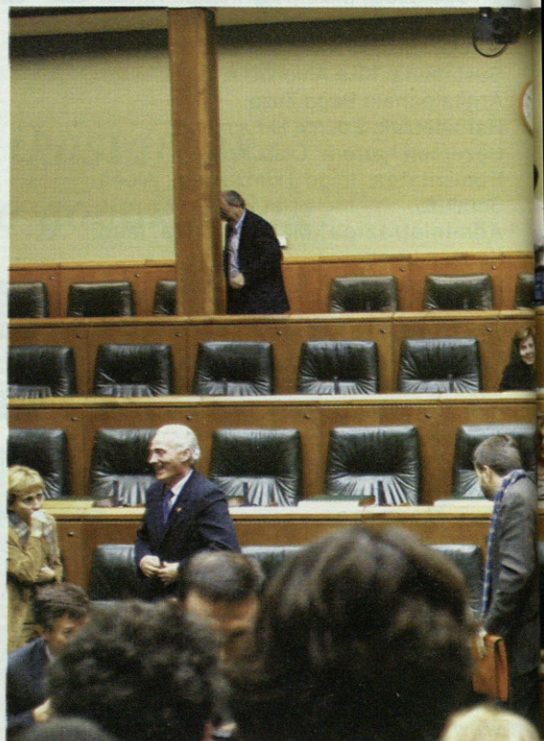
PP-REN kongresuak buruzagitza kontuak etorkizunerako ondo baino hobeto lotuta daudela erakutsi du. Eta gaurkoz, Espainiako eskuiaren ideia multzoa ere bai. Patriotismo Konstituzionala da kontzeptu klabea eta Espainiako oposizioan kezkatuta dira honek ekar dezakeenarekin, zenbaiten ustez PPk bere izakera nazionalista espainiarra estaltzeko aitzakia gisa erabiltzen delako definizio berri hori, demokrazia eta nazionalismoa nahastuz. Bestetik, doktrina eta arauak nahasten ditu, nahita. Eta baita ETaren kontra egotea eta Konstituzioaren kontra egotea ere. Horrela, sistematik kanpo utzi nahi ditu doktrinarekin ados ez egon baina arauak zintzo betetzen dituzten demokrata disidenteak, patriota espainiar ez direnak (demokratak ez balira bezala), eta ETaren kontra lan egitearekin batera Konstituzioa aldatu nahiko luketenak. Eta Espainia eta Konstituzioa nahastuz, edozein desmasia justifikatuko lukeen bide batetik abiatzen da PP.



■ Kongresua Aznarren neurritara egin da.

AUTODETERMINAZIOA, OHIKO BAKE PROPOSAMENA

SAKONEAN ez dirudi Batasunak proposatu berri duen bake proposamenak ezusteko han-



dirik sortu duenik gainerako eragile politikoe-tan, nahiz eta zenbait osagaietan doinu berria somatu den, batez ere Euskal Herriaren plural-tasuna eta norbere proiektu politikoa albora-tzearen kontuei dagokienez. Gabezien artean, ETaren aurrean jarrera berririk ez agertu izana azpimarratu da. Ezker abertzaleak historikoki gatazkaren erdigunean jarri ohi duen autodeter-minazioa da proposamenaren oinarria eta, Ekial-de Hurbileko simulak erabiliz, bakea autodeter-minazioaren truke finkatzen du. Hauteskundeetako porrotaren arrazoi handieta-ko bati helduz, bere burua bake proposamene-tan ere jorratu behar duela ikusi du. Eguneroko praxi politikoan, eskubideen diskurtsoa -auto-determinazioarena batez ere- burujabetzarena-ren gainetik jarri duela ere azpimarragarria da.

BAHEA

- Alec Reid apaiz bitartekari irlandarrak 'Gara'n: "Europako Batasunako Espainiako lehendakaritza garaia une ona izan daiteke Espainiako Gobernuari gatazka bideratzeko hitz egin behar duela adierazteko eta norabide horretan presio egiteko".
- Patxi Lopez, PSE-EEko Kudeaketa Batzordeko kidea: "Buelta eta buelta baina inoiz aurrera egin gabe egiten duen noriaren gisakoa da herri hau, urteak ari baikara nazionalis-tek mahai gainean jartzen dituzten kontzeptuen gainean: burujabetza, autodeterminazioa,



BAKE KONFERENTZIA EKAINERA ARTE LUZATUKO DU ELKARRIK

PSE-EEko zuzendaritza berriari Bake Konferentzian partehartzeko aukera ematearren, Elkarrik martxoan bukatzen zen Bake Konferentzia ekainera arte luzatuko du. Bide batez, beste hiru hilabete lortzen ditu Konferentziak segida izan dezan. Bere alde publikoa -hitzaldiak eta abar- arreta handiz ari da jarraitzen eta oihartzuna ere izaten ari da gizarte mailan. Interes handiena pizten duen moderatzaile taldeak gidatutako alderdien elkarrizketez, ordea, ezer gutxi ezagutzen da. Eta askoren amorragarri bada ere, berez izan daiteke hori berri ona, besterik ez bada, edozelako elkarrizketa prozesuren ezaugarri gaitz eta nagusienetako bat horixe delako, diskrezioa.

URRATS BAT NORMALIZAZIOAN

Atera diren aurrekontuekin, gezurra badirudi ere, normalizazio urrats bat eman da Eusko Legebiltzarraren funtzionamenduan. Oposizioak eta Jaurlaritzak biek erabili dituzte Batasunaren botoak beren helburuak lortzeko: oposizioak Legebiltzarra blokeatzeko, eta Jaurlaritzak aurrekontu bitxi hauek aurrera ateratzeko. Horrek erakutsi du Batasuna ez balego moduan aritzea fikzioa dela, behintzat honek partehartzea erabakitzen badu. Gutxitan ez moduan, ezker abertzaleak amu parlamentarioari kosk egin dio, eta horrek eragina du. Kanpora eta barrura begira seguruenik.

KUPOAREN GERRA

KUPOA arma politiko bihurtu da azken sei hilabeteotan. 2001ean zehar, PPren Gobernuak Kontzertuaren negoziatzioa oro har bultzatzen duen norabide homogeneizatzaile gisa erabili duelako. 2002an, Juan Jose Ibarretxeren gobernuak, kupoaren zati bat -240 milioi bat euro- ez duela ordainduko iragarri duelako. Espainiako Gobernuaren erantzuna hasi da jada: Javier Balza Barne Kontseilariak eskatutako 200 ertzain gehiagorako baimenik ez ematea. Eta Montorok, hori hasiera besterik ez dela iragarri du. Datozen bizpahiru hilabeteetan Ibarretxeren erantzunak eragile politiko guztien begiak izango ditu so. Madrilek tresna ugari ditu joko horretan aritzeko, Lakuak zeintzuk agertzen dituen ikusi behar.



■ J. Urrutikoetxea.

IZPIAK

Josu Urrutikoetxea Batasunako Eusko Legebiltzarreko parlamentarioa, 1987an Guardia Zibilaren koartel baten aurka Zaragozan izandako atentatuaren sumarioan sartu nahi du Entzutegi Nazionaleko fiskaltzak. Atentatua berak agindu zuela leporatu nahi diote.

Ramon Jauregi PSE-EEko Kudeaketa Batzordeko buruak jakinarazi duenez, Javier Rojo Arabako sozialisten idazkari nagusi ohia litzateke PSE-EEren proiektua kontsentsu maila handienarekin bideratuko lukeen idazkari nagusia.

Robert Evans europarlamentari ingeles eta laboristak, Angel Acebes Espainiako justizia ministroak Europako Legebiltzarrean egindako agerraldia desitxuratu zuen, eta ETArekin arazo elkarrizketaren bidez konpontzen saiatu beharko litzatekeela gogorarazi zion, IRArekin gobernu britainiarrak egin zuen bezala.



■ Robert Evans.

independentzia, euskal esparrua... beste gauza asko, aldiz, iragan egiten dira, oso garrantzitsuak dira, herritarrei benetan eragiten diete, eta horiei minutu erdi ere ez zaie eskaintzen".

• Iñigo Aranbarri idazleak 'Euskaldunon Egunkaria'n: "Areago, bihotzari loturik ulertzen dugulako egiten zaigu jasagarri, segur aski, herri honetan politika. Ez gara, ez, horretan ere, normaltasunean bizi. Gure kultura politikoa, ez da, zelanbait esatearren, heldua. Baina bizi gara. Kontua izango da zer egin behar dugun, buruak ez eze, bihotzak ere huts egiten digunean".

Abertzaleon gehiengoari etekinak ateratzen hasi

Beti da konplikatu gure Herriko errealitate politikoa analizatzea, eta are gehiago une hauetan, alderdi abertzaleak elkarri muturka ari direnean eta datozen hilabeteetarako egoera are konplexuago bihurtuko dela aurrikusi daitekeenean. EAEko hauteskundeek zapore atsegin samar bat utzi zigutela zirudien: sekula ikusi den ahalegin politiko-mediatikorik handiena gainditu eta fronte "patriotico-español" izendatu dezakeguna garaitua izan zen, ezker abertzaleak, EAJ-EAk eta IU-EBk argi eta garbi gaina hartuta. Argi eta garbi diot, jakinik bi blokeen arteko tartea oso muga estuen barruan gertatzen dela.

Eta hala ere, garaipen horretatik zein etekin politiko atera dugu teoriaran garaile izan ginenok? Egia esan, batere ez (horrelakoak gara euskaldunok) eta mila gatazka dialektikotatik murgildu gara berriro, eta gu horretan gabiltzan bitartean etsai politikoa (zailtasunak zailtasun) berriro burua jasotzen hasi da.

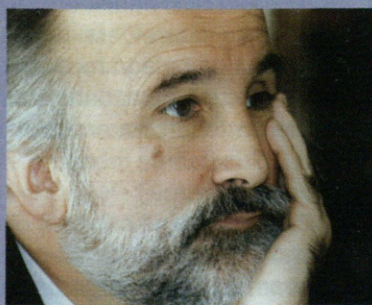
EGUNAK joan ahala gero eta astakeria politiko handiagoak ikusi beharko ditugunez, horrela ohar gaitzke EAJk -kanpotik erasotuta baina baita barrutik ere- ETA suntsitu nahi duela Batasuna politikoki itoaz. Muturrean igurtzen dizkio hauteskundeetan lortutako botoak eta -itxuraz behinik behin- ez du arazo handirik PSOErekin beste bidai bat hasteko, honek gaurko bere estrategia berrordenatzen badu. Eta bestela, gai da EAJ beste lau urtez gutxiengozan jarraitzeko, badakielako ez dagoela gaina hartu diezaiokeen gehiengo parlamentario alternatiborik, eta ez dagoela pentsatuz, fronte espainolaren eta gaur ezker abertzaleak daraman estrategiaren arteko politika "erdibideko" batek hauteskundeetan etekin gozoak emanen dizkiola.

Ezker abertzaleak, nire ustez, hilabete hauetan xahutu egin du bere kapital politikoaren zati handi bat. Eta hori egin du, ez bakarrik gaur dagoen atakatik ateratzeko ETAk maniobra politiko bakar bat egin ez duelako; gainerako alderdi politikoak bezala, ezker abertzalea ere EAJri honek egin ahal izan dizkion "alukeriak ordainarazi" nahi izan dizkio aro honetan, ez dio aurrez aurre begiratzen egoera politiko errealarari eta maximoetako egitarau bat

proposatu du. Egitarau hori gehiago baita indar politiko baten printzipio saila, helburu horiek egun batean posible izan daitezen oinarriak ipintzeko borrokan ari den talde baten egitaraua baino.

Hala ere, eta "sistemak eragin nahi duen zatiketan" ez erortzeko eginahalean, errore sinestezinak egin ditu, adibidez, "fronte espainiarrarekin" bat eginda EAEko aurrekontuen kasuan botoa eman duenean, eta EAJ-EAren kontrako aliantza batean dagoela itxura eman duenean, "zenbat eta okerrago hobeto" edo

"PPk irabazten badu etorkizun politikoa hobea izanen da" pentsatuko balu bezala, hiru lurraldeok gobernaezinak direla itxura emateko PP eta PSOErekin guri berean igotzeraino.



ALBERTO ELOSEGI

Iñaki Esnaola
Abokatua

"Lerro honetatik jarraituz suizidio politikoa nahitaez gertatuko dela dirudi, eta ETAk izan beharko du -berriro ere ETAk- ezker abertzalea salbatuko duena, baldin eta ontziaren lema norabidez aldatzen badu"

LERRO honetatik jarraituz suizidio politikoa nahitaez gertatuko dela dirudi, eta ETAk izan beharko du -berriro ere ETAk- ezker abertzalea salbatuko duena, baldin eta ontziaren lema norabidez aldatzen badu, oraindik geratzen zaion kapital politikoa bizirik mantentzeko.

Ezker abertzaleak aurrera egin dezan, "jokoan" sartu beharra dauka. Barrutik egin behar da politika, eta ez ibili inora iristeko balio ez duen politika tanjenzial batean. Argi utzi behar da gutxienez EAEn irabazi egin dugula, "fronte espainiarrekoak" baino gehiago garelako eta hobeak. Eta EAJ-EA barrutik estutu behar dira, akordiotik, horretarako egin behar den guztia eginez (ETAk zer esanik asko badu horretan). Irabazle zaren eremutik egin behar da aurrera,

gainerako Euskal Herriak ikus dezan, hain zuzen, denentzako eta denen arteko politika egitea posible dela, eta hortik ere -eta askoz hobeto gainera- posible duzula Europako Batasunean sartzeko eskatzea, eta ez utopiatik.

Gaur hori egitea posible da. Bakarrik falta da ETAk hala erabakitzea eta gehiengo funtzionarazten guk ikastea. Ez Euskal Herria datorren urtean independente izan dadin (hori politika aldetik ameskeria baita), baina bai gaur irabazita duguna sendotu eta modu honetan hain urrutikoa ez litzatekeen etorkizun baterako oinarriak sortuz.

Dena dela, beldur naiz nire pentsakizun hauek alferrikako pentsaketak baizik ez ote diren ●

“SINTESI BAT ESPERO DUT, BAINA EZ SINTESI DESKAFEINATU BAT”

Azken hamarkadetako une berezi eta larrienetakoa bizitzen ari da PSE-EE. Maiatzeko hauteskundeetan ondoren krisia lehertu da alderdiaren baitan eta, Nicolas Redondok idazkari-tza nagusia utzi ondoren, ezhoiko kongresua egingo da martxoaren 23 eta 24an. Ideien eztabaidaz jarduteko konferentzia politikoa egitekoa zen otsailean. Orain ideiak, ildo politikoa eta zuzendaritza izango dira jokoan. Askotxo da, eta alderdiaren barne tentsio gogorrean ere nabari da. Odon Elorza Donostiako alkatea elkarriketatu dugu. Zuhurtasunez aritu zaigu baina, berarengan ohikoa den bezala, ez dio mihiari eutsi. Ez digu aitortu, baina Euskal Sozialismo Berriaren inguruko korronteetan omen dago.

Datorren martxoan burutuko du PSE-EEK ezohiko Batzar Nagusia edo Kongresua. Joan den maiatzeko hauteskundeetan ostean, Odon Elorzak Konferentzia bat eskatu zuen. Irailean, berriz, alderdiaren egoera ikusita: Kongresu bat. Bere iritziz, herri honen eta euskal sozialismoaren onerako, Kongresu baten beharra nagusitu da azkenik. Alderdiaren egoera aipatuz hasi dugu elkarriketa: “PSE-EE begi bistako krisi bat bizitzen ari da. Krisi hau, alderdi sozialistak azken urteotan Euskadin era-



ALBERTO ELOSEGI

■ “Ezerezaren sintesia egiteko eta ginen bezala gelditzeko ez du merezi izango krisi egoera hau eman izanak. Ona da sintesi bat aurkitzea, baina maiatzaren 13ko garaira eraman gintuen jarrera politikotik aldentzeko”.

man duen estrategiaren ondorioa da. Maiatzaren 13ko emaitzek eragin zuten nahigabeak PSE-EEko zuzendaritzarekiko kritika maila areagotu zuen. Nik neronek, kasu, alderdian eztabaida sustatzeko Konferentzia politiko bat proposatu nuen, zuzendaritzak bere hitza eman zuen, baina

ez zuen burutzeko benetako borondaterik agertu. Hartaz, zenbait alderdikidek nirekin bat egin zuen. Litekeena da, tarteko beste zirkunstantziak ere egotea, nik neuk ezagutzen ez ditudanak”.

■ Kongresuaren aurretik alderdiko sektoreen arteko sintesi bat eman al

■ Alderdien arteko harremanak eta akordioak

“Lehendakariak ezin dio oposizioari egotzi aurrekontuetan akordiorik ez egotea”

Ezohiko batzar baten aurrean aurkitzen da PSE-EE. Euskal nazionalismo moderatuarekin harremanak indartu, eta EAJ eta EARekin gobernu akordioak lortzeko aukerak ikusten al dituzu alderdi sozialistan?

Ez ditut aukerak ikusten EAJ eta EARekin gobernu akordioak aurkitzeko, ezta komenigarria denik uste ere. Haatik, komenigarria ikusten dut, egoera ireki batera iristea politika arrazionalago bat egiteko. Herri honetan tentsioak lasaitu behar ditugu, alderdi ezberdinen arteko puntu bateratuak bilatzeko eta instituzioetako gobernagarritasuna normaltasunez gauza dadin. Eta hori, alderdi sozialista Eusko Legebiltzarreko eta Diputazioetako oposizioan egonda edo egon gabe. Kongresu honen xedea ez da ea amarekin edo aitarekin gauden argitzea, hots, PP edo EAJrekin. Hori ez da eztabaida.

■ Zein da eztabaida?

Euskadiko alderdi sozialista gauza al da proiektu propio bat sortzeko? Ba al dago alderdi sozialistan espazio sozial, integratzaile eta euskaltzaleago bat gauzatzeko proiektu bat? EAJren gobernuaren alternatiba eta instituzioetan alternantzia ekarriko duen alternatiba bat? Horra eztabaidaren gakoak. Eztabaidak PP eta EAJ zabaltzen ari diren bi lubaki sakonen artean espazio politiko bat zabaltzeko behar du, bere aniztasuna errespetatuko duen herri bati, herri integratzaileago eta kohesionatuagoa bati forma eta molde nola eman dakioken argitzeko. Aldi berean, Espainiak eta Europak bere autogobernua errespetatuko dutena herri bezala aritzeko eta ez alderdi terminoetan apustu egiteko gauzatua izan dadin.

■ Ardanza Agiriaren ildoan hobetsiko zenuke EAJ?

Ardanza Agiria planteatu zenean -1998ko hasieran, Aju-

ria-Eneko apurketa eman ostean- agiria onargarria zen, eta ez nuen ulertu PSE-EEko zuzendaritzak (Redondo Terreros buru) zergatik ez zuen onartu. Urrats inportantea izango zen hura, eta ez zen eman. Herri anitz eta zatitu honetan sintesia bilatu behar da. Batetik, eskuzabaltasun intelektual nabarmen baten bidez, norberak amore eman behar ditu bere jarretan, ezin da intransigentea eta inmobilita izan; eta honek denontzat balio du. Bestetik, sintesi horren gakoak demokraziaren printzipioen oinarrietan finkatu behar dira, lehen oinarria pertsonen biziarekiko errespetua izaki. Zaila izanik ere, gune bateratuak bilatu behar ditugu, Elkarri saiatzen ari dena, kasu.

■ Bi alde aipatu dituzu, bi lubaki: EAJ (Gasteiz) eta PP (Madril). EAJ Lizarra-Garaziko tesietan ikusten duzu?

Ez. Zehaztu aldera. PP maiatzaren 13ko hauteskundeetan bigarren itzuli bat bilatzen ari da, eta horretarako, egunez eguneko tentsio politika burutzen du, ikaragarria dena. Era berean, Ibarretxe ez da asmatzen ari beste indar politikoengana hurbiltzerakoan, egitateak erakusten dutenez, ez du beste alderdiekin akordiorik lortzen. Lehendakariak ezin dio oposizioari egotzi aurrekontuetan akordiorik ez egotea, bere erantzukizuna asumitu behar du. EAJk egoera nahasten segitzen du: ‘hordagoka’ batetik, eta ‘biktima’ gisa, bestetik. EAJ Madrilera begira ari da eta PPri izugarri gustatzen zaio joko hori. Finean, bien artean euskal gizartea polarizatzen saiatzen ari dira eta herri hau ez doa aurrera. Hemen bakoitzak bere ardura dauka -guk gurea, jakina, gu ez gara bekatutik salbubaina, PPk eta EAJk ere kritika politika eskasa erakusten dute, Espainian eta Euskadin gobernatzen ari dira eta beraie-na da egoeraren erantzukizun handiena ●

daiteke?

Hori da Ramon Jauregi -gidatzen duen gestorearen bidez- saiatzen ari dena. Nik sintesi posible bat izatea espero dut, betiere, sintesi deskafainatu bat ez den bitartean. Hau da -nire ikuspuntutik betiere-, ezerezaren sintesia egiteko eta ginen bezala gelditzeko, ez du merezi izango krisi egoera hau eman izanak. Ona da sintesi bat bilatzea eta aurkitzea, baina maiatzaren 13ko garaira eramán gintuen jarrera politikotik aldentzeko. PPren itzalera eta bere inertziaren arabera segitzea kaltegarria litzateke guretzat. Edozein estrategia frentista ez arbiutzea -alde batekoa nahiz bestekoa-, proiektu irekia eta propioa ez izatea, eta oraingo marko politikoarekiko irekia eta malguagoa ez izatea oso kaltegarria litzateke PSE-EErentzat.

■ Zein da, zentzu horretan, Ramon Jauregiren gestorak plazaratu berri duen agiriari buruzko zure iritzia?

Gestorearen proposamena motza ikusten dut, ausardia falta ote zaion inpresioa daukat. Proposamen honek euskal alderdi sozialistaren gehiengo integratu nahi

□ “Ramon Jauregiren gestorearen proposamena motza ikusten dut, ausardia falta ote zaion inpresioa daukat”

duela pentsatu nahi dut, baina PPk -eta bere hedabideek- Zapatero erasotzeko erabil ditzakeen gogoetak eta adierazpenak gehiegi landu gabe. Edonola ere, nik sozialismo euskaltzalearen nire proposamenak defendituko ditut, alderdiaren barne demokraziatik betiere, ideia guztiekiko errespetuan.

■ Gipuzkoako sozialistek betebeharrak berezi bat al dute une honetan?

Gipuzkoako sozialismoa oso txertatua dago herri honen errealitatean. Gipuzkoako sozialistak, autogobernuaren garapenaz kontzienteak izan dira trantsizio garaitik; autogobernua gizarte zuzenago bat eta sozialki kohesionatuago bat eraikitze herri honen tresna eta nahia den aldetik. Gipuzkoako sozialistak Euskadi sozialista bat defendatu beharko genuke, eta aldaketa bat eragin.

Baina, gauza bera nahi nuke Bizkaiko eta Arabako lagunkideen aldetik, bestela zaila izango dugu gipuzkoarron tesiek aurrera egin dezaten.

■ Zatiketarik eman al daiteke alderdian?

Ezetz espero! Ez dut oldartze egoera batera iritsiko garenik uste, ezta alderdi

barruko elkarbizitza hautsiko denik ere. Baikorra izan nahi dut, eztabaidak aurre-
ra egingo du eta edozein dela erabaki
subiranoa, Kongresuan onartu izatea
espero dut.

■ **Nicolas Redondo Terreros ez da
aurkeztuko idazkari nagusi kargura.
Zein da zure balorazioa?**

Gutziz errespetatzen dut Nicolas
Redondo idazkari nagusi kargurako aur-
keztu ez izana baina, behin eta berriro
diot: ezin dugu PSE-EEren Kongresura
bitarteko prozesua pertsonen arteko
bataila gisa bizi. Une honetan, garran-
tzipatzen ideiak eztabaidatzea da, Kon-
gresuaren ostean euskal gizarteari egin
ahal dizkiogun proposamenak ondo bir-
bideratzeko.

■ **Nola gustatuko litzaizuke jokatzeko
PSOeko Rodriguez Zapatero idazkari
nagusiak PSE-EEren krisian?**

Gustatuko litzaizuke Ferrazeko
zuzendaritzak PSE-EEko eztabaidan eta
Kongresuan horrenbeste parte ez hartzea.
Ez zaizkit gustatzen hedabideetan publi-
katzen ari diren berriak, hots, zein diren
Ferrazeko lehentasunak eta nahikariak,
dagoeneko Kongresuaren osteko PSE-
EEren jarrera zein izango den azaltzen
dutenak. Aitzitik, alderdi sozialistaren
zuzendaritzak, maila federal batean,
Kongresua askatasunean gauza dadin eta
erabakiak askatasunez hartuak izan daite-
zen ziurtatu behar du; oharrak eman gabe.
Hainbat hedabidek Ramon Jauregi eta
gestoraren gainean izugarritzko presioa
sorrarazi nahi dute. Nik eskatuko nuke ez
sartzea, gu isilik gaude-eta. Pascal Mara-
gallek dioen bezala, faborez, ez dadila
PSE-EE Madrildik tutelatua izan.

■ **Rodriguez Zapatero maiatzeko**



ALBERTO ELOSEGI

■ **“Nor da nor, PSE-EEK lerro politiko bera segituko edo aldatuko ote duen
esateko? Hori Kongresuak erabakiko du, ezta? Hori esan nien Ferrazekoei.**

**13aren ildo politikoa PSE-EEen man-
tendu behar delakoan dago.**

Azalpen publiko hori, funtsean, Zapa-
terok hedabidetatik jasaten duen presioa
gainetik kentzeko modu bat da. Jarrera
hori kea zabaltzea da, hauxe esateko:
“*Lasai, lerro politiko bera izango dugu*”.
Neronek, Ferrazera deitu izan nuen argi-
bideak eskatzeko eta horrela galdetu
nien: “*Nor da nor, PSE-EEK lerro politi-
ko bera segituko duen edo aldatuko ote
duen esateko? Hori Kongresuak erabaki-
ko du, ezta?*”.

■ **Bateratuko al dira euskal sosialis-
ten ildo nagusiak?**

Alderdi sozialistaren baitan bizpahiru
sentsibiltate nagusi elkarganatzen dira.
Kongresura bitartean ez da lortuko bat
garaitzea, ez litzateke ona izango, horrek

jenderen bat etxera joatea ekar lezake-
eta. Nire nahiez haratago joanez -PSE-
EEren nahietan eta terminoetan pentsa-
tuz- behar dena da birbideratze argi bat,
maiatzaren 13ra bitartera egindako politi-
ka kontuan hartu eta alderdiaren diskur-
tso eta herri estrategian aldaketa bat
behar da, ez dut esango erabateko aldake-
ta izan behar denik, baina bai aldaketa
argi eta garbia. Honekin konformatuko
nintzateke, ez dadin frustraziorik ez haus-
turarik eman.

■ **Bizkaiko sentsibiltateetatik zer
espero duzu? Eusko Legebiltzarreko
PSE-EEko Rodolfo Ares bozerama-
leak, alderdiak maitzaren 13ko hau-
teskundeetan baino modu ausartago
batez jokatu behar duela esan du?**

Zein zentzuan ausartago? Gauza

www.kaixo.com

■ PSE-EEko Donostiako alkatea

“Arazo politiko bat dago eta konponbideak estatu itun batetik pasatu behar du”

Gipuzkoako alderdi sozialista aipatzean, Jesus Egigurenen ildo euskaltzaleaz ari garela ulertzen da. Zein ildoan dago Donostiako Odon Elorza alkatea?

Errealitatean ez nago inongo ildoan. Gipuzkoako alderdi sozialistan, emakume eta gizon multzo zabal batek hainbat kointzidentzia dugu. Baina, niri ez zait gustatzen ildoei buruz hitz egitea, ez ildo gipuzkoarraz ez ildo bizkaitarraz. Niri, sentsibilitateaz hitz egitea gustatzen zait, eta zentzu horretan kointzidentzia handia dut Jesus Egigurenekin. Egigurenen agiria, agiri bat da -hainbat lagunekin landua-, eta nik neurea egin dut; badaude ñabardurak bien artean. Oro har, bat gatoz.

■ Kongresua burutuko dela jakinda, hobeto orain?

Hobeto, PSE-EEen argitasun bat eman behar delako; hobeto, adimenditsuki eta zintzoki jokatzeko badugu betiere, Kongresutik aterako den exekutibak giza kolektibo kohesionatu bat izan behar baitu.

■ Odon Elorza batzordean egon daiteke?

Ez dut horretan batere pentsatu, benetan; ez da nire nahia. Nire pasioa Donostiako Udalean burubelarri aritzea da.

■ Zer eskaini dezakezu Kongresuari begira?

Bada, prentsa eta aldizkarietako artikulua bidez gauzatzen ari naizen ideiak; ideiak besterik ez. Ez dut eraginik, ez pisurik, ez esperientzia nahikorik alderdian. Euskaltzaletasunean eta federalismoan benetan

sinesten duen pertsona bat naiz, terrorismoaren desagerpenak ekarriko lukeen egoerak posibilitatu lezakeen abagunea sortzearen alde lanean ari dena. Artean, Donostia hiri zaila eta gaiztoa gobernatzeko egoera berezia bizi duen alkatea naiz, PP gobernukide izaki. PPrekin diferentziak handiak ditut politika orokorrean, baina, zoritxarrez, egoera politikoa dela-eta, gobernatzeko beste aukerarik izan ez duen alkate bat naiz.

■ Kongresuan, Euskal Herriko arazoa, arazo politiko eta estatu arazoa dela argi eta garbi agertuko al da?

Ez da nik nahiko nukeen bezain argi eta garbi agertuko. Nik hemen arazo politiko bat dagoela eta bere konponbideak estatu itun batetik pasatu behar duela mantentzen dut, alde guztien arteko kontsentsutik. Ideia hau argi eta garbi agertzea urrats erraldoia litzateke, fantastikoa, baina une honetan, errealista izan behar dut. Birbideratze batekin pozik nengoke.

■ Eusko Jaurlaritzan kontsultaren aukera aurreikusten dute. Zu kontsultaren aldekoa al zara? Formulatu al zenuke kontsulta posible baterako galdera?

Ezta pentsatu ere. Ni galdera egokia bilatzeko egoera egokia bilatzen segitzearen alde nago. Ez da galdera planteatzeko unea. Baldintzak behar ditugu politikaren atzealdean gogoetatzeko, prentsaren bidez hitz egin ordez alderdi artean hitz egin beharko litzateke. Elkarriketaren aurrera egiteko sukaldeko lan asko egin behar dugu. Gero, badaude adituak galdera eta termino egokiena aurkitzeko ●

batzuk ez ditut ulertzen. Maiatzaren 13ko kanpaina segituen, orduan hainbat kidek agertu zituzten jarrerak eta gaur agertzen dituztenak ez datoz bat. Eztabaidak gogoeta sakona ekarri behar du, alderdi sozialistak hartu zuen estrategia argitzeko eta maiatzaren 13ra ekarri gintuzten arrazoiak argitzeko. Oso ezberdina da. Kontua ez da legebiltzarkide bat galdu genuela edo PPren eskutik hitz eman ziguten garaipena zergatik ez zen eman. Ez. Hemen beste eztabaida bat dago jokoan.

■ “Euskal Sozialismo Berria” izeneko talde bat eratu da PSE-EEen berriki. “Bake biderantz arriskuak” hartzeko prest omen dago. Nola ikusten duzu talde hau?

Talde honen dekalogoan daudden hainbat tesirekin bat nator.



ALBERTO ELORECI

■ “Ez da kontsulta-galdera planteatzeko unea”.

Dekalogoak baldintza berriak sorrarazi ditzaketen haize freskoa, etika politikoa, itxaropena eta ausardia ekartzen ditu. Berauek -demokrazia duin eta oso batean-, biolentziarekin amaitzen eta inposizioz gabeko bake justu bat lortzen lagundu lezakete.

■ Emango al zenidake idazkari posible baten izena?

Ideiarik ez. Ez dut horretaz hitz egin nahi.

■ Zure gustuko nork izan beharko luke PSE-EEren idazkari berria?

Herria dagoen moduan izanda, alderdiaren sentsibilitate anitzak biltzen dituen pertsona bat, une honetan emakume bat.

■ Gemma Zabaleta, adibidez?

Ez dut gehiago esango. Galderari honi ez diot erantzun behar. Bestela, pertsonak edo karguak ideien gainean jartzen dira ●

◆ MIKEL ASURMENDI

Ideien eztabaida nagusitu behar dela diote PSE-EEren baitatik, baina pertsona eta sektoreek barne borroka latza utzi dute agerian. Martxoaren 23 eta 24an egingo den ezohiko kongresua medio, argi eta garbi ari dira azaleratzen alderdiaren sentsibilitate desberdinak.

BARNE LABAINKADEK GIDATUTAKO IDEIEN EZTABAIDA

Maiatzeko hauteskundeetako PP-PSE blokearen porrotak krisi latza zabaldu zuen PSE-EEren baitan. PPren itzalean ibili izana salatu zuten gogor alderdiko zenbait sektorek eta, halaber, euskal sozialismoaren baitan historikoki eman izan diren zenbait eztabaida azaleratu dira oraingoan ere. Baina krisi eta barne liskar giro gogor batean, eta halako gehientsuenetan gertatzen den moduan, ideiez gain, pertsona eta talde desberdinen arteko lehia bere gorienean azaldu da: Nicolas Redondo Terreros idazkari nagusi ohiaren aldekoak batetik eta Patxi Lopez eta Manuel Huertasek zuzentzen dituzten Bizkaiko eta Gipuzkoako zuzendaritzak bestetik, bakoitza bere infanteriarekin atzean.

Lerro potoloz azpimarratua agertu den irudia hori izan da. "Labainkadak", "ehizaldia", "txakurrek haginkatutako basurdea"... PSE-EEren baitan berba hauekin deskribatzen ari dira bi sektoreek elkarri egiten dizkieten erasoak. Eta egoera borobiltzeko, martxoaren 23 eta 24an egingo den ezohiko kongresurako bi hilabete eskas falta denean, hirugarren ildo bat atera da ohol-tzara: Euskal Sozialismo Berria, Gipuzkoatik bultzatua baina Araba eta, batez ere, Bizkaian ere sostengu maila bat baduena. Idazkaritza nagusiaren lehian, ia segurtasun osoz, Gemma Zabaleta litzateke sektore honen hautagaia. Gipuzkoan, Odon Elorza da sektore honen beste pertsona ezagunetako bat; Bizkaian Euskadiko Ezkerratik lehorreratutako asko, tartean Arantza Mendizabal; eta Araban Juventudes Socialistasetako gehiengoa.

Korronte honek egoera are korapilotsuagoa egin du, ideien aldetik Egituren txostena baino "nazionalistagoa" delako - Redondoren aldekoen termino-



■ Kudeaketa Batzordeko kideak: Ramon Jauregi, Patxi Lopez, Manuel Huertas eta Javier Rojo.

logia erabilita-, eta baita Gipuzkoa eta Bizkaiko zuzendaritzaren inguruan - Errenteriako San Marcoseko 'itunekokak'- biltzen direnak bitan banatzen dituelako. Kongresuan ikusiko da zein indar agertzen duen, baina balantzak alde batera edo bestera egiteko erabakiorra izango

□ Kudeaketa Batzordeak landutako sintesi txostena Redondoren txostenera gehiago lerratu den ikuspegia zabaldu da

bide da, kontsentsu maila zabala lortuko ez balitz behintzat.

LISKARRAREN MAMIA. Kanpotik begiratuta, eztabaida aukeraketa kontu batean islatzen da: PP ala EAJ? Edo PPrekin batera, askatasuna, demokrazia eta Konstituzioa eta Estatutuaren defentsan, nazionalismoari aurre egiteko fronte indartsu bat eraikiz, edo askatasuna, demokrazia, Konstituzioa eta Estatutuaren defentsa tinkoa bai, baina PPren-gandik urrundu eta euskal nazionalismora -EAJra- gehiago hurbil-

duz. Ohiko 'obrerista eta espainolistak' eta ohiko 'vasquistak' aurrez aurre berriz.

Modu simple batean esanda, hori da irudikatu dena, eta ez kanpotik bakarrik, PSE-EEren baitan ere, sektore desberdinetatik etengabe ari baitira honakoa errepikatzen: "Kontua ez da PP edo EAJre-

kin, proiektu propio bat eratzea baizik". Hori bai, eta horretan guztiak ados dira, abertzaleen alternatiba litzatekeen proiektua.

Egoera ez da horren simplea, baina diren sekto-

reen joera eta norabidea azpimarratzen dute PP eta EAJren aipamen horiek. Gatazka, autogobernua, autodeterminazioa, Euskal Herria, bakegintza, Estatu-tua, normalizazioa... alor gehientsuene-tan ikuspegi oso desberdinak islatzen zituzten Jesus Eigurenen txostenak eta Nicolas Redondo Terrerosen egindako-ak... Ramon Jauregik gidatutako Kudea-keta Batzordeak, bien sintesia egin du, baina Redondok bere tesien garaipena ikusi du sintesi horretan, eta hala adierazi zuen duela bi aste hautagai ez zela izango iragarri zuenean. Euskal Sozialismo

JOSEBA OLALDE

■ Eztabaida politikoaren harian

PSE-EE proiektua nola indartu, PPren edo EAJren sareetan erori gabe

Martxoko ezohiko kongresuan PSE-EEko sektore eta boteregune desberdinak izango dira aurrez aurre, baina baita ideiak ere, batzuk euskal PSOEn historiakoak direnak, eta beste batzuk abagune zehatzari lotutakoak. Arazo nazionalarekin zerikusirik duten ideietan badira ikuspegi desberdinak. Egigurenen txostenean, esate baterako, autodeterminazioaren aipamenak hautsak harrotu zituen Redondo Terrerosen sektorean, nahiz eta Euskal Herriarentzat eskubide hori onartu ez eta bakarrik eztabaidatzeko gai moduan aipatu. Nicolas Redondo Terrerosen bere txostenean erabat arbuaitzen zuen: "Egungo markoarekin ados gaudenoi, ez dagokigu berau gaintzea proposatzea". Ramon Jauregik gidalitzen duen Kudeaketa Batzordeak, sozialisten azken hogeitorteko tesietara itzuliz baztertu du gaia, herritarrek eguneroko jardunean autodeterminatzen direla esanez.

Jarduera politikoan jarraitu beharreko lerroetan egongo da eztabaida nagusienetakoa: euskal nazionalismoarekiko elkar-

lanerako eta akordioak lortzeko jarrera irekiagoa izan edo, egungo egoeran ate horiek itxi eta PPrekin batera muturreko oposizioan jarraitu hurrengo hauteskundeak arte, honek PPren itzalean geratzeko duen arriskuarekin.

ETArekiko jarrera, federalismoa, Gernikako Estatutua eta Espainiako Konstituzioari buruz badirudi adostasun maila handia dagoela. Edozein eratan, autogobernu kontuetan izan daiteke desberdintasunik, batik bat Konstituzioa eta Estatuaren interpretaziotik autogobernuak izan ditzakeen garapenerako potentzialitatea dela eta.

Oro har, Kudeaketa Batzordeak landutako sintesi txostenak Redondo Terrerosen txostenari Egigurenenari baino gehiago heldu dion ikuspegia nahiko hedatua da. Ikusi behar da nola eragiten duen Euskal Sozialismo Berriaren dekalogoak bukaerako ildo politikoan, honek eskuarki indar gehiago jartzeko baitu euskal ezaugarrietan oinarritutako sozialismoan ●

Berrikoek ezagutarazitako dekalogoak Egigurenen taldeak egindako txostenari aurre hartu dio eta, oro har, abertzale eta sozialisten arteko elkarlana lehenesten du; bakegintzan, laborismo britainiarrek biolentziaren aurrean izandako jokaera dute eredu.

Gaur egungo eztabaidak dira, XXI mende hasierakoak, baina XX. mendean zehar ere topa ditzakegu hauen arrastoak. Antonio Muñoz Molina idazleak Redondo Terrerosen alde egindako idazkian -123 pertsona esaguratsuren sostengua jaso du- historiara jotzen da Espainia defendatu behar izan denean PSOEk eskuinarekin nola bat egin izan duen azaltzeko: "1930. eta 1931. urteetan, II. Errepublikak ekarri zuen ezkerreko eta eskuineko indar politikoan aliantza handiaren bizkarrezurra izan ziren sozialistak. Trantsizioan ere, dastatzen hasiak ginen askatasunek zenbat iraungo zuten ez genekien garai nahasian, PSOEk ulertu zuen, eta lehene-tsi ere bai, elkarren arteko desberdintasun ideologiko legitimoen gainetik egongo zen elkar ulermenerako espazioa eraiki behar zela, guztientzat leku egingo zuen legalitatea hain zuzen".

Historian, ordea, egun bizi diren sentibiltate desberdinen aztarna ugari

dago, eta XX. mendeko bigarren hamarkadan PSOE Gipuzkoan hedatzen hasi zenean, euskal nazionalismoaren aurrean sozialistek Bizkaian erakutsitako oldarkortasunetik urrundu ziren; beste ukitu bat eman behar izan zioten alderdiari. 1918an, Felipe Carretero Bizkaiko buruzagi sozialistak abertzaleek oihukatutako "Gora Euskadiren" aurrean "Gora Espainia" oihukatzea aholkatzen zuen. Eibarraren, ordea, alderdiko gazteek honako mezua zabaltzen zuten esku orrien bidez: "Gora Euskadi eta gora mundu guztian bere izardiarekin bizi dan gentia". Tomas

□ Gaur egungo eztabaidak dira, XXI. mendekoak, baina XX. mendean ere badira oraingoaren arrasto ugari

Meabe, Jose Medinabeitia, Toribio Etxebarria eta beste buruzagi batzuek euskal nazio arazoaren beste ikuspegi bat agertu ohi zuten, eta Gipuzkoako sozialista askok ere eredugarritzat jo izan dituzte halakoan jarduera eta ideiak.

Antzerako uretan mugitu beharko du ateratzen den PSE-EEko idazkari nagusi berriak. Izenen dantza hor dago baina oraindik ez da hautagai argirik, eta dirudenez Jose Luis Rodriguez Zapaterok PSOEn azken kongresuan erabilitako

taktika -azken unean aurkezte- hobesten dute guztiek, ehizaldiek hautagaiak hondoratuko dituzten beldur. Redondoren aldekoen izenen artean hiru nabarmen-tzen dira: Rosa Diez, Javier Rojo eta Carlos Totorika. Lehenengo biek oso iragan lerratua dute, lehenak batez ere, kontsentsuzko bideei ekiteko eta Totorikak jakinarazi du ez dela aurkeztuko; dena den, ezaguna da azken orduko 'presioek' duten indarra. Ana Urtxuegia Lasarteko alkatea ere hirukote horren izenen dantzan ibili da, nahiz eta Totorikaren aukurak handiagoak diren. Horrez gain, ez litzateke baztertzekoa azkenean Arabakoak sektore moduan agertzearena, eta orduan bai, Rojo litzateke hauen hautagaia.

Gipuzkoa eta Bizkaiko zuzendaritzen ingurukoak, ordea, Patxi Lopezen izena dute, baina zenbait iturriren arabera, Bizkaiko idazkari nagusiak hautagai izateko gogo gutxi du. Hedabideetan behin eta berriz aipatu da bera litzatekeela Ferrazeko hautagaia. Eta, azkenik, Euskal Sozialismo Berrikoek Gemma Zabaleta eramango dute hautagai gisa. Izena eman nahi ez zutenek ezin izan dute saihestu -ahalegin berezirik ere ez dute egin- hautagaitzarako lehen izen argia beraiena izatea ●

◆ XABIER LETONA

Bizkaiko Labe Garaien ondorengoa, Bizkaiko Altzairutegi Trinkoa bere instalazio oraindik modernoak zabaltzen hasi da. Aurreikuspenen arabera, 2003. urterako, hasierako ekoizpena, 860.000 tonakoa, bikoiztu eta 1,8 milioi tonara iritsiko da, 45 langile bakarrik gehituz.

ACB-K 45 LANGILE GEHIAGOREKIN BERE EKOIZPENA BIKOIZTUKO DU



MIKEL MARTINEZ

■ Bizkaiko Altzairutegi Trinkoaren egungo instalazioak.

Egun hauetan betetzen dira ehun urte gaur egun desagertuak diren Bizkaiko Labe Garaiak sortu zirenetik. 1902. urteko otsailean jaio ziren hain zuzen ere. Inori ez zitzaion burutik pasatzen orduan enpresa izugarri hura, geroago Hego Euskal Herrira eta Estatuko beste lekuetara ere zabalduko zena, eta European ere adarrak izan zituen, desager zitekeenik. Europako Batasunako arazo ekonomikoen eta Espainiako Estatuko arazo politikoen bateratzeak Labe Garaien desegitea ekarri zuen, PSOEn gobernua garaian egin zen burdingintzaren birmoldaketa basatiaren ondorioz. Era berean, inori ez zitzaion bururatu, ekoizpen sistema berri baten alde eginez, aldaketa izugarria zetorrela laster.

Birmoldaketa gogor haren ondoren,

Labe Garaiak egon ziren lurren parte txiki batean ezarri zen haien ondorengo izango zena, Bizkaiko Altzairutegi Trinkoa, ACB. Enpresa berria zen, 1987an Labe Garaietan ziharduten 8.000 langiletatik 330 baino gorde ez zituenena. Baldintza teknologiko berrien eraginez, ezin sinetsizko moduan hazi zen langile bakoitzeko ekoizpena. Aski da 1987an Labe Garaien langile kopurua 8.000koa zela gogoratzea, eta berotan egindako 1,4 tona banda ekoizten zitzutela; gaur egun, ACB berriarekin eta

330 laguneko talde txikiarekin, 1,050 milioi tona baino gehiago ekoizten dira jada. Bilakaera hori, berez ikusgarria izanik ere, are ikusgarriagoa izango da 2003. urtean, instalazioen zabalkundea, hasia dagoeneko, bukatu eta lanean hastean.

INSTALAZIO BERRIAK GEHIAGO EKOIZTEKO.

Hala, Barakaldon, gaur egungo euskal altzairutegiaren lurretan eraikitzen hasi diren instalazio berriei esker, 45 langile gehiagorekin, ez besterik, 2000. urteko ekoizpena, 1,050 milioi tonakoa, 330 langilerekin lortua, 1,8 milioi tonakoa izatera igaroko da, 375 langilerekin. Horrek esan nahi du ACBren aurreneko ekoizpena (860.000 tonakoa), duela urte batzuk hasi zenekoa, bikoiztu baino gehiago ere egingo dela. Argi dago instalazio berri hauek sortuko duten ekoizpen/langile ratioaren hazkunde handia. Dударik ez dago hainbesteko aldaketa ez zitzaizola inori bururatu ere egingo altzairutegi berria ibiltzen hasi zenean.

Izan ere, ACBk ekoizpen linea berri bat sortzea erabaki du, bigarrena, eta horretarako hiru enpresari esleitu zaizkio obrak, SMS, LOI eta Ingelectric-i. Enpresa horiek, bestalde, inguruko enpresak eta lantegiak azpikontratatu dituzte. 90,15 milioi eurokoa da zabal-kunde proiektuarentzat aurrez ikusten den inbertsioa.

Kopuru horren %70 azpikontratazioetarako erabiliko da.

ACBren ahalmena handiagotzeko

■ **Labe Garaiek, 8.000 langilerekin, 1987. urtean 1,4 milioi tona ekoitzi zituzten; eta ACBk, 375 langilerekin bakarrik, 1,8 milioi tona ekoitziko ditu**



AITOR BAYO

■ Egun desagertuta dauden Bizkaiko Labe Garaiak 1902. urteko otsailean sortu ziren, duela ehun urte.

lanak bi alditan egingo dira. Aurrenekoan gaur egungo 1. labea, 145 tonakoa, berriztatuko da. Berriztapen hau bere kideko 2. labean antzeko berritze lanak burutu ondoren egingo da, ganga eta estalki batez hornitu eta galdaragintzako beste lan batzuk egingo dira. Bigarren aldian, ijezketako zazpigarren kaxa muntatzeko eta ezartzeko lanak egingo dira, eta bobinatze makina berri bat ere ezarriko da, aurreneko banda 2002ko lehen lauhilekoan bilduko duena.

Bigarren ekoizpen linea hau lanean hasten denean, ACB ia 601 milioi euro fakturatzera irits daiteke, eta era horretan 2000. urteko fakturazioa, 240,40 milioi eurokoa izan zena, bikoiztuko du. Eta fakturazio bikoitz hori, ekoizpenaren bikoizteari ere badagokiona, langile taldea 45 lagunetan bakarrik gehituz lortuko litzakete. Erabateko aldaketa da beraz.

ACB, BURDINGINTZAREN ARO BERRIA. ACB sortu zenean, ziklo historiko bat itxi zen eta burdingintzaren aro berri bat abiatu zen Euskal Herrian.

Atzean geratu ziren, suntsiturik, Labe Garaietako instalazio historikoak, eta atzera geratu ziren halaber milaka langile, aurrez jubilatutik, eta milaka familia; haien seme-alabek ezin pentsatu zuten jadanik beren gurasoen lana jarraitzerik, euskal burdinola beraren Aprendiz Esko-

□ ACBk ekoizpen linea berri bat sortzea erabaki du, bigarrena. 90,15 milioi eurokoa da zabal-kunde proiektuarentzat aurreikusten den inbertsioa

la jada desagertu ondoren. Labe Garaietako milaka enplegatutatik, 330 langile bakarrik ari dira gaur lanean ACB berrian, 2003. urtean beste 45 langile gehiago izango dira.

ACB aurrenekoa da Europan bere

ezaugarriak dituztenen artean. 360,01 milioi euroko inbertsioa behar izan zuen, eta 1996ko uztailean inauguratu zen, bere lehen lehendakari gaur egun erretiratuta dagoen Javier Perez Agote izan zen. ACB berri honek sei aurrekari ditu, lau Estatu Batuetan, bat Mexikon eta beste bat Korean.

ACBk fabrikazio sistema berritzaile bat erabiltzen du, C.S.P. (Compact Strip Production) deritzana. Prozedura horri esker ekoizpen ahalmena eta energia kontsumoa hobe daitezke, eta asko murrizten dira eraldaketa gastuak. Azkenean, ACBk bobina beroak ekoizten ditu. Bobina horren ezaugarriak honakoak dira: 790tik 1.560 milimetro-rako banda zabalera dute 1,5tik 12,7 milimetro-rako gutxieneko loditasuna dute, eta 28 tonako gehieneko pisua. Bere lehen ekitaldi osoan, 1997an, 600.000 tona ekoizti zituen ACBk, 168,20 bat milioi euro fakturatu zituen eta lortu zituen irabaziak 12,02 milioi eurokoak izan ziren.

Hasieran, 18 ekonomia eta finantza

■ Euskal burdingintzak Espainiako sektore honen %45 ekoizten du

Euskal burdingintzak sektore honen %45 ekoizten du Espainiako Estatuan, 1999 eta 2000ko azken ekitaldietako datuek agertzen dutenez. Ildo horri berorri jarraituz 2001. urtean. Era horretan, Espainiako Estatuan, aurreko urteko aldi berarekin alderatuta, 2001eko lehen lauhilekoan %6,2 hazi zen altzairuaren ekoizpena. Fabrikazio garbia altzairu gordineko 5,617 milioi tonaraino igo zen urtarilaren eta apirilaren artean, eta 1999. urteko hilabete beretan berriz, 5,290 milioi tona burdinurto ziren, Burdinaren eta Altzairuaren Nazioarteko Institutuak eskaintako datuen arabera. Burdingintzako euskal enpresek altzairuaren ekoizpenaren kuota %45ean mantendu zuten, 2,530 milioi tona baino gehixeago ekoizti baitzuten, hodi enpresetako altzairutegien jarduera ere kontuan hartuta.

Unesiden (Burdgingintzako enpresen elkarte) datuen arabera, Espainiako Estatuko altzairu ekoizpena, 2000. urtean, 15,844 milioi tonara heldu zen, hau da, aurreko ekitaldiarekin konparatuta %6,5 hazi zen. Euskal altzairutegiek izan zuten parte hartzea ere -Baionako Marcial Ucin taldeko lantegia

kontuan harturik-, ekoizpenaren osotasunean, %45koa izan zen, eta azken ekoizpena 7,100 tonakoa izan zen. Gogoratu beharra dago euskal altzairugile nagusiak, eta ekoizpenaren arabera ordenaturik, hauek direla: ACB (Aceralia), Aristrain (Aceralia), Marcial Ucin taldea, Nervacero (CELSA), Sidenor, GSB (lehenengo Afora eta beste batzuk), Aiosa (Roda), Tubos Reunidos eta Tubacex. Aurreneko hirurei dagokienez, tona milioia gaintzen du jada bakoitzak, hurrengo biak milioitik hurbil dabilta, eta gainerakoek ez dituzte 400.000 tonak gaintzen.

Inportazioak (9,343 milioi tona) %1,6 hazi ziren, eta esportazioak berriz %13,1 (6,115 milioi tona). Inportazioen kostua 413,18 milioi eurokoa izan zen, eta esportazioena berriz 377,02 milioi eurora heldu zen.

Espainiako Estatuko burdingintzaren sektorearen fakturazioa %20 hazi zen, prezioak hobetu egin baitziren, eta 7.500 milioi euro erdiestera heldu zen (1,5 bilioi pezeta). Enpresek egin zituzten inbertsioak 48,36 milioi euro ingurukoak izan ziren, eta 1999an baino %30,4 murriztagoak, haiek errekorra

izan baitziren. Enpleguak sektore honetan ez zuen aldaketa handirik izan 2000. urtean: 402 lanpostu gehitu ziren, ez gehiago, eta, hortaz, 2000. urtearen amaieran, Espainiako Estatuko burdingintzako langileak 22.400 lagun ziren, sektore honetako azken birmoldaketen aurretik lanean ziharduten 60.000 lagunetatik oso urruti dagoen kopurua ●



MIKEL MARTINEZ

■ Barakaldon jarriko dituzte ACBren instalazio berriak.

talde ziren ACBko akziodunak, eta horien artean Corporación Siderurgica, Socade, Gonvarri, BBK, BBV, Urquijo Bankua, BCH, BEX eta Nafarroako Aurrezki Kutxa zeuden. Gaur egun, hasierako akziodun askoren partaidetza erosiz joan da Aceralia, eta elkarrearen %70 inguru kontrolatzen du. Parte bat burtsara ateratu du. Euskal erakunde batzuk akziodunen artean jarrai-

tzen dute ordea: BBK, Socade eta Nafarroako Kutxa.

Aceralia, talde horretakoa baita ACB, aldizkari honetan adierazi zen bezala, Usinor eta Arbed-ekin batera tzeke prozesuan dago joan den urteko urriaz geroztik, eta halaxe sortu da munduko lehen siderurgia taldea, guztira 110.000 langile izango dituen. Erraldoi berri honek urtean 46 milioi

tona ekoiztiko ditu, salmentak 30.041 milioi euro ingurukoak izango dira (5 bilioi pezeta), eta Luxenburgoren izango du egoitza.

ACB Bilboko ezker aldean edukitzeaz gainera, beste hamairu lantegi dauka Aceraliak Euskal Herrian, eta langileak guztira 5.300 dira. Bizkaian, Etxebarrin (latorri ijezketa eta galbanizatzea) eta Basaurin (Laminados Velasco, banaketa) ditu lantegiak. Gipuzkoan beste bost lantegi dauka: Zumarragan (barrak eta alanbre trefilatua), Azpeitian (eraikuntzako biribila), Zestoako Lasao auzoan (sarea), Olaberrian (eraikuntzako habeak) eta Bergaran (profil txikiak). Araban beste bi lantegi dauka: Gasteizen (Galycas SA, trefilaketa) eta Agurainen (Laminados Velasco, banaketa). Lapurdin, lantegi bat dago Baionan, eta, azkenik, Nafarroan, beste lau lantegi dauka, Bera (Zelain), Lesaka, Legasa eta Berriozarren ●

◆ DANIEL UDALAITZ

Hazparneko Ikastola 30. urtea betetzeko zorian dago. Hazparneko kantonamenduko ikastolaren euskaltzaleak biziki kontent daude urtemuga honen kari. Iparraldeko Seaska federakuntzan biltzen den ikastola honek bere historia propioa idatzi du engoitik.

HAZPARNEKO IKASTOLA: 30 URTE ETA EGOITZA BERRIAREN AIDURU

Heldu den irailean hogeita hamar urte beteko ditu Hazparneko Ikastolak. Alta, bada, Ikastolako partaideak urte hastapenetik beretik hasiak dira 30. urteurrena ospatzen. Donamartiri herrian buruturiko bertso jardunaldi batekin abiatu zuten ospakizuna iragan urtarrilaren 20an. 100en bat bertsozale inguruk Txomin Ezponda, Jon Maia, Amets Arzallus eta Miren Artetxe bertsolarien jarduna profitatu ahal izan zuten. Hazparne eskualdeko euskaltzaleek Karlos Aizpurua irakasleak gidatzen duen bertso eskolarekiko atxikimendua erakutsi zuten. Ospakizunak hasi besterik ez dira egin alabaina. Otsailaren 3an, kantaldi bat izanen da Aiherran, Elaudi eta Belardi musika taldeen parte hartzearekin. 30. urtemuga kari, ugari izanen dira aurten euskaltasuna sustatze aldera burutuko diren ekitaldiak.



■ Herriko Etxearekin harremanetan ari dira ikastola berria eraiki ahal izateko; dossier bat landua dute, alta, orainokoa ez dute deus lortu.

KANTONAMENDUKO IKASTOLA

LA. Hazparneko Ikastola erraitean Hazparneko kantonamenduaren ikastola dela kontuan hartu behar dugu. Ikastolan, kantonamendu honetako Aiherra, Makea, Lekuine, Lekorne, Mehaine, Donostiri eta Donamartiri herrixketako ikasleak biltzen baitira. 1972an, 6 ikasle eta irakasle batekin ireki zen ikastola honetan, 7 irakasle eta 107 ikasle ari dira gaur egun, Ama Eskolan nahiz Lehen Mailan. Hastapeneko egoera eta gaur egungoa ez dira alderagarriak, jakina, baldintzak nabarmen hobetu dira-eta. Hala izanik ere, Hazpar-

neko Ikastolak ez du egoitza propioirik: “Zazpi urte dira Herriko Etxearekin harremanetan ari garela ikastola berria eraiki ahal izateko; dossier bat landua da, alta, orainokoa ez du deus ekarri”, adierazi digu Jeanne Pochelu irakasleak. Ikastola eta Herriko Etxearen arteko harremanak ez dira hain onak, itxura batez; edo aski hotzak dira bederen. Klaseak toki eskasean eta gela prefabrikatuetan ematen dira oraindik ere. Mantenimenduko gastuak (ura, argindarra, garbiketa eta abar...) gurasoek ordaintzen dituzte. Udaletxearen

aldetiko diru laguntza, eskola libreei ematen dien bera da: 240 euro urtean Hazparneko haur bakoitzeko. Kantonamenduko herri tipien laguntza arrunt gutxiago da: 60 euro haur bakoitzeko. Ikastola honetako aurrekontua urteko, 50.000 euro ingurukoa izaki.

LAPURDI ETA NAFARROA BEHEREAN.

Hazparneko kantonamendua Lapurdi eta Nafarroa Behereko eskualde administratiboa da. 7.800 biztanle dira guztira; 6.800 lapurtarrak: hazpandarrak, lekondarrak eta, makearrak. Baxenafarrak, berriz, 1.000 biztanle inguru: mehaindarrak, aihertarrak, donamartiritarrak eta donostiritarrak. Eskualdea euskalduna da, alabaina, familia bidezko euskararen transmisioa galduz joan da eta ikastola da euskararen gunerik bizi bakarrenetarikoa bat. Hazparneko karriketan frantsesa nagusitu da azken hogeita hamar urteetan, inguruko

Euskara sailaren babeslea:



Oiartzungo Udala

OIARTZUN, UDALERRI EUSKALDUNA

Osasungintza, Lantegiak, Epaitegiak,
Merkatal eta Finantza Zerbitzuak ere euskaldunduz.
Euskaraz bizi nahi dugulako hamaika lan
elkarrekin egiteko dugu.



□ “Gogor egin behar da, frantsesak indar handia baitu kanpoan eta ikasleak aise lerratzen dira frantsesera”

MAITE ERDOZAINZI

herrixka eta auzoetan biziago badago ere.

Ikastola honek inmersio edo murgiltze sistema erabiltzen du ikasleen irakaskuntzan: “*Ikasleak inmersio deritzan sisteman ari dira. Frantses eledunak sartzen dira Ama Eskolan, baina gutxi. Funtsean, euskara nagusitzen da ikastolan. Gogor egin behar da hala ere, frantsesak indar handia baitu kanpoan eta ikasleak aise lerratzen dira frantsesera*”, erran digu ikastolako Maite Erdozainzi zuzendariak.

IKASLEAK, IRAKASLEAK ETA GURASOAK, DENAK BATEAN.

Ipar Euskal Herriko ikastolek bere historia idatzi duteengoitik. Tokian tokiko ikastola bakoitzak bere nortasuna du, berezko nortasun eta arrenkurekin. Hazparnekoak egoitza berri baten mentura eta beharra aldarrikatu nahi du bere urteurrenean. Ikastolako Nathalie Paroix lehendakariak honela erran berri du publikoki: “*Hogeita hamar urte hauek euskara hogeita hamar urte gure artean izan dela islatzen dute. Ikastolak euskararen bilakaeran begi bistako lana egin baitu*”. Hiru hamarkada hauek ez dira alferrik iragan Hazparneko kantonamenduan, ez horixe. Gaur egun, naski, euskarak presentzia publikoa du ikastolak daudelako. Zerk edo nork ziurta lezake hori bestela?

Frantziako Hezkunde Nazionalaren programari jarraikiz betetzen dituzte ikasketak. Irakasleak, programak tokiko beharretara egokituz, bere edukinak landuz, ikasleen gaitasunak garatzen ari dira. Gurasoek orpoz orpo segitzen dute seme-alaben jardura. Ikasleek Eguberrietan ikuskizuna eskaintzen diete gurasoei. Ikasurtearen amaieran, berriz, gurasoek prestatu eta protagonizaturiko ikuskizuna gozatzeko parada ukaiten dute seme-alabek. Artean, inauterien karietara ikasle, irakasle eta gurasoek eramango dute euskara Hazparne kantonamenduko herri eta auzoetako karriketara ●

◆ MIKEL ASURMENDI



Arturoren kaiera

BIZKAIERA ARAUTZE BIDEAN

Labayru ikastegiak “Bizkai euskeraren jarraibide liburua. Lehenengo pausak” liburua argitaratu du, bizkaiera estandarizatzeko urrats gisa. Adolfo Arejitak zuzendu du liburua eta Ana Oar-Arteta eta Hiart Legarra aritu dira Arejitarekin lanean. Aurkezpenean esan zuten, bizkaieraren estandarizazioan aurrera egiteko balioko du lanak.

HERRIKO ETXEETAN EUSKARAZ EGIN DEZATEN

Euskal Konfederazioak, UEMAren laguntzarekin, euskara sustatzeko plana aurkeztuko die Iparraldeko herriko etxeei. Txosten juridiko bat prestatu dute eta bertan Toubon legeak zerbitzu publikoen elebitasunaz dioena agertzen da, alegia euskararen erabilpena baimentzen duela frantsesaren ondoan egonez gero. Halaber, herriko etxeei proposamen batzuk egiten dizkie euskararen presentzia areagotzeko eta hainbat eredu eskaini. Azkenik, hiztegitxo bat ageri da. Konfederazioak teknikari bat izango du herriko etxeekin urratsak zehazteko eta epeak ezartzeko.

EUSKAL HERRIKO INKES-TA SOZIOLINGUISTIKOA

Inkesta soziolinguistikoa egiten hasi dira. Azkenekoz, duela bost urte egin zen Euskal Herri osoan egiten den azterketa hau. Iparraldean dagoeneko hasi dira, urtarilaren hamalauan. Sei astetan datuak bilduko dituzte eta datuak aztertu ondoren iraila-urrian argitaratuko da azterketa. Hiru laurdena Eusko Jaurlaritzak finantzatu du eta beste laurdena obralaritza publikoak eta CABAB izeneko BAB hiri elkargoak. Nafarroako Gobernuak ez du parte hartuko inkesta honetan.



DANI BLANCO

“EUSKARA MERKATARITZARA”REN ONDORIOAK

Bizkaiko 14 herritan (Lekeitio, Ondarroa, Bermeo...) abiatu zuen 2000n “Euskara Merkataritza” egitasmoa UEMAk. Siadecok 1.100 saltoki bisitatu zituen eta emaitzak pozgarriak dira: saltokien %72 euskaraz mintzatu zen bezeroekin.

Urrea



■ Hamaika Ikusteko izeneko web gunean (go.to.hamaika) orain arte argitaratu diren EGA azterketetako atariko frogak bildu dituzte. Programak frogak zure ordenagailuan gordez ahalbidetzen du eta erantzunak okerrak edo zuzenak diren esaten du.



I k a t z a

■ “Empresa XXI”k euskal industriaren hamabostekaritza du bere burua. Basaurin egiten den aldizkari honek euskal enpresen berri ematen du eta nazioarteko gertakariak jarraitzen ditu. Euskal enpresez ari da, baina guztia gaztelera hutsez dator.



Auskalo zenbat kilo arropa saldu den beherapenetan Gabonak igaro direnez geroztik. Asko eta merke bai, baina begiratu al duzu zein marka erosi duzun? Nork diseinatutakoak dira? Orriotara euskal marka batzuk bildu ditugu: Loreak mendian, Tartalo, Kukuxumusu...

EUSKO LABELDUN JANTZIAK



ALBERTO ELOSEGI

■ Euskal arropa markak gero eta gehiago dira eta baita euskal disenatzaileak ere. Argazkian Loreak Mendian marka.

Atzerriko disenatzaileek egin-dako arropak eta oinetakoak erosten ohituta gaude, eta dagoeneko makina bat marka ezagutzen ditugu. Batzutan, gainera, geure egiten ditugu eta marka horien erosle amorratu bihurtzen gara. Diseinatzaile horien artean gehienak atzerrikoak dira, baina euskal disenatzaileek ere marka propioak sortu eta merkatuan tokia bilatu eta aurkitu dute. Kukuxumusu, Loreak Mendian, Tartalo, Q con E eta Fosco euskal markei buruz aritu gara orriotan.

NA FARROATIK ARKAKUSOEN MUSUAK.

Euskal Herriko hiri nahiz herri askotan ikus daitezke egun Kukuxumusu izenaz ezagutzen diren dendak. Izen arraro honek arkakusoaren musua esan nahi du eta kolorezko kamisetak, mahuka luze nahiz motzekoak, jertseak, galtzak... denetarik egiten dute arropa etxe honetan. Arropa

□ **“Tartalo marka komertziala bilakatzeko apustua arriskutsua da, eta jende gehiago eta dirua beharko nuke”**
OIHANA UGARTE

hauek guztiek ezaugarri bat dute: marrazki originalak eta oso dibertigarriak dituzte estanpatuak.

1989. urtean Gonzalo, Koldo eta Mikelen asmo bakarra zerbait dibertigarria egitea zen eta San Ferminetan baso-erdi batzuk zurrutatzeak sosak ateratzea. Sanferminetarako entzierroetako marrazkiak zituzten elastikoak saltzen hasi ziren, garai hartan saltzen ziren beste

elastikoen marrazkiak oso itsusiak baitziren (hirukotearen ustez, noski). Baso-erdi ugari edan zuten Sanfermin haietan, diseinu eta marrazkiak oso arrakastatsuak suertatu baitziren.

Ondoko herrietan ere marrazki berriein egin zuten proba eta berriz ere arrakasta izan zuten. 1996. urtean, Kukuxumusuren ekoizpenak saltzen zituen lehen denda ireki zuten eta jada hamar bat dituzte, Baionan, Bilbon, Donostian, Iruñean, Gasteizen eta Barakaldon.

Gaur egun Kukuxumusu-



ALBERTO ELOSEGI

■ Fosco 72,12 milioi eurotako fakturazioa du urtero.

■ “Bertako ekoizpena gehiago zaindu beharko genuke”

Oihana Ugarte. Tartalo markaren sortzailea

Oihana Ugarte 27 urteko tolosarra da. Marrazki bizidunak egiteko ikasketak burutu zituen eta zuen sormen gaitasun hori kanporatzeko nahia eta beharra zuela konturatu zen. Duela bost urte inguru hasi zen Tartalo arroparen diseinuak egiten. Estanpazioak egiten hasi zen eta hanka sartuz ikasi zuen; frogararen ostean, arrakastaren atea iragan ditu Tartalo arropa markak.

■ Nondik ateratzen duzu inspirazioa marrazkiak egiteko?

Nik ez diot nire bururari marraztu egin behar dudala esaten. Konturatu gabe hasten naiz margotzen. Telefonoz ari naizela, adibidez, boligrafoz edo arkatzez zirriborroak egiten ditut eta hortik ideiak sortzen zaizkit. Ideia edo bozeto hauek garatu eta horrela sortzen dira diseinuak. Marrazki ezberdinak egiten saiatzen naiz, guztien gustuko izan daitezkeen marrazkiak egiten.

■ Nork erosten du Tartalo arropa?

Jende mota oso ezberdinak eramaten ditu arropa hauek: helduek, gazteek, neskek zein mutilek. Azken finean, kamisetak edonork janzten ditu.

■ Nola da arropa hauek merkaturatzeko prozesua?

Lehenengo marrazkiak egin behar dira. Diseinu politik eta egokiak egin eta era berean, kamiseta nahiz jertse, nahiz estanpatu nahi duzun hori erosi behar da. Handizkariet erosten diet jeneroa, merke izaten baitute eta kolekzio txiki bat sortzeko adina arropa lortzen dut horrela. Ondoren arropa horietan frogak eta estanpatuak egiten ditut eta dendaz denda joaten naiz arropa erakustera. Adibidez, udarako marrazkiak prest ditut. Diseinuak prestatzerakoan besteak baino lehen aritzeak badu hemen bere garrantzia, besteak baino lehen dendetara iritsi eta zure produktuak saltzeko aukera baituzu.

■ Zuen salmenta zein lurraldetara zabaltzen da?

Batez ere Araban, Bizkaian, Gipuzkoan eta Nafarroan saltzen dira Tartalo produktuak. Nahiko mugatuak dira nire salmenta puntuak. Hedatzeko dirua behar da, inbertsio handia egin behar da eta hau apustu arriskutsua izan daiteke. Tartalo ezaguna da Euskal Herrian, baina ez bertatik kanpo. Huescan eta Sorian ere pixka bat saltzen da, baina batez ere hemen. Hala ere, arroparen mundua konpetentziak eta norgehiagokak zuzentzen du eta handiak txikia zapaltzen du beti. Euskaldunok daukaguna, gurea dena, zaindu beharko genuke, jendeak ez baitu beti behar bezala gure lana baloratzen.

■ Arropa dendetan soilik saltzen duzu?

Erosle finkoak badituz, baina horrez gain, artisau azoketara ere joaten naiz. Bertan jendearekin harreman zuzena duzu eta nahiko arrakastatsua izaten da. Ondarrun egiten den Euskal Herriko kamiseta azokara ere urtero joan izan naiz eta lau urtez lehen saria irabazi dut. Honek aurrera jarraitzen laguntzen du, indarra eta animoa ematen baitit. Dendak oso beteta daude, beti dute arropa piloa eta saltzea ez da batere erraza izaten. Denetatik izaten da dendetan eta horregatik ekoizpen berriak egitea ere pentsatu izan dut behin baino gehiagotan. Ekoizpen berria egiteak ordea, lan asko dakar eta bakarrik aritzen naizenez, ezin naiteke guztia egitera iritsi. Tartalo marka komertziala bilakatzeko apustua arriskutsua da eta jende gehiago eta dirua beharko nuke. Ez dut hala ere, ezezko borobilik esango, baina aukera hori izango banu zerbait egingo nuke, beti ere, aukera heltzen bada. Oraingoz Euskal Herrian nabil eta pozik nago. Jateko adina ateratzen dut eta orain ez dut gehiago espero.

■ Euskal diseinatzaileen artean loturarik badela esango al zenuke zuk?

Ez dut uste loturarik dutenik, azken finean, marrazkiak norbanakoak eginak dira ●

ren ekoizpenak Euskal Herrian nahiz bertatik kanpo eros daitezke. Merkataritza sare zabala dute Europa hegoaldean, 1.000 saltoki baino gehiago, eta Karibeko zenbait uharteetarako ere iritsi dira Kukuxumusuren marrazkiak. Diseinu hauek arropaz gain, beste hainbat euskarritan ere saltzen dira: posta txartelak, zeramika, giltzariak... Hiru nafarrek ordea, ez dute ibilbidearen hasiera eta Sanferminekiko maitasuna ahaztu eta jaia da logotipoen oinarri, zezenak ez baitira haien marrazkietan falta.

SAN FERMINETATIK LOREETARA. Arkakusoen



■ Kukuxumusuren giltzariak.

musuetatik Xabier Zirikian donostiarraren loreetara goaz. Loreak Mendian izeneko arropa marka Donostian sortu zen. Hasieran ez zuen arroparekin zerikusirik. Xabierrek dienez, unibertsitateko ikasle zenean, Donostian graffitiak egiten hasi zen. “Graffitilaria nintzen ni ez arropa diseinatzailea”. Denbora aurrera joan ahala marrazki haiekin serigrafia egiten hasi zen Xabier. Lehenengo kamisetak egin zituzten, eta arropa hark zuen arrakasta ikusirik, 1995. urtean denda irekitzea erabaki zuen. Bazkide berri batekin marka bezala mundu osoan zehar zabaltzen hasi zen Loreak Mendian. Gaur egun, Iruñean, Bilbon

ALBERTO ELOSEGI



ALBERTO ELOSEGI

■ Kukuxumusu 1996an sortu zen eta orain Euskal Herrian hamar denda ditu. Europa hegoaldean asko saltzen du.

eta Donostian dituzte dendak eta, Euskal Herriatik kanpo, Madrilén. Horrez gain, Espainiako 160 dendetan saltzen dituzte galtza, alkondara, nahiz mota guztietako produktuak. Portugalen, Frantzia eta Japonian ere saltzen dira Loreak Mendian markaren produktuak eta orain, munduaren beste aldean, hau da, Australian, dute erronka berria. Hala ere, salmenta nagusiak Euskal Herrian eta Katalunian egiten dira.

Urtean bi kanpaina egiten dituzte eta bakoitzean hamar logotipo inguru marrazten dituzte. Zirikianek marrazkiak eskuz nahiz ordenagailuz egiten ditu eta ondoren, makinaren ordua da. Ohikoena kanpaina bakoitzean arrakastatsuenak izaten diren logotipoak mantentzea da. Diseinuak sortzeko orduan, Xabier Zirikianek urduri samar jartzen dela onartu du, logotipoak arrakastatsuenak izango diren edo ez inoiz ez baita jakiten. Hala ere ez du uste ideiak eta duen ahalmen sortzailea amaituko zaizkionik.

Euskal marken arteko harremanei buruz galdetuta, Zirikianek ez du uste euskal marken artean erlaziorik dutenik: "Bakoitzak bere estiloa du. Ez daude euskal labela duten arropak. Hala ere kanpoko norbaiti galdetu beharko genioke, ea Euskal Herrian sortutako markak elkarren artean antzekotasunik duten ala ez jakiteko".

Q (CUCA) CON E (ESTHER) DONOSTIARRAK. Cuca eta Esther donostiarrak dira eta bazkideak baino

lehen, lagunak ziren. Modaren munduan murgildu ziren biak eta poliki-poliki gauzak egiten hasi ziren. 1996. urtean ekin zioten negozioari. Arropa diseinatzeko hasi ziren eta ostean, osagarri ugari egin zuten: poltsak, txapelak, bero-kiak...

Denda bakarra dute, Donostian, baina handizkariak ere badira eta produktuak toki ugarietan saltzen dituzte: "Kantabrian, Gipuzkoan, Bizkaian, Asturiasen, eta Madrilén saltzen ditugu gure produktuak besteak beste, eta orain ari gara gure salmenta tokiak zabaltzen", dio Cucak, bi bazkideetako batek.

Diseinua egiteko mementoan, moda-

Q con E-ren arropa eta osagarriak gaztetxoei zuzenduak daude batez ere, nahiz eta hauen amek ere erosi

ren tendentziak kontuan izaten dituzte, modak garrantzi handia baitu. "Irudimena beharrezkoa da, baina era berean, behatzea oso garrantzitsua da. Kanean dagoena, telebistan... Edozer gauza izan daiteke baliagarria, azken finean, ideiak edonondik sortzen baitira".

Q con E-ren arropa eta osagarriak gaztetxoei zuzenduak daude batez ere, nahiz eta hauen amek ere gauza ugari erosten dituzten. Gizonezkoentzat ez dute ezer egiten.

Cucaren ustez, ezin esan daiteke euskal moda dagoenik baina guztiek tendentzi eta influentzia berdinak dituztela aitortzen du. "Frantzia bertan dago eta

eragina nabaria da. Hala ere, gauza ezberdin ugari egiten dira eta ezin esan daiteke estiloa bakarra denik".

ZAPATA EUSKALDUNEN

ARRAKASTA. Fosco zapata denda eza-gunak ere euskaldunak dira. 1991. urtean sortu ziren Oñartzun. Bilbao anai-arreben ekimenez jarri zen abian, 1946. urtean sorturiko Hernaniko zapata denda zahar bat zuelarik oinordeko. Hamar urtetan, 210 denda ireki dituzte bi komertzio motatan, Fosco eta Mercalados hain zuzen. Denda hauek guztiak sendiarenak dira eta 72.12 milioi euro inguruko fakturazioa dute urtero. 700 langile dabilta

talde komertzialeko dendetan lanean eta harreman zuzena ez duten, baina nolabaiteko lotura duten beste 1.200 lanpostu inguru sortu dituzte. Urtero gainera 25 denda berri

inguru zabaltzen ditu zapata denda taldeak.

Negozio honen sekretuetako bat irabazi guztiak inbertitzen dituztela da; 3.61 milioi euro inguru denda berriak irekitzeko eta beste 6.01 milioi euro produktuen diseinu eta ekoizpenean inbertitzen dira. Bilbao anai-arrebek jarraitzen duten enpresa irizpidearen arabera, haien gain hartzen dute negozioaren atal guztien garapena: diseinua, fabrikazioa eta salmenta. Diseinua Oñartzun egiten dute eta salmenta beren dendetan egiten dute zuzenean. Zapata pare bat bera ere ez da haien dendetatik kanpo saltzen.

◆ AINARA IRAETA

Aurora Beltran

**“Gardentasunak
balio du,
itxurakeriak
saltzeko dira”**

PERFILA

Tahures Zurdos rock taldeko abeslaria Nafarroako Usi herrian bizi da aspaldian, zortzi bizilaguneko herrian, zaratatetik urruti. Bere katu "Tigre" k adinako begi urdinak ditu, eta barrua azaleratzen artista da hitzetan, keinuetan... Sortzez nafarra, andaluziarrak ditu gurasoak. Carlos I.a erregeak Herbehereetako jendea ekarri omen zuen Jaengo meatzetan lan egitera, eta hortik sortu zen harri bitxirik...

Testuak: **Estitxu Eizagirre eta Ixiar Eizagirre**
Argazkiak: **Joxe Lacalle**

Oso gaztetatik omen zara malabarista gitarraren sokatan. Nola hasi zinen musikan?

Gitarra jotzeari goiz ekin nion, 7 urte-ekin, gaixotasun luze baten eraginez bi urtez egon behar izan nuelako etxetik atera gabe. Baina musika munduan nahi gabe sartzen zara, nik sekula ez nuen pentsatu kantari izango nintzenik. Gehiago gustatzen zitzaidan zuloak egin eta gauzak bilatzea, txikitan arkeologoa edo urpekaria izan nahi nuen. Atzera begira jarri, eta dagoeneko 15 urte pasatu dira! Oraindik ez dut sentitu hau bukatuko denik, eta guk hala uste dugunean bukatu egingo da. Gustatzen ez zaidana da eszenategiak paseatzen dabilen izaki patetiko bihurtzea.

■ **Pertsonalki ere aldatu zintuen gaitasunak?**

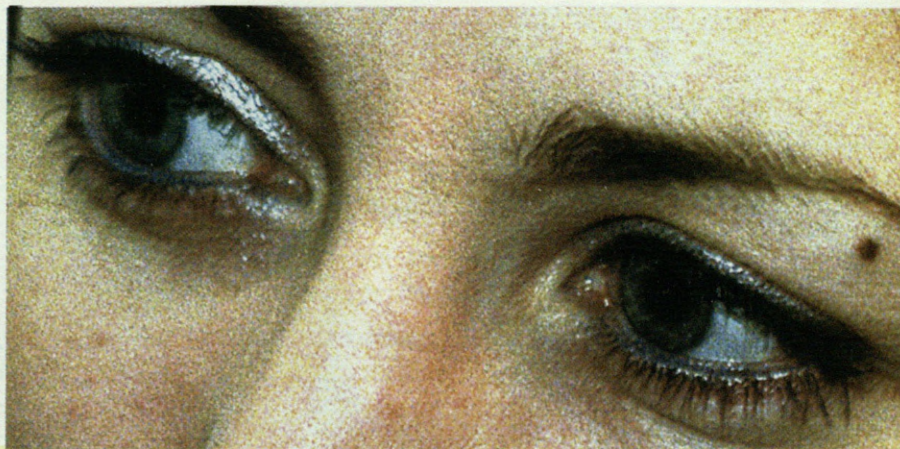
Nire adinean umeak jolasten aritzen ziren eskolan. Eta ni bizitza behatzen ari nintzen eserita. Pentsatzeko denbora gehiago ematen dizu, eta ikusten dituzu gauza batzuk agian zure adineko ume batentzat goiztiarregiak direnak. Ikusten nuen nire anaiek babestu egiten nindutela, aulki gurpildunean ateratzen nindutela kalera, nire buruari erruki nion eta baita ingurukoei ere. Ume batenak ez ziren gauzak sentitzen hasi nintzen. Zure den-



borarekin zerbait egin beharra daukazu. Nire aita margolaria zen eta marrazten erakusten zidan, gitarra jotzen nuen, eskolako lanak egin... Zenbat eta txikia goa zaren, denbora makalago pasatzen da, eta garai hartan bi urte niretzat hamar bezala izan ziren.

■ Etxean zer giro bizi zenuten? Aita artista omen zenuen...

Nire aita izan zen gizon bat, txikitik bere bokazioa argi eduki zuena, baina Gerra Zibila eta gerra ondorena bizitzea tokatu zitzaion. Nire gurasoak



CURRICULUMA

- **Jaio:** Iruñean, 1964an.
- **Rock kantaria.**
- **Belladona** taldean aritu zen (1984) eta "Las mujeres y los negros primero" diskoa kaleratu zuten.
- **Tahures zurdos** taldeko kantaria, konposatzailea eta gitarra jolea da 1987tik. Kaleratu dituzten diskoak: "Tahures Zurdos" (Oihuka); "Tahuria" (Oihuka); "Nieve Negra" (EMI); "Arido" (EMI); "La caza" (EMI); "Azul" (BMG-ARIOLA); "Tak" (CNR-MUSIC); "Basico" eta "Tiempo de la luz" (Sony).

andaluziarrak dira, Jaengoak, eta hona etorri behar izan zuten bizitzera. Anai-arreba denok hemen jaio gara. Zure herria utzi beharrak sortzen duen erro faltaren sentimentua oso lazgarria da. Aita autodidakta zen, eta gogoan dut jendea etortzen zela etxera tornua nola egiten zuen ikustera, margolari izateaz gain, zeramikarekin bikaina zen eta. Etxean bizi izan dut pertsona sortzaile baten esperientzia. Pasatu zuen dena pasatuta, gai izan zen arazo denei gaina hartzeko, eta guri eman nahi izan zigun berak eduki ahal izan ez zuena. Aitaren izaerak asko markatu nau.

Dudan arantza da aita oso goiz hil zitzaigula, eta lortu dudan guztia ezin izan duela ikusi. Ziur nago badakiela, ikusiko zuen beste planoren batetik, baina ez du bizi izan.

■ Andaluziarekin harremanik gordezten duzu?

Bai, nik bi kulturetatik edan dut. Andaluziaren historia, kultura aberatsa ez dugu ezagutu ere egiten. Paisaiaz ere irudi okerra dugu, Andaluzia beti lehorra irudikatzen dugu, eta ez da hori bakarrik. Baina hemen hazi izanaz ere harro nago, han emakumea ezberdin tratatzen baita. Umetan Andaluziara joan, eta nire lehen-gusu neskak oso ezberdin hezita zeuden, errepresio gehiago zegoen, giro matxista-

goa, anaiei zapatak garbitzen zizkieten... Sutan jartzen nintzen. Ahizpak eta biok Jaenera gindoazen aldiro "iraultza" pizten genuen.

■ Potasa herrian jaio eta hazi zara.

Potasa oso herri bitxia da, etorkinez, errorik gabeko jendeaz osatutakoa. Agian orain ez hainbeste, denborarekin, kartzela urte batzuekin, eta polizi sarekada zenbaitekin, baretzen joan baita arazoa. Potasa beti izan da nahiko herri *heavy*, drogekin arazo asko egon dira. Potasako gazte denok leku berean geunden, eta nik ere beste askok bezala buka nezakeen, baina zorte handia izan nuen, musikari esker beste irtenbide batzuk aurkitu bainituen.

■ Letragile ona zara. Zein dira klabeak?

Oraintxe ari naiz disko berria prestatzen, eta geroz eta gehiago kostatzen da letrak egitea. Ez da gauza gutxiago dituzula kontatzeko, baina bai dagoeneko asko kontatu dituzula, eta ez duzu errepikapenean eta autoplagioan erori nahi.

"Gaur diskoetxe independenteen kontu horrek ez du existitzen"

Gainera gaiak benetan estandarrak dira, maitasuna, kezkatzen zaituzten gauzak... Uste dut sekretua dela esaten duzuna sinestea. Hala egingo ez banu, zaila izango litzateke jendeari hori transmititzea. Horrek neroni ere laguntzen dit barruko korapiloak, mamuak askatzen.

■ Modan dago esatea hitzek ez dutela garrantzirik kantetan...

Ni antipodetakoa izango naiz, baina niretzat kantu batean zerbaitek balio badu, hitzak balio du. Nik ulertzen ditudanetan behintzat. Ingeleseztoketan beste kontu bat da, abestia moldatu eta itzultzen hasitakoan, konturatu izan naiz oso kursiak direla. Nire teoria da musika ona izorratu dezakezula letra txar batekin, eta musika txarra konpondu dezakezula letra onarekin. Adibide garbiak daude, esaterako, Joaquín Sabina. Musika nahiko arrunta du, baina kontatzen dituen istorioak oso onak dira. Niretzat errazagoa da musika idaztea, letra baino. Sentimendu asko laburtu behar dira, eta hitz egokiak aukeratu, betiko kontuetan ez erortzeko, gaztelaraz dena oso kursia da- eta.

■ Multinazionalek bakarlaria izateko eskaintza egin izan dizute. Zergatik ez duzu onartu?

Eurek ikusten dute ni naizela idazten duena, aurpegia ematen duena... Eta errazagoa da eurentzat pertsona bat saltzea talde oso bat baino. Baina hori konpainien aldetik oso jarrera berekoa da. Ez dute ulertzen nik musikariak behar ditudala, nire musikariak, ezagutzen eta ulertzen nauen jendea, elkar errespetatzen dugunak... Gainera taldeko musikariek ere parte hartzen dute eta inplikatura sentitzen dira. Ez da gauza bera lau musikariri ordaintzea gauza pun-



tual bat jotzeko. Kasu horretan profesionalak dira, eta ezin diezu inplikatzeko eskatu. Taldeko lagun giroa ez da ordaintzen.

Diru gehiago irabazi nezakeen, eta hori garrantzitsua da. Gure etxean sekula ez da dirurik egon, dudana nik irabazia da eta ez heredatua, eta beraz, badakit zer balio duen. Baina seguruenik badakidalako zer balio duen, niretzat ez du zentzurik auto hobeago bat edukitzeak, nire jendearen babesik sentitzen ez badut, nire buruarekin ongi sentitzen ez banaiz. Eta ez da heroia izatearen kontua. Nik ere denek bezala prezio bat dut, baina asko ordaindu beharko didate taldea uzteko.

■ **Multinazionalekin eta diskoetxe independenteekin lan egin duzu. Zer ezberdintasun dago batarekin edo bestearekin lan egiterakoan?**

Lehen bazegoen ezberdintasunik. Lehen independenteak independenteak ziren, alegia, banaketa eta dena eurek lantzen zuten. Taldeek ere independentzia handiarekin lan egiten dute. Multinazionalen atzaparrak urrunago iristen dira, eta diskoetxe txikiek zaila dute lehiatzen.

Baina gaur egun, ikusten ditugu diskoetxe independenteen diskoetako azalak, eta hizki txikia irakurtzen hasita jartzen du "EMI-k banatua". Itxura, look-a, logoak independenteak dira, baina egia tan potajea daramatenak multinazionalak dira, banaketa eurek egiten dutelako. Hor dago tranpa. Independentziaren kontu

horrek ez du existitzen.

Gu independenteak sentitzen gara, nahiz multinazionalekin lan egiten dugun, beti gustatu zaiguna egin dugulako. Multinazionalak gure lan egiteko moduarekin

B E R T S O A

Doinua: Aita izena

**Tahures Zurdos dena egin da
pixkanaka-pixkanaka,
eta zeuk ere bide horretan
utzi duzu zeure marka.
Inguruneak ezin zaitzake
zeure bidetik aparta,
nortasuna da esku barnean
ezkutatzen duzun karta,
eta zarena zaren artean
beti izango da bata.**

Aitor Mendiluze

ados ez zirela konturatu garenetan, ospa egin dugu. Orain arte ez gaitu inork konpainiatik bota, geu joan gara. Batzutan konpainiek urdina zarelako fitxatzen zaituzte, eta gero nahi dute berdea izatea. Nik ez dut hori ulertzen.

■ **Multinazionalek nola funtzionatzen dute?**

“Operación triunfo eskola gisa ideia bikaina da, baina ez dute jende interesgarria ateratzen”

Ez dute promozioa taldearen berezitasunetara egokitzen. Promozioa estandarra da, talde denentzat. Uste dut hori dela multinazionalen akatsa. “EPI” konpainian gaude Monica Naranjo, La Oreja de Van Gogh... eta talde denak ezberdina garez, talde bat sartzen den zirkuitua ez da beste batentzat egokia.

■ **Zein izan da taldearen ibilbidea?**

Uste dut hasieran bezain errebeldeak garena, baina orain lasaia hartzen ditugu gauzak, ikasi egiten baita nola toreatu gainera etortzen den edozer. Musika garatu dugu, baina era berean nortasuna eratzen joan gara, kantu bat entzutean jendeak badaki Tahuresena dela. Hori garrantzitsua da. Hamabost urtean gauza asko pasatu dira: “buggy-buggy”a modan zegoen, hurrengo urtean “hindi”a... Eta besteen atzetik abiatu eta nortasunik ez baduzu, galdu egiten zara. Talde asko ikusi ditugu horrela sortzen eta desagertzen. Nik nahiago dut ateporaltasuna, bestela moda bezalako gauza puntual bati atxikitzen bazara, berehala oinarririk gabe geratzen zara.

■ **Eta zein izan da, kantari gisa, zure ibilbide pertsonala?**

Tahuresekin hasi nintzenean nire begirada gitarraren soketara mugatuta zegoen. Ongi jo nahi duzu, ongi kantatu, baina hori guztia kontrolatzen duzunera arte denbora asko pasatzen da, eta ongi egiten ikasi ondoren, jendearen aurrean eroso sentitu beharra duzu, eta transmititu. Kantari bezala, sekula ez dut teknarik izan, klase alu bat ere jaso ez dudalako. Ezta gitarrarena ere, erabat autodidakta izan naiz. Kantu klaseak hartu nahi izan nituen teknika hobetzeko, baina irakasleak esan zidan ezetz, bizio batzuk jada hartuak nituela, eta neroni joan nintzela nire teknika hartzen arnasteko, ahotsa kanporatzeko... Beharrak erakusten du, kontzertu asko eman behar dituzunean ikasten da ahotsaren indarra neurtzen. Bizio asko hartuak ditut, baina era berean agian horrek emango dit kan-

"Une honetan gutxien axola duena da musikari bat ona edo txarra den"

tatzeko nire era berezia.

■ Biolina ere jotzen omen zenuen...

14 urterekin hasi nintzen ikasten, "berandu", eta lana egiten nuen klaseak ordaindu eta biolina erosteko. Bosgarren mailara iritsi nintzen, ongi nenbilen gainera, eta aukeratu beharra izan nuen, biolinari gero eta ordu gehiago eskaini, edo beste bide bat hartu. Familian beste baldintza ekonomiko batzuk egon balira, akaso, baina oso gogorra egiten zitzaidan horretara bakarrik jartzea, besteren kontu biziak. Orduan sortu genuen "Belladona" taldea, eta rockari eustea erabaki nuen. Oraindik jotzen dut biolina erlaxatzeko, niretzako bakarrik. Barrokoa asko gustatzen zait.

■ Musika klasikoa rockarekin uztartzeko modukoa da?

Heavy mugimendua hasi zenean kantu klasiko askoren egokitzapenak egin zituzten, askotan inspiratu ziren armonia klasikoetan. Baina denborarekin dena lausotzen joaten da, eta egungo jende asko ez da horretaz jabetzen. Orain egiten dudana egiteko ez nuen biolina ikasi beharrik izango, baina poztzen nau beste mundu hori ere ezagutu izanak. Musika barrokoak txundituta uzten nau, eta belarriak garbitzeko ere balio dit, zabor asko entzuten da eta. Orain oso musika gutxi entzuten dut, entzuten dudana apenas gustatzen zaidalako. Asko eskatu da. "Operación triunfo" telebista programako diskoak dira gehien saltzen direnak.

■ "Operación triunfo" fenomenoak zer ondorio dakartza?

Telebista publiko batek programa bat egin du jendea ateratzeko, uneoro ari zaigu horren berri ematen, diskoei publizitatea egiten die, eta erroskilak bezala saltzen dira. Hori konpetentzia erabat desleiala da, merkatua erabat bereganatu dutelako. Merkatu dena izututa dago, eta oso diskoetxe gutxi ausartzen dira orain talde berrien diskoak ateratzen.

■ Zenbateraino da programa hori arrakastarako bidea?

Eskola gisa planteatzeko ideia bikaina da, baina ez dut uste jende interesga-

BIZITZAREN PASARTEA

Umetan izandako gaixotasunak bai markatu ninduela. Pertsona helduagoa egin ninduen, gitarra jotzen hasi nintzen eta orain naizena izatera bideratu ninduen gaixotasun hark. Baina jada ez dut gauza tristea bezala gogoratzen. Aitaren heriotza ere ez dut gauza tristea bezala hartzen. Dena den, izorratzen nau 19 urterekin bera galdu izanak. Baina horrelako gertaera batek lehenetik zeneukana (nahiz eta daukazula jakin ere ez) preziazten erakusten dizu. Une gogorretan triste egon nintzen, baina gaingitu egiten dira, eta zorionekoa eta zorionsua sentitzen naiz.

ria ateratzen ari direnik. Bat kalera bidali zuten "nortasun gehiegi" zuelako, eta artista bati esan dakioken gauzarik onena horixe da, nortasun handikoa dela, horrek egiten baitzaitu besteekiko ezberdina. Luxuzko orkestratako kantari izaten irakasten ari zaie. Musikaren mundura sartu dituzte, baina goi mailatik: ederki

bizi dira, mila aholkulari, ile apaintzaile eta gainerako dituzte, baina bizitza erreala ez da horrelakoa. Gero komunik gabeko aldagelan moldatu beharra egokituko zaie eta baso batean pixa egin beharko dute, niri pasatu zaidan bezala, eta ez dut inor jantzi eta orraztuko nauenik (ezta beharrik ere!).

ITZULPEN ZERBITZUA
eskura
1985ean sortua

Antzematen ez diren itzulpenak

Jose Arana 15. 20001 Donostia
Tl. 943-291830 / Faxa 943-275869
www.eskura.com/eskura@eskura.com



Programa horretan erakusten ari zaie Maria Carey eta Luis Miguelek bezala kantatzen, kantuak besterenak dira, eurek interpretatu egiten dituzte. Lehen hori egiten zen errepideetako kaseteak salduz, eta orain ultraluxuzkoak bailiran saltzen dituzte. Hau iruditzen zait musikarentzako erabateko atzerakada dela. Erakusten duelako, saltzeko gauza zaharretara jo beharra dagoela.

Rosana atera zenetik, galdu egin nintzen musikaren kontuan. Ez Rosana ona edo txarra delako, baizik eta bat-batean, rock-and-rollaren ingurutik, modaz pasatuko Hego Amerikako doinueta (saltsa adibidez) igaro delako.

■ Zerk bultzatzen du moda?

Ez dakit. Entzun Paulina Rubio. Oso kantari eskasa da, uste dut polipoak dituela ahots korde-tan. Baina sekulako irudia du, neska "katxarroa" da... Musikari baten inguruan kanpaina bat eratzen da, morboa, eta hau eta bestea saltzen duena, eta une honetan gutxien axola duena da musikari ona edo txarra den.

■ Musikaren munduan oso gustura omen zabilta, baina hainbeste urtetan zerbaitek aspertuko zintuen.

Gorrito dut musikariak oso inbidiatsuak eta harropu-tzak izatea. Harreman txarra dago ez musikarien artean, baina bai musika munduan dabilen beste jendearekin, interes asko dituzte, batzuei bost axola zaie musika edo josteko makinak saltzen dituzten... Ez dute ulertzen musikaria ez dela bulegari: "Idatzi 20 orri hauek makinaz" esatea gauza bat da, eta bestea "egin itzazu 15 kantu 20 egunetan". Gainera "famosete"en inguruan haize asko dabil, txorakeria eta mito galantak, eta saiatzen naiz hortik kanpo mantentzen.

■ "El tiempo de la luz" diskoak oso

ARGAZKI ZAHARRA



1990eko Tahures Zurdos taldea. Aurora Beltranek ez du ile apaintzailerik, ezta beharrik ere!

gutun berezi bat jaso omen zuen...

Disko horretan jotzen dugun "Because the night" kantua Bruce Springsteene-na da. Springsteenek ez ditu eskubideak uzten, ezta inork bere kantak moldatzen



ere... Guk kantu horren bertsioa egin nahi genuen, eta hasiera batean Espainia-ko editorialak ezezkua eman zigun. Konpainiaren bidez, gure moldaketaren grabazioa Springsteenek eskutara iritsi zen,

"Kontuan hartu zaitzaten mutilek baino askoz hobeto egin beharra daukazu"

eta egun ona izango zuen, gustatu egin zitzaion eta eskubidea eman zigun pertsonalki gutun bat bidaliz. Hemengo editorialak barkamena eskatu zigun, eta ederra izan zen hasieratik ezezkua eman zigutenak eskarmenta-tzea.

■ "Emakume zaila"ren gaia sarri ateratzen da zuen diskoetan. Nola ikusten duzu rol hori gizartean?

"Emakume zaila"ren kontu hori itxurakeria da, eta "gizon gogorra"rena ere bai. Nire ustez pertsona batean gehien balio duena gardentasuna da. Itxurakeriak saltzeko dira.

■ Jendeak nola hartzen du emakumezko rock kantaria?

Ni jendeak asko errespetatu nau. Neroni ere normal agertu naiz, nire lana kantatzea da eta kito, ez dut lirain agertu beharrik, ez itsusi. Nire asmoa ez da neska naizelako bereiztea. Baina beti pizten du arreta rock kantari neska batek. Eta egia da, kontuan hartu zaitzaten mutilek baino askoz hobeto egin beharra duzula. Sarri esan izan didate "gizon batek bezala jotzen duzu!" eta piropro bat bezala hartu izan dut, baina noski, horren azpian dagoen ideia da gizonak direla ongi jotzen dutenak. Gu hasi ginen garaian ez zen hain ohikoa neska bat kantatzen ikustea, eta ongi hezitako animalia-txo bezala hartzen ninduten, zirkoetako zomorrotxo bat

bezala.

■ Disko berria ateratzekotan zarete. Zertan da aurrekoekiko ezberdina?

Eva Rada gehitu zaio taldeari, oso ongi kantatzen du, gitarra jotzen du, perkusioa ere bai, teklatura... Horri esker lan honetan lehen erabiltzen ez genituen baliabide batzuk sartu ahal izango ditugu. Lehen ez ginen ausartzen, diskoetan zuzeneko kontzertuetan erabiltzeko gai izango garen elementuak bakarrik sartzen ditugulako ●

A R G I A S A R I A K 2 0 0 2

Hamairugarren aldiz banatu ziren urtarrilaren 25ean Komunikazio Biziagoak ARGIA Sariak. Sei saridunetaz gain, ehundik gora gonbidatuk Lasarte-Oriako Txitxardin Beltxa jatetxean izan genuen hitzordua.

HAMAIRUGARRENEZ KOMUNIKAZIOA SARITU DA



ALBERTO ELOSEGI

■ 2002ko ARGIA Sariak jaso zituztenak. Atzean ezkerretik eskuinera Imanol Lazkano, Bertsozale Elkartearen saria-rekin (Merezimenduzko Saria), Endika Ruiz de Zarate BBK-ko ordezkaria (Publizitate Saria), Leire Cancio eta Eider Carton, Elhuyarko ordezkariak (SAREKO ARGIA Saria), Pantzo Hirigaray (Irratia Saria), Eneko Azkarate, "Goienkaria"ko ordezkaria (Prentsa idatzia Saria), Anjel Alkain (Telebista Saria).

Eguerdiko ordubiak baino lehenago hasi ziren gonbidatuak hurbiltzen Lasarte-Oriako Txitxardin Beltxa jatetxera. Laxaro Azkune Herri Irratiko esatariak heldu eta segituan esan zuen moduan: "Aurtengoak ez du iazkoaren antzik. Iaz sekulako euri jasa bota zuen." Eguraldi eguzkitsua eta haize epelaren laguntzarekin 140tik gora

gonbidatuk bazkal aurreko mokadutxoari heldu zion.

Behin bazkaritarako eserita Joxe Mari Irazusta Komunikazio Biziagoa enpresako lehendakariak ongi etorria eman zien gonbidatuei. Postrea mahaian zela sariak banatzeko ordua iritsi zela ohartarazi ziguten eta Ixabel Bereziartuak Administrazio Kontseiluaren ize-

nean azken hilabeteoan "Gara"ko eta "Euskaldunon Egunkaria"ko zuzendariek eta Ttipi Ttapako kazetari batek eta "Ekaitza"k jasandako erasoak gogorarazi zituen eta hainbat komunikabidetako ordezkariak jasandako atentatuak direla eta elkartasuna adierazi zien.

Ondoren, begiak zabal-zabal egindako 142 gonbidatuak saridunak zein ziren



ALBERTO ELOSEGI



ALBERTO ELOSEGI

■ Joxe Mari Irazusta gonbidatuak agurtzen bazkal aurretik. Eskuinean Imanol Lazkano saria bertsoz eskertzen.



ALBERTO ELOSEGI



ALBERTO ELOSEGI

■ Martxelo Otamendi eta Eduardo Iribarren. Eskuinean, Jon Alonso, Kike Amonarriz eta Xabier Mendiguren.



ALBERTO ELOSEGI



ALBERTO ELOSEGI

■ Erramun Osa Mari Karmen Garmendia agurtzen eta Lore Leanizbarrutia alboan. Eskuinean, Gotzon Lobera, Gorka Etxebeste eta Joseba Agirretxea.

jakiteko prest ziren. Sei sari banatu ziren: Irratia Saria, Pantzo Hirigarayrentzat, Publizitatea Saria BBKrentzat, Telebista Saria Anjel Alkainentzat, Prentsa idatzia Saria "Goienkaria"rentzat, SAREKO ARGIA Saria, Zientzia.net-entzat eta Merezimenduzko Saria Bertsozale Elkartearentzat. Sei saridunei Antton

Mendizabal eskultoreak egindako sari sinbolikoak eman zitzaizkien. Imanol Lazkanok jaso zuen Bertsozale Elkartearen izenean eskainitako saria eta hunkituta, nola ez, bertso bat abestuz amaitu zuen 2002ko Argia Sarien banaketa. Batzuk oraindik laranja-zokio izozkia jaten ari zirela eta besteak jada

kafea zurrutaka edaten ari zirela, gonbidatu berezi batek mahaitik haserre altxa eta zazpigarren saria banatu gabe geratu zela gogorarazi zigun. Xexilio zen, Aita Iturbe, Athleticceko kapelaua. Gonbidatuen berriketak barre bihurtu ziren hortik aurrera Ramon Irizar, "Elvi" sabelhiztunaren eskutik ●

Telebista, Prentsa Idatzia, Irratia, Publizitatea, SAREKO ARGIA Saria eta Merezimenduzko Saria. Sei horiek dira banatu berriak. Bi orri hauetan saria merezi izan duten protagonisten zenbait xehetasun emango dizuegu.

BAKOITZARI BEREA



ALBERTO ELOSEGI

■ Telebista Anjel Alkain polifazetiko

D onostiako Antigua auzoan 1966an jaio zen aktore honek "36" aurpegi baino gehiago ditu, ugari baitira "Sorginen Laratza" ETBko saioan, gauero interpretatzen dituen pertsonaiak: Karlos Argiñano, Jose Antonio Arana, Bittori, Marta Alkain, Sargento Cañete, Elton John...

Horrexegatik hain zuzen ere; euskal karakterizazioekin erreferentzi soziala lortu duelako, erregistro desberdinetan ongi baino hobeki moldatzen dakielako, interpretazio landuak egiten dituelako eta euskal gizartearen ikuspegi ironikoa ematen digulako eman zaio Anjel Alkain polifazetikoari Telebistako ARGIA Saria.

Hernanin Tanttaka taldearekin hasi zen antzerki munduan eta ondoren Eusko Jaurilaritzak antolatutako Antzerti eskolan egin zituen ikasketak. Ordutik antzerki taldeetan hainbat antzezpen egin du eta Hankagorri taldearen sortzaile ere izan zen. Telebistan "Kili-kolo" eta "Jaiak" saioetan aurkezle izana da eta gaur egun "Sorginen Laratza"ko aktore da. Iaz Euskal Aktoreen Batasunak ematen duen Telebistako aktorerik

onenaren jokulari saria jaso zuen.

■ Prentsa idatzia "Goienkaria", asmo handiko proiektua

D uela urtebete inguru sortu zenetik, "Goienkaria"k, egunkari formatoa duen astekariak, Debagoieneko informazioa jasotzen du. Baina iazko urriaren 18an, "Goienkaria" berria jaio zenean, proiektuak beste urrats bat eman zuen, inguruko aldizkari gehienek bera-ekin bat egin baitzuten.

ARGIAk ekimen hori saritu nahi izan du, asmo handikoa eta berritzailea delako eta bere diseinu eta edukiaz Debagoieneko eskualde osoarentzat integrazio pauso handia izan delako.

"Goienkaria" berriak 48 orrialde ditu, erdia "Goienkaria" komunarentzat eta beste erdia herri aldizkariarentzat.



ALBERTO ELOSEGI

Astekari berrituak hiru edizio kaleratzen ditu eta edizio bakoitzak herri aldizkari zehatz batzuk bereganatzen ditu: Bergarako edizioak "Kontuola" (Antzuola), "Goibekokale" (Elgeta) eta "Berrigara" aldizkariak batzen ditu; Arrasateko edizioak "Arrasate Press" eta "Txirritola" eta Aretxabaletako edizioak "Aretxagazeta" eta "Ze Barri?" (Eskoriatza eta Leintz Gatzaga).

"Goienkaria"ren hurrengo erronka aldizkaria egunkari bihurtzea da eta orain arte erakutsi duten gogoarekin jarraitzen badute, laster ezagutuko dugu hori ere.

■ Irratia Pantzo Hirigaray, Irulegi Irratiko uhinak zabalduz

E z da erosotasunean aritua. Agian horregatik, irratigintza baldintza zailetan egin behar izan duelako, du hain izaera sendoa. Arrazoiak arrazoi, egindakoetara mugatzen bagara, gauza bat dago argi, Pantzo Hirigarayk Irulegi Irratiko entzuleen artean indar handia lortu duela.

ARGIAk irrati esatari honek egin duen eta egiten ari den ahalegina saritu du urtarilaren 25ean, aipatzen ari garen beste hainbat lorpenen artean, irrati bidez euskarari nolabaiteko ofizialtasuna ematea lortu duelako.

1957. urtean jaio zen baigorritar hau eta 1984az geroztik Irulegi Irratian dihardu esatari, antzezle eta gidoigile lanetan. Antzerki munduan aritua, atal horretan duen ezagutzaz ere baliatzen da bere entzuleak erakartzeko. Horrela, astero irrati antzerkia egiten dute Irulegi Irratian, "Antton eta Maria" pertsonaiekin. Pantzok idatzi du gidoia eta berak eta beste lagun batek jartzen dute entzuleentzat hain hurbilekoak diren pertsonaia horien ahotsa. Gertutasun horrek eta Pantzoren umoreak atontzen dute astero saioa, lehen aipaturiko arrakasta lortuz. Satira eta umorearen



DANI BLANCO

maisu izate horrek egiten du Pantzoren gainontzeko saioak ere jendearentzat hain gustuko izatea. Horren adibide garbia da esaterako, "Gezur Flax", asteko aktualitatearen laburpen satirikoak.

Internet Zientzia.net, dibulgazioa sarean

Duela urtebete sortu zen, 2000ko abenduan, baina aurkezpen ofiziala 2001eko ekainean egin zuten. Zientzia.net (www.zientzia.net) gunearen helburua zientzia eta teknologiaren berri ematea da, euskaraz, teknologia berriak erabiliz eta modu errazean.



"Ikusten genuen Elhuyarrek gauza asko egiten zituela multimedia arloan, eta interneten eta euskaraz zerbait egin beharraz ohartu ginen, gaur egun informazioa bilatzen duten askok internet erabiltzen baitute", dio Leire Cancio. Elhuyar Kultur Elkarteak kudeatutako Zientzia.net-eko marketing arduradunak.

Web gune honek zientzia eta teknologiaren inguruko informazio eguneratua modu erakargarrian eskaintzeaz gain, euskaraz lan egin ahal izateko tresnak ere eskaintzen ditu. Esaterako, zientzia eta teknologiaren hiztegia. Helburua bost urteren buruan hiztegi horretan 25.000 termino biltzea da, artikulua eta abarrekin. Gaur egun 16.000 termino ingururen definizioak daude. Gainera, euskara teknikoko galderak edo oro har zientzia eta teknologiaren inguruko galderak egin eta erantzunak jaso ahal izateko foroak ere badago. Hemeroteca zerbitzua ere badu, 1995etik gaur egunera arteko "Elhuyar" aldizkariak kontsulta daitezke, baita espreski interneterako egindako dossier-arrak ere. Agenda batek, multimedia ele-

mentuek, eguneko berriek eta beste web gune batzuekiko loturek osatzen dute 2002ko interneteko ARGIA saria jaso duen txoko hau.

Publizitatea BBK. Iragarkiak bizkaitarrentzat

BBK-k egin izan duen eta gaur egun egiten ari den publizitatean euskararen aldeko apustu garbia nabari da. Horregatik, hainbat eta hainbat kanpainatan euskarazko medioekiko fidelotasuna erakutsi duelako, ARGIAK publizitate arloko saria eman dio erakunde honi.

Gainera, egin duen publizitatearen bidez Bizkaiari lotutako ekimen, kanpainak eta abar babestu ditu, "BBK" sostengu marka bezala identifikatua izatea lortuz.

Endika Ruiz de Zarate, BBK erakundeko kanpo harremanen arduradun denaren esanez, "BBK-k bizkaitarrei hurbiltasuna adierazi nahi die". Ruiz de Zaratek adierazi duenez, bere erakundea beti konprometitu izan da Bizkaiko eta oro har Euskal Herriko gizarte osoarekin, bai gizarte zein kultur gaiei dagokienez: "Kulturalki euskara oso garrantzitsua da eta horregatik egiten ditugu euskaraz idatzitako iragarkiak. Euskal bezeroek komunikazioa euskaraz eskatzen dute eta guk behar hori asetzen dugu".

Konpromiso horren adierazgarri



■ BBK-ren iragarkietako bat.

dira erakunde honek egin dituen euskarazko hainbat eta hainbat iragarki eta kanpaina.

Merezimenduzko Saria Euskal Herriko Bertsozale Elkartea

Euskal Herriko Bertsozale Elkarteak Merezimenduzko Saria jaso du. Arrazoiak ugariak dira, baina bereziki bertsolaritza gizartean integratzeko eta Euskal Herriko mugak gaindituz bere oihartzuna zabaltzeko egin duen eta egiten ari den ahalegina nabarmendu behar da. Zentzu honetan Koldo Tapia Bertsozale Elkartearen idazkariaren hitzak jaso



ditugu: "Euskara hizkuntza minorizatua eta bertsolaritza genero minorizatua den heinean, artista eta jarraitzaileen arteko batasuna lortzeko ahalegina egin dugu. Euskal gizarteari zerbait eskaini ahal izateko garrantzitsuena aurrera egitea da". Baina esfortzuak lorpenak ere eman ditu. Besteak beste, bertsolaritza euskal komunikabideetan funtsezko gaia izatea lortu du elkarteak.

Bestalde, elkartearen eskutik bertsolaritzak internetera ere salto egin du, www.bertsozale.com web gunean. Bertan lau hizkuntza ageri dira: euskara, gaztelea, ingelesa eta frantsesa. Joxerra Gartzia, Jon Sarasua eta Andoni Egañak duela gutxi kaleratu duten "Bat-bateko bertsolaritza. Gakoak eta azterbideak" liburua ere lau hizkuntza horietara itzulita izan da eta iaz egin zen Euskal Herriko Txapelketaren finala bera beste hizkuntzetan erreferentzi bilakatu zen. Ekimen horiek guztiak Bertsozale Elkartearen izaera integratzaile eta internazionalistaren ondorio dira eta Merezimenduzko Saria eskuratzeko arrazoi

◆ ONINTZA IRURETA
◆ ELISABETH POMBO

Izkiriaturik aurkitu ez dudan teatroa

Florido Pensileko gure eskolan antzerkia behin eta berriro literaturaren atal bat baino ez zela irakatsi ziguten. Geroago, teatro independentearen eskutik jakin genuen antzerkia taularatzeko ez zela nahitanahiez testu klasikorik behar. Aho bete hortz geratu ginen 70eko hamarkadaren bukaeran Bilboko Comicos de la Legua taldearen antzezlanekin. Agerian zegoen tauletatik urruntasunean buruturiko testu landuak ez zirela ezinbesteko ikusleekin harreman estua eta beroa eskuratzeko. Are gehiago, saio-geletako inprobisazioetan sortzen ziren egundoko teatro-lan zirikatzaileak.

Garai horietan, jakin ere jakin genuen Els Joglarsen lanen sorburua Albert Boadellak idatzi folio eskas bat zela. Eta hau gutxi balitz, Dagoll Dagom taldeak kioskoko komiki batetik sekulako antzezlan biribilak plazaratzeko gaitasuna erakutsi zuen.

GARAI horietan hasi zen testurik gabeko teatro-bolada arrakastatsua, berriz, tinko mantentzen da oraindik gaur egun (bi adibide argigarri: Tricicle Katalunian, Markeñe Euskal Herrian). Beraz, antzerkiaren testuaren desmitifikazioa nabarmendu behar dugu azken hiru hamarkada hauetan, idazle bakartia eta konpainia sortzailearen artean arrakala galanta zabaldu den bitartean. Alde batetik, kezaturik ibili ohi dira antzerki-idazleak ez baitute talderik aurkitzen euren elkarrizketak eszenaratzeko. Bestetik, antzerkigileek testu egokiak gose minez bilatu dituzte han-hemenka. Bi bide, bidegurutzerik gabe.

Ez da samurra zure nahia arrotzak diren eskuetatik etortzea. Horregatik, gaur egungo dramaturgoak moldaketetan maisuak dira eta gehienetan antzezlanaren sormena gertutik jarraitzea ezinbesteko zaie. Testu finak entsaioetan burutu eta moldatzen baitira.

Azken bolada honetan albistea izan dugu

“Artez”ek, arte eszenikoen aldizkariak, plazaratuko duen antzerki testuen bilduma berria. “Lotsa-gabe” antzezlan dugu aurrenekoa (liburu elebiduna, gaztelaniaz eta euskaraz). Aspaldian ez zen honelakorik gertatzen. Gogora ekartzen dizkigu Susa argitaletxeak eman zituen estreinako urrats haiek. Horretan ikusi zuten argia, Mikel Antzaren, Maskaradaren eta Alfonso Sastreraren, besteak beste, hainbat lanek. Baina argitaletxeak bertan behera utzi behar izan zuen zabaldutako saila. Oso salmenta urria zuten.

NORK irakurtzen du antzerki idatzia? Testu

hauek erabiltzeko dira. Eszenaratzeko, hain zuzen. Hala ere, bat-batean interneten iraultza biztu zen. Eta salmenta gabeko testuak sarean zintzilikatu ziren. Erabilgarriak, denon eskura. Honela, www.susa-literatura.com orrian bakan batzuk aurkituko dituzu.

Euskaldunok, berriz, badugu atari birtual nagusi bat antzerki testuei dagokienez. Mikel Martinez aktoreak martxan jarri du eta www.teatroa.com du izena. Bertan berrogeita hamar lanetik gora eskuragarri daude. Sarearen sareak eskaini digun aukera hau ez da txantxetako.

Beste aldetik, arestian aipatu “Artez” aldizkariak www.artezblai.com izeneko ataria eskaintzen du testuak kontsultatzeko eta horrez gain, esan bezala, paperaren bidea hartu du. Euskaraz itzulitako testu klasikoak ere agindu berri ditu. Zertarako hainbat testu ez bada Euskal

Herriko antzerki eskola ofizialik ezta sormenerako gunerik? Tauletara heltzen ez badira paper bustia izango direlakoan nago.

Bien bitartean, estreinaldiak ematen dira euskal eszenan. Niri izugarri gustatu zait Patxo Telleria aktore eta antzerkigileak idatzi duen azkena: “Kon-tenedore baten istorioak”. Luma zorrotza, dibertigarria, bizia... ●



Imanol Agirre
Antzerki kritikaria

“Zertarako hainbat testu ez bada Euskal Herriko antzerki eskola ofizialik ezta sormenerako gunerik? Tauletara heltzen ez badira paper bustia izango direlakoan nago”

**PRINTZA****ORAIN,
ETXE BARRUAN**

Xabier Kintanak "Jakín"en idatzitako artikuluan adierazitako iritzietako batzuk dira hauek:

"(...) Azken bolada honetan (...) batzuek hor ari dira, jo eta ke, euskalkiak berpiztu guran, bizkaiera bereziki, berau dialekto bat barik, hizkuntza oso, beregain eta aparta balitz bezala. Jokabide hori berez lau zapabost txotxoloren keria litzateke, eragin praktikorik gabea, baldin eta beren inguruan bozgorailu sistema bikaina eratu ez balute, non eta 'Euskaldunon Egunkaria'n. Ondorioz, euskara batuak frantses eta espainol hizkuntzekin zeraman sokatira desorekatua berez aski latza ez balitz bezala, orain, etxe barruan, bere barruko euskalkien kontra ere borrokatu beharra dauka. (...)

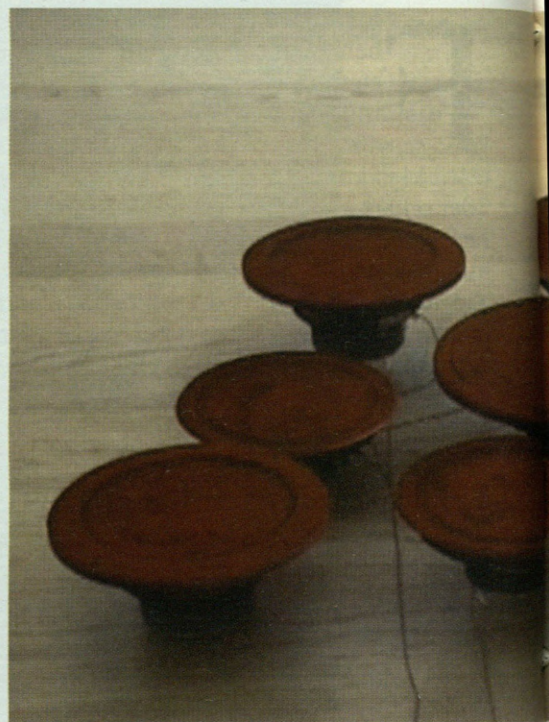
Horrela uler daiteke, adibidez, Bizkaiko museoetan, bai eta Enkartzazioetan ere, idazki guztiak bizkaieraz ipintzea; Zornotzako jendea alfabetatzeko eta herriko berriak emateko omen den aldizkaria 'Arkalaz' izen aberranteaz bataiatzea, bizkaitar gehienek horrek zer esan nahi duen jakin ez arren, guk hori normalean 'alkarregaz' esaten dugulako; (...) Balmasedan, Barakaldon edo Bilbon dauden euskaldun gehienak *de facto* euskara ikasitakoak direnean, bertoko berriak 'Egunkaria'n dialektoz eskaintzea, horiek euskara ikasi edo hobetzeko egindako ahalegin guztia kontuan izan gabe; eta guztia ez batua ez bizkaiera behin ere irakurriko ez duten bizkaitar analfabeto hipotetikoen mesederako".

LITERATURA UNIBERTSALA

ELKARLANEAN eta Alberdania argitaletxeek ko-edizioan argitaratuko dituzte Literatura Unibertsala bildumako hurrengo 50 liburuak. Izan ere, Euskal Itzultzaile, Zuzentzaile eta Interpretaren Elkarteak hitzarmena sinatu berri du Eusko Jaurlaritzarekin, datozen aleak plazaratu ahal izateko. Eta bi argitaletxeok lehiaketara aurkeztu ziren bakoitza bere aldetik, baina bien baldintzak osagarriak zirela ikusirik, ko-edizioaren bidea proposatu zitzaion. 1991n jarri zen abian Literatura Unibertsala bilduma eta 100 libururen itzulpena plazaratzeko konpromisoa hartu zen orduan, Ibaizabal izan delarik orain artean argitaratu diren 94en arduraduna.

IKASTEKO KONTZERTUAK

BOSTGARREN urtez martxan jarri da Gas-teizen Kontzertu Didaktikoen Zikloa. Urtarrilean hasi eta apirila arte lau larunbatetan kontzertu bana eskainiko da. Lehen Xabier Lizaso pianistak eskaini zuen. Hurrengoa otsailaren 16an emango du Euskadiko Orkestra Sinfonikoko haize atalak. Tomas Aragüesen musika eskainiko dute Jose Ignacio Ansorenak idatzitako ipuin sinfoniko bati lagunduz. Martxoaren 16an, EOSeko perkusio eta haize atalen ikuskizuna eskainiko da. Azken emanaldia apirilaren 27an eskainiko du Ilizturi taldeak. Kontzertuak eguerdiko hamabie-



tan izango dira eta ordubete baino gutxiago iraungo dute.

ARTIUMEN EGUN HANDIA

ARTE Garaikideko Euskal Zentro Museoa, Artiumek, inaugurazio egun handia prestatu du hemendik hiru hilabete barrurako. Guztira, bost erakusketa egongo dira prest egun horretan aldi berean. Bilduma iraunkorraz gain, hauexek dira Artiumek prestatu dituenak: batetik, 30 eta 40 urte bitarteko 40 artisten lanak izango dira ikusgai "Melodrama" erakusketan. Mundu guztiko eta Euskal Herriko sortzaileek hartuko dute parte bertan. Argazkigintzari dagokionez, "La mirada ajena" erakusketa paratuko dute, non hogeit artisten ikuspegiak bilduko diren. "Gótico pero exótico" erakusketak berriz, Artiumeko obrak Gas-teizko alde Zaharreko eraikinetan zehar



■ Euskadiko Orkestra Sinfonikoa.

H I T Z B I T A N

- Mariasun Landak "Gara"n: "Umorearen funtzio bertsua ematen diot idazteari. Umoreak halako urrutiratze bat ematen digu egoera eta gai larrien aurrean. Idaztea barre egiteko modu bat da, urrutiratzea lortzeko modua".
- Maialen Lujanbioren hitzak dira honakoak "Andra" aldizkarian jasoak: "Printzipioz bertsoarako gai edozer izan daiteke. Zeresana ez dagoenean zer edo zer esaten jakitea ere artea da eta bertsolaritzan horrelakoak gertatzen zaizkigu".

L A K



JAKINAREN GAINEAN

Aurten 25 urte betetzen dituen Bergarako UNED Unibertsitateak kulturaren munduan dagoen hutsunearen jakinaren gainean dagoela frogatu du. Izan ere, kultura lanean dabilzan erakunde eta artista ugari ez dute elkarren berri izaten. Hauek harremanetan jartzeko Kultura Soziologiaren Mintegia jarri du abian UNEDek. Bertan egingo den informazio trukaketa baliatuz, datu base bat osatzeko xedea du. Mintegiaren lehen ekitaldia den hitzaldi sorta dagoeneko hasia da Donostian. Turismo kulturala, kultura eta errentagarritasuna eta artea eta merkatuaren inguruan, besteak beste. Eta UNEDek jakinarazi duenez, Mintegia gerora ikastaro baten hazia izan daiteke.

barreiatuko ditu. Guztira, 60 eta 70 obra artean ikusiko dira kaleetatik zehar. Eta azkenik, erakus-toki txikienean Jesus Palomino gaztearen lana ikusi ahal izango da.

KANTUZ KANTU

GUZTIRA, 12.000 bisitari izan omen zituen "Kantuketan" erakusketak Baionan. Euskal Kultur Erakundeak antolatua, orain urtebete paratu zen bertan, eta orain, Donostiara, Koldo Mitxelena, ekarri dute. Bertan izango da martxoaren 2a arte. Hiru ataletan dago banatua erakusketa: euskal kantuaren historia aztertzen duena, non bertsoaritzari leku berezia egiten zaion; euskal kantuaren formatuei buruzkoa bigarrena eta 1960tik gaur egunera euskal kantuak izan dituen berrikuntzak jasotzen dituen. Erakusketa ondoren, Ipar Euskal Herrira bueltatuko da, eta Bordele,

Tolosa eta Lyonera joan ondoren, abuztuan Bilbon paratuko dute. Eta azkenik, Quebec eta AEBetara joango da.



• Jorge Gimenez editorearen ustez, "liburuaren desagertzearen arriskua ez da beste difusio medioengatik, baizik eta ahuldadeagatik. Paradoxa izan daiteke idazle gehien eta hoberenak ditugun unean, irakurle gutxien eta kaskarrenak izatea". Adierazpenok "El Pais"en egin zituen.

• Carlos Panera antzerki zuzendariak honakoa galdetzen zuen "Gara"n: "Aktore profesionalak edo eskolatik irteten den ikasleak beti hasi behar du zerotik? Bere taldea sortzen, agian? Baldintzok ez dute antza orain bost, hamar edo hamabost urteko egoerarekiko?"



■ Sen taldea.

IZENAK

Senek bigarren diskoa plazaratuko du udaberrian Oihukaren eskutik.

Victor Erice zinema zuzendari bizkaitarra omendua izan da Angersek Premier Plans jaialdian. Ezohiko ibilbidea egin duten zinegileei eskainitako atalean egin zitzaion omenaldia Ericeri.

Esther Uria da lehengo astean Zumaian estreinatu zen "Urak dakarrena... glu-glú glu-glú..." obraren protagonista bakarra. Glu Glu Producciones taldearen lehen obra da honakoa.

Mauricio Flores Kapero-txipiren "Cartas y escritos" liburua aurkeztu berri du Zarauzko Udalak.

Gontzal Mendibilek hiru kontzertu eskaini zituen "Memoriam" diskoa aurkezteko. Donostiako Orfeoia eta Radio Bratislavako Orkestra Sinfonikoarekin batera Donostian, Gasteizen eta Bilbon izan zen.

Karlos Linazasorok "Inoiz izan ez garenotan" poema liburua argitaratuko du udaberrian Ereinen eskutik.



■ Karlos Linazasoro.



NIGO AZKONA

A L E X A N G U L O

Bilbon izan gara "El Día de la Bestia" filman Aita Anjelen rola bete zuen Alex Angulo (Bilbo, 1953) aktorearekin. Egun Tele 5-eko "Periodistas" saioaren atal berriak grabatzen dabil, eta estreinatu berri den "A mi madre le gustan las mujeres" filman parte hartu du.

"GAUR EGUN ANTZERKIA EGITEAK BELDURRA EMATEN DIT"

Elkarriketa hau egiteko deitu nizunean, egiteko inongo arazorik ez zegoela esan ostean, intereseko ezer gutxi zenuela esateko behin eta berriro esan zenidan.

Egia da. Izan ere nik baino askoz interes handiagoa duten eta interesgarriagoak diren ehunka pertsona baitaude munduan. Eguneroko bizitzan garrantzizkoak diren gauzak egiten dituzten pertsonak, adibidez. Ni azken finean aktore bat baino ez naiz, hau da, beste autore baten testua "errepikatzen" duen pertsona.

■ Testu hori esateko forma desberdinak daude, hala ere. Eta testu hori ona izan arren aktoreak lana gaizki egiten badu, testua ez dago jarraitzerik.

Hala da, bai. Aktoreok, zentzu batean,

koautore ere izan gaitezke. Dena den, benetako autoreak beste batzuk direla uste dut. Gogoeta egitera bultzatzen zaituen liburu bateko autoreak, esate baterako. Azken finean, nire buruarekin errealista izaten saiatzen naiz eta argi dut telebistan azaltzeagatik ez naizela beste ezein baino garrantzitsuagoa.

■ **Jendeak gustukoa duena gehiago ezagutu nahi du. Aktoreen kasuan, benetan nolakoak diren jakin nahi du?**

□ **"Errespeto handia diot antzerkiari eta ez dakit memento honetan-txe antzerkia egiteko gai ote naizen"**

Afaltzen daudenean telebistaren bitartez beraien etxeetan sartzen diren pertsona horien berri jakin nahi izatea logikoa dirudi, bai. Baina niri hain zaila egiten zait...

■ **Horrela bada, nolatan bilakatzen zara aktore?**

Pertsonalitate faltagatik (irribarreka). Nire txikitako ametsa sukaldaria izatea zen. Benetan magikoa iruditzen zitzaidan nola aurrez ikusiriko oilasko itsusi hura eder eta desiragarria egiteko gaitasuna zuen nire amak. Edota belar batzuk nola janari bilakatzen zituen bere trebezia magiko harekin.

■ **Baina aktore egin zinen?**

Bai. Dena den, aktore izan aurretik irakasle ere izan nintzen eskola batean. Beste askok bezala, mundua hobetzeko ideia erromantiko bategatik hasi nintzen

magisteritza ikasten. Gero eskola batean gizarte zientziak, soinketa eta frantsesa irakasten hasi nintzen. Urtebete nahikoa izan zen hura ez zela nik egin nahi nuena ikusi ahal izateko. Umeak "hondatu" aurretik nire burua hondatzea hobeto zela pentsatu eta irakaskuntza utzi egin nuen.

■ Antzerkiarekin hasi zinen orduan?

Antzerkia egiten magisteritza ikasten ari nintzenean hasi nintzen. Baina bai, irakasle izateari utzi nionean antzerkira dedikatu nintzen osoki. Jose Ramón Barea eta Santiago Gurrutxagak aktoreak behar zituzten "Cómicos de la Legua" antzerki talderako eta nigan pentsatu zuten. Asko zor diet hauei biei, beraiek gabe orain akaso ez nintzateke-eta akto-rea izango.

■ Zein oroitzapen ekartzen dizkizu garai horrek?

Oroitzapen oso onak ditut. Pentsa, 70eko hamarkadaren hasieraz ari gara, erabat hippyak eta oso militanteak ginen. Francoren erregimena bizirik zegoen garai hartan eta antzerkia egitea, edo guk egiten genuen antzerkia egitea behintzat, erdi galerazia zegoen. Hortaz, sistemaren kontra egiten zenuen antzerkia egite hutsarekin. Miguel Hernandezen poesiak irakurtzea delitua zela kontuan hartuz...

■ Istiluren batean baino gehiagotan sartuko zineten bada.

Bai. Gogoan dut oso surrealista izan zen bat. Madrilen adierazpen askatasunaren aldeko manifestaldi bat egin zen "Els Joglars"ekoak espetxeratu zituztenean. "Vinos Savin" margotua zuen furgoneta zahar bat hartu eta bertara joatea erabaki genuen erraldoi eta buruhandiekin. Behin manifestaldian ginela, "grisak" etorri eta egurra ematen hasi ziren. Erabat surrealistak zen poliziak buruhandien atzetik

korrika nola zebiltzan ikustea (barrez). Dena den, poliziak ez ziren kontu txikitari aritu eta gutako bat, Loli Astoreka, ospitalera eraman behar izan zuten.

■ Militanteak, beraz.

Bai, baina gu militante kulturalak ginen batez ere. Antzerkia kalera ateratzen genuen edota jende kopuru multzo handia biltzen ginen poesia saioak entzuteko. "Cómicos de la Legua" banandu zenean, batzuek militantzia politikoagoa egitea erabaki zuten eta besteek berriz, militantzia kulturalaren aldeko apustua eginez, "Karraka" antzerki taldea sortu genuen.

■ Zer antzerki egiten zenuten?

Antzerki bizia egin nahi genuen, kalekoa. Publikoa aurkitzera jotzen genuen eta neurri handi batean lortzen genuela esan daiteke. Gure erreferentzi nagusiak, egia esan, euskal tradizioan oinarritutako antzerkian baino Katalunian eta Espainian egiten ari zen antzerki

modernoa zeuden. "Tábano" edota "Els Joglars" ziren imitaziorako gure ereduak.

■ Zinemarekin lehenengo esperientzia "Segoviako Ihesa".

Esperientzia polita gainera. Hamaika aldiz kontatutako istorioa da, baina zinema egin nuen lehenengo planoan, Barea eta nire kontu, makina bat barre bota zituzten filma egiten ari ziren zuzendari eta teknikoei. Izan ere, gure lehenengo planoak bukatu zenean, eta "moztu" nola esaten zuten entzun arren, Bareak eta biok zuzendariak agindutako ekintzarekin jarraitu genuen han zeuden askoren harriturarako. Bestalde, euskal aktore mordo bat bildu ginen pelikula honetan, baita Madriletik etorri ziren aktore famatu asko, eta denen artean giro polita bizi genuen.

■ Film esanguratsua euskal zinegintzan?

Baietz uste dut. Jende askok ikusita-



INIGO AZKONA

■ "Izaera faltagatik bilakatu nintzen aktore".



BILINTX

MEGADENDA

IGANDE ETA JAIEGUNETAN ZABALIK

Fermin kalbeton, 21 • Tel.: 42 00 80 / 42 02 24 • Faxe: 42 23 63 • 20003 DONOSTIA
 Fermin kalbeton, 30 • Tel: 42 26 96 • 20003 DONOSTIA
 Republica Argentina, 4 • Tel: 62 68 17 • Faxe: 62 68 17 • 20300 IRUN
 Arostegieta, z/g. • Tel: 67 35 33 • Faxe: 67 35 00 • 20400 TOLOSA
 Ibargarai, 12 • Tel: 76 40 50 • Faxe: 76 40 50 • 20570 BERGARA



INIGO AZKONA

koa da eta oraindik ere gustura asko ikusten den film horietakoa delakoan nago. Genero pelikula bat bilakatu da, ondo zaharkitu den film bat izateaz gainera. Euskal aktore, teknikari, zuzendari edota produktore askorentzat lehenengo kontaktua izan zen zinemarekin eta gutako askok orduz geroztik medioarekin kontaktu gehiago izaten jarraitu dugu.

■ **"Segoviako Ihesa" eta gero zineman makina bat lan egin zara. Almodovar, Iciar Bollain, Martinez Lazaro eta Ibarretxe anaiak bezalako zinema zuzendariekin lan egin duzu.**

Bai. Baina hauen guztien maisutasuna zalantzan jarri gabe, zine zuzendariak izateaz gain nire lagunak ere badiren zinegileak erreibindikatu behar ditut: Enrique Urbizu eta Alex de la Iglesia, batez ere.

■ **Alex de la Iglesiarekin duzun erlazioa atal berezi batean sartzekoa nintzen.**

Normala. Jendeak niri Alexekin lotzea normala iruditzen zait eta gainera ohore bat ere bada. Asko estimatzen dut Alex, bai profesionalki eta baita pertsonalki ere. Edozein gauzarako deitzen nauenean, asko pentsatu gabe, baiezkota ematen diot. Hala ere, batzutan ezin izan dut berarekin lan egin aurrez harturiko konpromiso batzuk zirela medio.

■ **Bere lehenengo lanetan ere hor zeunden.**

Alex zinema zuzendari izan aurretik zuzendari artistiko bezala ari zen lanean eta guk eginiko antzezlan batean edo bestean dekoratuak egin zizkigun Arri eta Biafrarekin batera. Bere laburmetraian ("Mirindas Asesinas") parte hartzeko gonbitea zuzendu zidanean ez nuen dudarik izan. Gero "Acción Mutante"n ere berarekin lan egiteko aukera izan nuen. Alex asko motibatzen da bere lanean, eta berarekin lan egiten dutenak ere erraz motibatzeko

gaitasuna dauka.

■ **Orain dela urte pare bat Morgan Freeman aktore estatubatuarra Donostiako zinemaldira etorri zenean, kazetari batek "Seven"eko gidoia pasa ziotenean zer sentitu zuen galdetu zion. Gidoia irakurri bezain pronto bere aukerarik handiena esku artean zuela argi ikusi zuela erantzun zion Freemanek kazetariari. Antzeko zer-bait sentitu al zenuen "El Día de la Bestia"ko gidoia pasa zizutenean?**

Ez. Egia esan ni pelikula behin egin da dagoenean konturatzen naiz nolako pelikulan egin dudana. Dena den, Alexengan konfiantza osoa nuen, eta pelikula bikain bat atera zela ezin da ukatu. Oihartzun handia izan zuen eta ez hori bakarrik, iraultza txiki bat ere izan zen espainiar zinemagintzan, nahiz eta akaso bere lehenengo filma ikusmoldez oraindik ere ausartagoa izan zen.

□ **"Nik baino askoz interes handiagoa duten ehunka pertsona daude munduan. Azkenean aktore bat baino ez naiz, hau da, beste autore baten testua 'errepikatzen' duen pertsona"**

■ **Ondas saria jaso zenuen gainera bertan egindako lanagatik. Nola baloratzen dituzu zuk eta filmak jasotako sari guztiak?**

Mementoan ez dituzu bere neurrian baloratzen. Denboraren poderioz ordea, orduan lortutakoak baloratzen hasten zara. Hala ere, sariak ondo egindako lanen errekonozimenduak baino ez dira, eta horrela baloratu behar dira.

■ **Sariez gain famatuago ere bilakatu zinen horren ondoren.**

Dudarik gabe. Fama TeleNorten lan egin nuen garaian sumatu nuen lehenengo aldiz, bertan lanean ari nintzenean Bilbon poliki-poliki gero eta jende gehiagok ezagutzen ninduen-eta. Baina jakina, orain orduan baino askoz ezagunagoa naiz zineman egindako lanagatik, eta batez ere astelehenero telebistan ateratzen naizelako.

■ **"Periodistas" telesailean. Oraintxe**

hurrengo denboraldirako kapituluak grabatzen ari zarete. Zein iritzi duzu telesail honi buruz?

Ni egia esan ez naiz oso telebista zalea, gaur egun egiten den telebista eredu horren zalea, behinik behin. "Periodistas"ek beste telesail batzuekiko, hasieran behintzat, proposamen desberdina zen eta hori beti da txalogarria. Laugarren urtea betetzera goaz, era duin batean nire ustez.

■ **Hainbeste urte pertsonaia bera egiten, azkenean pertsonaia zure berezko ezaugarri batzuk hartzen joan al da?**

Urte asko dira, bai, pertsonaia bera egiteko. Pertsonaia fikziozkoa da, eta denbora lagun nire ezaugarri batzuk hartzen joan izan daitekeen arren, pertsonaia eta nik ez dugu hainbesteko gauzarik amankomunean.

■ **Telebistan lan egiten hastea erakargarria iruditzen zitzaizun?**

Telebistan beste lagun aktore batzuek bultzatuta sartu nintzen. Honek ez du esan nahi lana hartzeaz damutzen naizenik. Azkenean antzeztea da nire lana. Eta aktoreentzat hain preziatua den egonkortasun bat ekarri dit telebistan lan egiteak, adin bat izan artean izan ez dudana.

■ **Telebistarako lan egiteak badituela bere abantailak.**

Nekatu ere egiten du. Normalean medio batean lanean ari zarenean beste batean aritzea sumatzen duzu faltan. Hau da, orain, nagusiki telebista egiten ari naizenean, antzerkia egiten nuen uneaz gogoratzen naiz; telebistan lan egin aurretik ordea, bertan lan egiten zutenen egonkortasuna desira nezakeen. Dena den, telebistan dena oso azkar egiten da, dena oso azkar baitoa.

■ **Agustín González aktore espainiarra, zinematik gero eta urrutirago sentitzen dela esateaz gain, aktore batentzat zinema egitea batez ere manipulazioa dela dio, antzerkia egitea interpretazioa den bitartean. Ados al zaude berarekin?**

Zentzu batean bai. Zineman, adibidez, zuzendariak gauza asko erabakitzen dituen heinean, gauza bat moztea erabaki dezake. Antzerkian berriz, ezin da atzera egin, zuzenean ikusleekin, interpretazio puruagoa egin daiteke.

■ **Antzerkia faltan sumatzen duzu.**

Antzerkia oso gogoko dut, baina orain beldurra ere ematen dit pixka bat. Errespetu handia diot antzerkiari eta ez dakit memento honetantxe antzerkia egi-

teko gai ote naizen. Telesailean egoteak gainera ez dit beste gauza askorako denbora uzten eta hortaz, memento, ez dut uste antzerkia egingo dudarik. "Periodistas"en nirekin lanean ari diren beste aktore batzuk ondo asko antolatzen dira mila gauza batera burutzeko, baina nik ez dut gaitasun hori. Adina, akaso.

□ **"Aktore izan aurretik irakasle izan nintzen. Urtebetea ikusi nuen hura ez zela nik egin nahi nuena. Umeak 'hondatu' aurretik nire burua hondatzea hobeto zela pentsatu nuen"**

■ **Bilbora etortzeko ordea, denbora ateratzen duzu. Madrilen lan egin arren, ia astebururo etortzen zara. Horretara moldatzea ere ez da erraza.**

Hamar urte dira dagoeneko horrela nabilela. Emaztea hemen bizi da eta bate-

gatik edo besteagatik, beti niri tokatzen zait etortzea (irribarrez). Hasieran ez nuen ondoegi eramaten, baina denboraren poderioz autobusera ere ohitu egin naiz. Errepidea bidai lagun.

■ **Hiri batengatik galdetzen badizut, Bilbo esango didazu?**

Bai, ziurrenik.

■ **Eta film bat, telebista saio bat eta antzezlan batengatik galdetzen badizut?**

Filma "El día de la Bestia", telebista saioa "Periodistas", nahiz eta "Siete vidas" ere oso gustukoa nuen eta antzezlanen artean Peter Brooken edozein lan.

■ **Liburu bat, zaletasun bat...**

Oraintxe Boadellaren "Memorias de un bufón" irakurtzen ari naiz eta iragane-ko pasadizoak gogorarazteaz gain, barre asko egiten ari naiz bertan kontatzen diren gauzekin. Dena den, "El libro del desasosiego"rekin, Pessoa deskubritu nuen eta ordutik asko miresten dut. Bestetik, hainbeste zaletasun ditut bakar bat esatea ez legokeela ondo.

■ **Eta desioa?**

Bada gertatu behar dena gerta dadila, baina beti onerako bada

♦ JON GARAÑO

 **ARGIA** ren eskutik



OSKORRI

VIZCAYATIK ... BIZKAIARA

Laguntzaile:

 euskadi irratia  euskadi gaztea  radio euskadi  radio vitoria

Lehengo astean, LARRUN aldizkarian Bertsolari Txapelketako finalari buruz iritzi franko bildu genituen, entzule, aditu eta bertsolarien ahotik. Jexux Mari Irazuri ere Belodromoan ikusitakoak zeresana sortu dio, eta horra bere iritzia.

Birtuosismoaren ajeak

Txapelketa honek sentsazio arraroak sortu dizkit, eta hasiera-hasieratik gainera. Seguruena Txapelketak dohain hori ere badu: gauzak muturrera eramanez gero, argiago ikusten dira eta Txapelketak gauza dezente muturrera eramaten ditu.

Joan deneko aspaldian bertsolaritzaren etxeari oinarriak jartzen ari gara. Oinarriak jarri eta etxea egiten ere bai. Nire irudipena da etorkizuneko bertsogintzaren oinarriak ez ote garen erabat ondo jartzen ari. Bertsoa ulertu eta aztertze bidea eta, azken batean, bertso onaren paradigma birtuosismoak jota ote dabilen irudipena daukat. Batez ere Txapelketan. Aurtengoa horren adibideetako bat ere izan da eta seguruena adibide txarre-na ez; batez ere bide horrek zer eman lezakeen eta zer ez ikusteko.

UZTAPIDEREN bertso on batzuen balioa bilatzen hasi eta azkenean bertsoa ulertze eta aztertze proposamen teoriko berri bat kalera-tu du Joserra Gartzia. Bertsolaritza ez da poesia eta ez da literatura klabe-an ulertu eta aztertu behar. Komunikazio estrategia bezala ulertu behar da eta oinarri teoriko propioa behar du, erretorika oinarri duena. Eta guzti horretan kontestatuak du testua ulertze garrantzi berezia (barkatu sinplifikazioa). Erabat ados. Baina hala ere, lehengo lepotik burua eta hori kezkatzekoa da.

Azterbideak azterbide eta ulerpi-deak ulerpide inpresioa daukat gauza batzuk nahasten ari garena eta beste elemental batzuk ahazten. Eta neure burua ere ez dut inpresio horretatik kanpora ikusten. Bertsolaritza barruan gaudenontzat orain dena



Jexux Mari Irazu
Bertsolaria

“Birtuosismora jo bai, eta ahaztu egin dugu bertsolariak, bertsoak, ezer egitekotan esan egin behar duela (esan, sujeritu, sujeritu arazi... nahi dena) eta mamia eta azalaren arteko dikotomian mamiak agindu behar duela. Azala mami bihurtzen dugu askotan eta txoratu ere mami-azalak txoratzen gaitu. Oso ondo, baina horrek bide motza du”

estrategia da, dena artifizioa da, dena erretorika da, hemen hau egin eta hor beste hori, orain metafora bat sartu du, gero konparazio batekin osatu, anafora erabili du biak lotzeko... Orain hori jarri da modan eta ia ez dago beste begirik, kritiko denak ere horrekintxe itsutu dira. Baina, arazorik handiena ez da hori. Handiena da gerori itsutzea eta iruditzen zait hori gertatzen ari dela.

PINTZELADA asko, eta, koardorik ez. Eta ezer ez esatea dela dirudi, baina, bertsoa bera bere osotasunean da bertsoaren muina, ene uste apalean. Birtuosismora jo bai, eta ahaztu egin dugu bertsolariak, bertsoak, ezer egitekotan esan egin behar duela (esan, sujeritu, sujeritu arazi... nahi dena) eta mamia eta azalaren arteko dikotomian mamiak agindu behar duela. Azalak ere berea egin behar du eta hori da mamiari presentzia ona ematea, sinple esanda. Azala mami bihurtzen dugu askotan eta txoratu ere mami-azalak txoratzen gaitu. Oso ondo, baina horrek bide motza du. Bide motza du, eta neure burutik hasita. Nik Txapelketa honetan ez dut prestatzeko nahi adina denbora izan, eta zer landu erabaki egin behar eta erabaki nuen: Amurizaren hiztegi errimatua hartu eta erri-mak, joskerak eta abar matxakatu. Eta, ez jauna! Euskal Herriko finalean errima eta joskeren lilura baino zerbait gehiago eman behar da. Edo bestela Atxagag berriz ere esango du ortodoxoak garena.

Ez dakit Txapelketa historikoa izan den edo ez. Iruditu zaidana da, baietz, Txapelketa jokoa dela, eta seguruena ez bertsolarientzat bakarrrik ●

"Kantatzen duen herria ez da inoiz hilko" zioen Negu Gorriak taldeak "Gora Herriak" kantuan. Lelo horri beste bat gehitu diezaiokegu orain: berea gordetzen dakiena ere ez da desagertuko. Izan ere, horren haritik bi disko argitaratu dira: "Nafarroa, hitza dantzan" eta "Aekantuz".

DOINU ZAHARRAK BERRI



■ Tijuana in Blue, Selektah Kolektiboa, Barricada, Zea Mays, Koma, Petti, Dank, Buitraker, Betagarri, Pi LT, Trikizio, Parasma, Marea edota Berri Txarrak taldeek parte hartu dute, besteak beste.

Nafarroako Bertsozale Elkar-teak eta Gor diskoetxeak plazaratu dute "Nafarroa, hitza dantzan", eta "Aekantuz" AEK-k. Eta ekimen biak elkarren artean guztiz independenteak diren arren, hainbat alderdi dituzte amankomunean. Kasualitatearen apetak hala nahi izan du: disko biek Nafarroa dute sorterrri, doinu zaharrak berreskuratu eta gaurkotzea izan dute helburu, talde ezberdinek egindako bertsio eta kantuek biltzen dituzte eta euskal musikaren aniztasunaren isla dira, nahiz eta oraindik rock doinuak nagusi diren lan bietan. Are gehiago, Durangoko azokan aurkeztu

zituzten. Baina goazen zatika.

"AEKANTUZ". Iruñeko Irrintzi Euskaltegiko Laguntzaile Taldearen

□ Disko biek Nafarroa dute sorterrri, doinu zaharrak gaurkotzea izan dute helburu eta euskal musikaren aniztasunaren isla dira, nahiz eta rocka den nagusi

eskutik sortu zen musika bilduma bat egiteko ideia. Irakasle eta ikasle zein ikasle eta irakasle ohiek osatua, herri kanten bertsioak jasoko zituen disko bat egitea otu zitzaion. "Helburu ezberdinak jarri genizkion diskoari -dio Asier Biurrun irakasleak-. Lehenik eta behin, ikusten genuen AEKri eraso ezberdinak egin (eta egiten) dizkiotela eta, nolabait, guk salaketa bat egin nahi genuen eraso hauen aitzinean. Pentsatu genuen salaketa hori egiteko modu berriren bat asmatu beharra zegoela, eta orduan asmo hori gure diskoarekin lotu genuen. Horrez gain, Euskal Herrian, lehen, txikiteora ateratzen zen jendeak abestu egi-

■ Bertsioen mundu amaigabea

Bertsioak euskal kantu zaharrak (eta baita ahaztuak edota modernoagoak ere) ezagutzera emateko bitarteko ezin egokiagoak izan dira betidanik. Bertsioei esker, gazte anitzek kantu honen edo beste horren berri izan dute, jakin gabe ere entzuten ari direna abesti originala ez dela. Zerrenda amaigabea osa genezakeen geure etxeko diskotekan miatzen hasiz gero.

Zertzelada batzuk aski izanen dira fenomeno honen garrantziaz jabetzeko: moldaketa ezagunenetako bat, Telesforo Monzonek izkiriatu eta RIPEk bertsioneatutako "Lepoan hartu" kantua da. Anje Duhaldek berriz, "Eperrak" kanta herrikoia zabaldu zuen lau haizeetara. Hala ere, bertsio gehien dituen euskal talde modernoetariko bat Itoiz izan da. Juan Carlos Perezen taldeak sekulako eragina izan du gure musikagintzan. Horren adierazle dira Itoizen kantuen moldaketa ugariak: Joxe Ripiauk "Egun motela" bertsionatu zuen, Leihotikane "Clash & Pistols", Betagarri "Lo egin" eta Nahi ta Nahiezek "Lau teilatu". Beste horrenbeste gertatu da Mikel Laboarekin, Su ta Garren "Haika mutil" kantutik hasita Etsaiaken "Txoria txori" raino. Izan ere, joan den hamarkadaren hasieran Laboari omenaldia egin zioten "Txerokee" izenburuko disko baten bitartez, zeinean Donostiako

egilearen hainbat bertsio biltzen ziren. Eta oraindik, anitzek jotzen dute Laboarengana, "Aekantuz" diskoan garbi ager den moduan. Betagarriren saiakera ere azpimarratzekoa da. 80 eta 90eko hamarkadetako hogeitaldereen beste horrenbeste kantuen bertsioak egin zituen, Eskorbuto, Hertzainak, Kortatu edota Zarama tartean.

Baina bertsioak ezezik, taldeek idazle ezagunen testuak baliatu dituzte anitzetan beren abestiak egiteko, eta bide batez, entzuleak ere horien berri izan du. Esaterako, ez da batere zaila Joseba Sarrionandiaren idatzietan oinarritutako kantak aurkitzea: Sagarroik adibidez, "Sagarroiak" izenburuko kanta Sarrionandiaren lumatik atera zuen, Bittor Aiapek "Defenda ezazue zuen bake beltza" eta Fermin Muguruzak "Eguraldi lainotsua hiriburuan". Skalariak ere "O, neure erri" eta "Agur Euskal Herriari" abestiak Orixe idazlearen testuetan oinarrituz egin zituen.

Bestalde, halako probak eta esperimentuak egin dira musika elektronikoaren alorrean. Esaterako, Bixente Iriartek Mikel Laboa eta Benito Lertxundiren sampler bat erabili zuen "Communication dub" kantua osatzeko. Hortaz, nork daki ez oten den Maurizia eta Leonen alboka "house edo jungle" doinuekin nahastuko ●

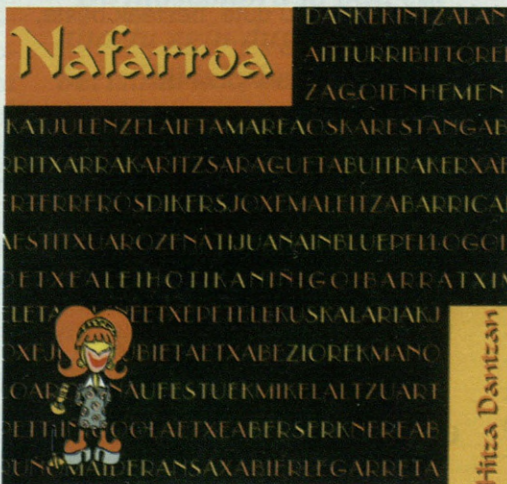
ten zuen, eta herri abestiak erabiltzen ziren. Egun, jendeak ez ditu hainbertze ezagutzen herri abestiak. Pentsatu genuen bultzadaxo bat ematea herri abestien azerari".

Asmo horiek guztiak gorpuzteko Donibane auzoko eukaltegitik talde ezberdinetako musikari anitz pasatu zirela baliatu zuten. "Musikaren inguruan halako espiritu bat zegoen", dio Asier Biurrunek.

Hasiera batean, euskaltegian ibilitako taldeekin osatu nahi zuten bilduma (Koma, Leihotikan eta Zirikatu), baina nahikoa ez zela ohartu zirenean, Euskal Herri osora zabaldu zuten eskaintza, beti ere, aniztasunari lekutxo bat eginez eta estilo ezberdinetako (metal, rock, ska eta hip-hop) taldeak ekarriz.

"Aekantuz" ek hamar abesti biltzen ditu guztira, nahiz eta denak herrikoia ez izan, talde batzuek beselako bertsioak egiteko aukera agertu baitzuten, hala nola Mikel Laboa eta J.A. Artzeren "Zilbor-hesteak". Euskaltegiko Laguntzaile Taldeak ongi iritzi zion ideia honi, nahiz eta

πlt zea mays betagarri ken 7
selektah kolektiboa zirikatu koma
parasma leihotikan trikizio



■ Bi diskoek kantu zaharren moldaketak biltzen dituzte.

hasierako asmo hori zertxobait aldatu beharrean izan ziren.

Ondoko hauek dira diskoak biltzen dituen kantu eta taldeak: Koma ("Baga, biga, higa" herrikoia), Leihotikan ("Ikusi mendizaleak" herrikoia), Zirikatu ("Eperrak" herrikoia), Pi LT ("Ezpatadantza"), Trikizio ("Itsasoan uran haundi" musika eta hitzak: Julen Lekuona), Selektah Kolektiboa ("Joan dira, joan" musika: Benito Lertxundi, hitza: herrikoia, Lertxundi, Selektah Kolektiboa), Parasma ("Kanto" musika: Mixel Ducau eta Anje Duhalde, hitza: Dani Landart), Zea Mays ("Zilbor-hesteak"; hitza: J.A. Artze, musika: Laboa), Ken 7 ("Izarren hautsa"; hitza: Xabier Lete, musika: Laboa) eta Betagarri ("Agure Zaharra"; musika: Lluís Llach, letra: Lluís Llach eta Xabier Lete).

Esan gabe doa diskoaren salmentetatik lortutako etekinak AEKra bideratuko dituztela, "ekonomikoki AEK itotzen saiatzen ari baitira". Euskaltegi, taberna eta ohiko dendetan jarri dute diskoa salgai.

HITZA DANTZAN. Gor diskoeak eta Nafarroako Bertsozale elkar-teak argitaratutako bildumak ere tradizioa eta modernitatea elkarren ondoan jarri ditu, bata bestearen osagarri gisa. Izan ere, bertsolaritza eta rocka uztartzen duten hamazazpi kantu bildu dituzte "Nafarroa, hitza dantzan" diskora.

Iñigo Ibarra bertsolari eta elkarteki-deak bere asmoa gauzatzetik izan du, ideia proposatu eta batzuek zein besteek beren oniritzia eman ondotik. "Mila izan dira Euskal Herrian bertsoa betiko moldeetatik ateratzeko saiakerak, ez? Zazpi Eskale, Muguruzak Negu Gorriak-ekin "Bertso-hop" kanta horrekin egin zuen nolabaiteko saiakera, Jon Maia...", azaltzen du Ibarrak.

Hala, Joxema Leitza bertsolariarekin batera hasi zen lanean. "Besterik gabe talde ezagun samarrak deitzen hasi ginen eta zerrenda nabarmen bat osatu genuenean, hamar-hamaika bat zeuden, Gor diskoetxearekin hitz egin genuen, bertakoak zirelako talde gehientsuenak. Gero, ikusi genuen Nafarroako azkeneko Txapelketan parte hartu genuen bertsolari gehientsuenak horretan animatuko ginela eta orduan zerrenda osatzen hasi ginen taldeekin. Saiatu ginen denak estilo bertsoak ez izatea, hau da, ez izatea denak rockeroak.... Nahasi samarra egiten ahaleginduta ere, gehientsuenak rockeroak atera zaizkigu. Halaber, talde berriei ere aukera ireki nahi genien: ez genuen nahi talde ezagunen bilgune bat izatea bakarrik. Ziorek, Ufestuek, Bersek edota Maider Ansaren kasuak dira horren adibide", dio Iñigo Ibarrak.

Talde eta kantari gazte horien ondoran Barricadaren izena ikusten ahal da, baina ezustekorik ezustekoena Tijuana in Bluek eman du, zalantzarik gabe,

□ "Lehen txikiteora ateratzen zen jendeak abestu egiten zuen, eta herri abestiak erabiltzen ziren. Egun, jendeak ez ditu hainbertze ezagutzen herri abestiak"
ASIER BIURRUN

okasiorako bildu eta "Altzairuzko hesiak" kantua osatu baitute Jimy, Eskroto eta gainontzekoek Pello Goikoetxearen letra baliatuta. "Tijuanarekin aspaldi hitz egin genuen, baina azken mementoraino ez genuen jakin elkartuko ziren edo ez. Hasieratik Jimmy goitik behera inplikatu zen proiektuan eta bera hasi zen bazterrak nahasten. Pixkana-pixkana hasi ziren guztiak elkartzen eta grabaziorako bi aste falta zirenean animatu ziren. Azken mementoan doinua jaso eta aste pare batean egin zuten. Letra ere egun pare bat lehenago jaso zuten eta grabazioa ikusgarria

□ "Nafarroa, hitza dantzan" diskoan ezustekorik ezustekoena Tijuana in Bluek eman zuen. Grabaziorako bi aste falta zirenean animatu ziren

bereziak, koplak... denetarik zegoen".

Zioren taldea eta Petti abeslaria izan ezik, doinu berri bat egin baitzuten, gai-



■ Nafarroako bertsolariak osatu dituzte "Nafarroa, hitza dantzan"eko hitzak.

izan zen", gogoratzen du Iñigo Ibarrak.

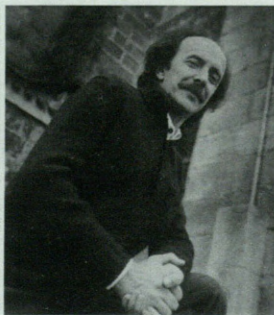
Lan astunena taldeak eta bertsolariak koordinatzea eta elkarrekin harremanetan jartzea izan zen. Ez zuten lan makala egin Ibarrak eta Leitzak. Gehiago ibili omen dira bertsolarien atzetik taldeen atzetik baino. Taldeak nahiko animoso eta prestu hasi baitziren hasieratik: "Xenpelar dokumentazio zentrorra jo genuen, non biltzen diren urtean zehar grabatutako bertso saio gehientsuenak. Han hautatu genituen taldeei egokitze doinuak (17 baino gehiago), eta doinu zaharrak-eta aurkitzen eta berreskuratzen aritu ginen: zortziko txikioak, zortziko handioak, neurri

nontzekoak berea aukeratu eta lanean hasi ziren. Taldeen zerrenda Barricada, Berri Txarrak, Bersek, Buitraker, Dank, Dikers, Hemendik At!, Itturri, Leihotikan, Maider Ansa, Marea, Petti, Skalariak, Tijuana in blue, Tximeleta, Ufestuek eta Zioren-ek osatzen dute. Bertsolariena berriz, Estitxu Arozena, Aritz Saragueta, Nerea Bruño, Xabier Terreros, Ekintza Landa, Joxema Leitza, Julen Zelaieta, Bittor Elizagoien, Iñigo Ibarra, Xabier Legarreta, Oskar Estanga, Iñigo Olaetxea, Joxe Juan Zubietta, Pello Goikoetxea, Ekhiñe Etxepetelku, Mikel Altzuart eta Manolo Arozenak ●

◆ XABIER SAGARDIA

Euskararen batasunaren aferaren baitan idazle multzo batek Euskaltzaindiari idazki bat aurkeztu zion idazkera berria erraz ikasteko bideak eskatuz.

Euskaltzaindiaren oniritziarekin



ikasteko" izenburupean Z. ARGIAk kale-ratzen zuen lan kolektiboa lekuko.

IDAZLEEN AGIRIA

Honela aurkezten zuten beren egitekoa: "Duela bi ilabete gora behera, idazle multzo batek ondoko azalpen hau presentatu zion Euskaltzaindiari. Honen azken Batzarrean, lehendakari eta idazkari jaunek aipatu zuten, euskalduneei, zuzen adierazteko gomendatuz. Horregatik, idazle askoren erreztasunaren onerako izango dalakoan, Z. ARGIA aldizkariari, gure azalpen hau argitara dezala, eskatzen diogu. Izkribu hau izenpetzen dutenak, hemen azaltzen diran baino gehiago dira. Zerrenda luzeegia izan ez dedin, ordea, bakar batzuen izenak txoilki azaltzen dira hemen". Hauexenak, hain zuzen: "A. Altuna, R. Bozas-Urrutia, I. Goikoe-txea (Haztelu), A. Irigaray, D. Unanue (Elustondo), X. Lete, J. A. Arze..."

Jende ezaguna zela ezin ukatu. Zein ote haien proposamena? "Ortografia Sail-lan, idazkera-batasunerako mailarik nagusia edo premiatsuena ezpada ere (konjugabidea eta leixokoa ver, larriago direlarik, azalpen hontan Sail hura txoilik ikutzen da", ohartarazten zuten, horren arrazoiak ematen hasi aurretik. "Idazle

Euskararen batasunak zenbat buruhauste ez ote dion sortu hel-buru horren atzetik dabilen euskaldunari! 1972ko hasieran, batasun bide ezberdinak proposatzen

zituztenen arteko haserrea gori-gori zegoen. Nolanahi ere, bazen hika-mika-rekin amaitu eta oztopen gainetik Euskaltzaindiak onartutako bidetik aurrera egitea erabakita zuenik. "Idazkera berriua erraz

■ Zenbat gara 72

Amatiño, 1972-II-6

Lur Editorialak prestatutako "Kani-ko eta Beltxitina" argitaraldian, Gabriel Aresti langileriaz mintzatzen da hitzaurrean. Gure langilieriaren errealitatea agertu gurarik edo, Eibarren izan zuen esperientzia bati buruz mintzatzen zaigu. Alegia, bera egon zen lantegian, Aresti bera eta beste bat ezezik gainerako langile guztiak erdaldunak omen ziren. Eta hauxe da, itxura denez, Arestirentzat, gure langilieriaren errealitatea. Errealitatez hasiez gero, Arestiri

ahaztu bide zaio esatea, lantegi horretako ugazaba ere erdalduna zela (eta dela), eta hau izan daitekeela hain zuzen, hortik zehar etorritako ugazaben jokoa. Horrez gainera, eta hariari lotuagoa, Arestiri ahaztu egin zaio ere esatea, ugazaba hori zer irizitakoa zen diru apur bat aurretik, eta lantegi bateko ugazaba bilakatu aurretik. Hau ere errealitatea da, Arestik ez zekien errealitatea, edo jakitzerik komeni ez zitzaiona (...) ●

zeruko
ARGIA

ANTTON AYESTARAN

Donostiako Orfeoiaren zuzendaria

Donostiako Orfeoiaren zuzendaria

Antton Ayestaran

Donostiako Orfeoiaren zuzendaria

batzuek, oso ortografia-batasunaren alde egon arren, oztopoak aurkitzen dituzte, Arantzazun gomendaturik izan ziran idazteko lege berrietara ohituzeko".

ETAPAKA BADA ERE, AUERRERA!

Idazle guztiei beren egitekoa erraztea nahi zuten, beraz. Nola, ordea? Bada, honelaxe: "Billera haietako Agirietatik ateratzen denez, jarraikiko urratsen bidez (por etapas) egin diteke aldakuntza. Horrela mintzatu zan Mitxelena jauna eta hori bera egiztatzen du Villasanten Euskalzainburu jaunak, bere 'Hacia la lengua literaria común' deritzan txosten liburuxkan (62-65). Bestalde, Batzar bereko burutapenetan (lehenengoan, alegia) honela esaten da: ...1) Ortografiaren hortarako hautatu zen batzordeak adiarazi dituen puntu gehienak onartuak izan dira, ikusi dugunez; 2) -H- letraren hauziaz izan diran iriztiak entzun ondoan, erdibide bat aukeratu da hasteko.

Hori dala ta, zein izan diran puntu gehien horiek, xeheki adieraztea komeni litzake. Baina puntu horiek azaldu baino lehenago ere, 'Euskera' aldizkarian, 1968-ko XIII zenbakian, ezagutzera ematen diran erakaspenari jarraituaz, eztabaida aundienak sortzen dituzten auzieridagozkien urrango urrats hauek eman ditezkeala, uste dute idazle batzuek.

Lehenengo urratsa. A) Praktikan kontresta larririk sortzen ez duten eta, dirudenez, aho batez onartuak izan ziran ortografia legeak onartu.

B) Mitxelena jaunak, bustiak deritzaten otseri buruz dionaren arabera jardun. -ll- eta -ñ- letra horien aurretik, -i- letra sartu beharko da, oraindik -ñ-ren ordeztan -n- letra eta -ll-ren ordeztan -l- idazten ezpada ere. Beraz, oraingoz, aurre-

■ 1972: liburuaren nazioarteko urtea

Joan Mari Torrealday, 1972-II-6

Kulturaz oraindik erabat nagusitu ez den edozein herri, bere liburugintzaren planteamendu bat egin nahi duenean, hiru liburu-sail jo behar ditu oinarritzeko. Hiru liburumota hauek, Euskal Herrian ere beharrezkoak ikusten ditut. Lehendabizi, eskola-liburuak. Gure artean azken urteotan ikastolaren alde eginikako borroka ezaguturik, ez dugu denbora gehiago galdu behar herri baten hizkuntza eta kultura aurrera eramateko, eskola dela biderik aproposenetako bat azpimarkatu nahiz. Eskola, ikastola, erakunde errespetagarria da (baina ez dezagula ahaztu, errespetua eskatu ez baino irabazi egin behar dela, luzaro iraun dezan nahi badugu). Gure eskolan, testuak

falta dira, bai irakaslearentzat bai ikaslearentzat. Nik espontaneismoaren fruitu honetan ez dut gehiago sinesten. Arrisku handiegia da, etorkizunari buruz, eguneroko eskola-gaia sortu, asmatu eta eratu beharra irakasleari eskatzea. (...) Liburugintzaren bigarren beharra, haurrendako eta gaztetxoentzako liburuak egitea da. (...) Hirugarren premia: hazientzako, nagusientzako, irakurgai orokorrezt egindako liburuak. Herri bateko gizonek mila gustu diferente dute, mila zaletasun. Horiek denak kontuan edukitzekoak dira. Eta jendea irakurtzera jarri nahi badugu, jende horren zaletasun eta beharkizun guzti horietaz liburuak sortu eta sortu egin behar ditugu (...) ●

rago jo nahi ez dutenek, -baiña-, -oillo- eta abar idatzi dezatela; jakina, izen propio eta deituraz landa. D) Lehengo urrats hontan Euskaltzaindiak prezeski gomendatzen duen vocal arteko -h- letra, ots, diptongorik osatzen (lotzen) ez dutenean, sartuko da".

Behin honaino iritsiak, agian euskaraz ez zitzaizela behar bezala ulertu eta, gaztelazko azalpena jartzen zuten: "Se dará entrada a la -h- intervocalica en los casos explícitamente indicados por la Academia, es decir, en ruptura de diptongo -aho-, -ohe-, -ehun-...".

"H" hizkiarenak ez ziren hor amaitzen, baina. "-H- berari dagokionez, izen-ordekoen (pronombres demostrativos) -hau-, -hori-, -hura-... eta lekuadizkizun edo adverbioen asieran (-hemen-, -hor-, -han-...) erabiliko da".

BIGARRREN URRATSA

Honaino batasunaren bidetik jarraitu nahi zuen idazle ororentzako arauak. Segidan, gehiago ahalegindu nahi zutenentzakoak zetozen.

"Aurrera jarraitu nahi duten idazleek, -ñ- eta -ll- letren ordeztan, -n- eta -l- erabiliko dituzte, izen propio eta deituraz salbu: (Urruña, Bithiriñe, Gotañe, Peillen, Loroño, Uruñuela, Iruñe; bai eta irriño, amaño, nimiño, español, gallego...). Eta -H- letra sartu, hitz zenbaiten asieran ere; zuzen sartzeko 'Euskera'n argitaratu hitzegia eta ondoren argitara ditezkenak, idazleentzat baliagarri lirake. Hitz konpuestotan berriz, Villasante buruzagiak dio liburuxka horren 65 orrialdean: ...si los vocablos componentes se escriben separados, conservan la -h-, y pierden si se escriben juntos... (atzerri-otserri - Goierri)".

Lan kolektibo hura aurrera eramanez, ez zeukaten inorekin haserretzeko asmorik, baina badaezpada edo, ondoko oharra argitaratzen zuten: "Azalpen hau egitean ez dugu aldeztu aurretik idazle bakoitzaren jokabidea ezertan epaitu nahi. Batek nahigo izango du bi urrats horiek batean egitea, beste batek berriz baliteke, bietatik bat ere egin nahi ez izatea. Dana dala, idazle norberaren ezein arau arrazoizko gabe jokatzetik, datorken erabateko anarkiari, ihes egin-go lezaioke" ●

◆ PILAR IPARRAGIRRE

■ Irakurleak mintzo

I.G. 1972-II-6

Agur adiskide: Azkeneko Z. Argian, "Irakurleak mintzo" sailean, Z. A. izenpeturik "kronikatxo" bat azaldu da nire pentsakeratik oso urrutidagotena, "mistiko" samarra iruditu zait. Elizak, gerra ondoko aroan, izanduzuen babesa ez ahal da kaltegarri izandu? Denok oposizio bat behar degula sinistuta nago. Idazteko ohiturik ez dut eta bukatzera noa. Nere aholkua auxe da, jaramonik ez egitea.

Azken aldean sumatu dut Lete, Lekuonatarak eta zenbait idazle on falta direla "gure" astekarían ●

A S T E K O L I B U R U A

HENDAIA, INDAR ARMATU ALEMANIARREN MENPEAN



HENDAIA 1940
Ramon Barea
Unzueta
 HENDAIKO
 UDALA
 68 orrialde
 24,05 euro

Oraindik orain Hendaia eta hendaiarrek jasan behar izan zuten aldi ilun baten erakusgarri da Ramon Barea Unzuetak plazaratu duen "Hendaia 1940" liburua, non nazien okupazio garaia jasotzen den. Irudiak dira, bereziki, liburu honen oinarria, eta haien bitartez ezagutu edo oroitu ahal izango dugu indar armatu alemaniarren okupaziotik ihesari eman behar izan ziotenen egoera latza, Poloniaren inbasioan parte hartutako 88 Verfügungstruppe Unitatekoek eta beste soldadu tropek Hendaia beren mendean hartu zutenekoa, Hitler eta Franco Hendaiaiko tren geltokian elkartu zirenekoa eta

beste hainbat gertakizun gogoangarri. Irudi horiek, ordea, euskaraz, frantsesez eta gazteleraz eskaintzen den idazlan labur bezain zehatza daramate lagungarri. Ramon Barea historialaria, Bigarren Mundu Gerran indar armatu alemaniarrek eraikitako Atlantikoko Murrua deitutakoa osatzen zuten bunker eta defentsak aztertzen dituen "Le Mur" elkarteko kide da. Antza denez, indar aliatuek Normandian burutu zuten ahalegina Hendaia inguruan gertatuko zela uste zuten Hitler eta bereek, eta hori izan zen herri txiki euskaldun hau defentsa militarrez eta bunkerrez josteko arrazoia.

▼ Egileari Galdezka

"Hendaiarrek okupazio militar handia jasan zuten"



Ramon Barea Unzueta

■ Zerk eraman zintuen "Hendaia 1940" osatzera?

Hendaia, historia militarreko argitalpen eta liburuetan, 1940ko urriaren 23an Hitlerrek eta Francok bertako tren geltokian egin zuten bilerarengatik bakarrik aipatzen da ia beti. Baina gertakizun horrez gainera, hendaiarrek okupazio militar handia jasan behar izan zuten 1940ko ekainaren 27tik aurrera. Eta nik gogoan nituen oraindik alemaniar soldaduek mugan ezarri zuten diziplinaren inguruan aitzak kontatzen zizkigunak. Beraz, 1998an Hendaia iritsi nintzenean, herri horrek 1940tik 1944. urtea arte nozitu zuen okupazioa sakon aztertzeko erabakia hartu nuen.

■ Zeintzuk izan ziren zure hurrengo pausoak?

Hendaiaiko itsaslabarretan aurkitutako defentsak eta bunkerretatik hasi nintzen. Gero, informazio idatzi ugari bildu nuen, Alemaniako artxibategi federal eta militarren, prentsa agentzietara eta liburutegietara joz. Eta horri guztiari hendaiarren eta garai hartan bertan bizitzea egokitu zitzaizen besteen lekukotasunak eta pertsona horiek eman zizkidaten argazkiak gehitu nizkion.

■ Zer aurkituko du "Hendaia 1940" irakurtzen duenak?

Hasteko, naziengandik ihesean joan behar izan zutenen irudiak datoz (Rotchisld baroiarena, esate baterako). Ondoren, indar armatu alemaniarren etorrera agertzen da, eta hauek Hendaian okupatu zituzten leku eta etxeak (soldadu tropak eta agintariak zubian, tren geltokian, Kasinoan, Bi Ur Arte etxea fatxadan gamma gurutzea duela...). Eta horiez gainera, bi eranskin daude: batak, Hitler Hendaia etorri zenekoa jasotzen du, eta besteak, Errusiako mugara abiatzen ziren División Azuleko espainiar soldaduek Hendaian zuten nahitaezko geldialdia.

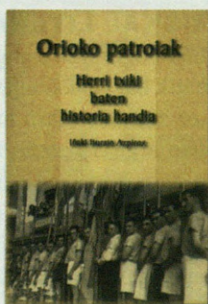
LIBURUAK

BESTE BAT APALERAKO
Batzuen artean
MIKELAZULO
KULTUR ELKARTEA
197 orrialde
7,81 euro


HAMAR IDAZLE ETA SEI MARGOLARI GAZTEREN LANAK

Mikelazulo Oretako Kultur Elkartek argitara ematen duen hirugarren liburua duzue "Beste bat apalerako", non hamar idazle eta sei margolari gazteren lanak bildurik agertzen diren. "Beste bat apalerako" bertan parte hartzen duten guztiek irakurle orori egiten dioten gonbita da, beren amets eta sentimenduetan murgiltzeko. Bere orrietan, Aitzol Ezeizak, izena isilean gorde nahi duen Gazte Txartela orain bi urte kendu zioten batek, Asier Sarasolak, Garazi Urdanpilletak, Javi Barandiaranek, Jokin Zuzuarregik, Jon Pikasarrrik, Juanma Sarasolak, Miren Salaberriak, Oier Guillanek eta Urtzi Urkizuk idatzitako narrazio laburrak eta olerkiak aurkituko dituzue. Eta baita Asier Errazkin, Idoia Beratarbide, 1907 (Igor Errazkin), Iker Badies, Maider Kalonje eta Txuma Vazquez ilustratzaileek sortutako irudiak ere.

ORIOKO PATROIAK. HERRI TXIKI BATEN HISTORIA HANDIA
Iñaki Iturain Azpiroz
ORIOKO UDALA
241 orrialde
6,01 euro


ORIOKO ARRAUNAREN MUNDUA

Zeinek eman dio gehiago zeini, arraunak Orioi edo Oriok arraunari? Hauxe da Iñaki Iturain Azpiroz lan honetan erantzuten ahalegindu den galdera. "Orioko patroiak. Herri txiki baten historia handia", izan ere, ez da soilik herri marinel horren trainerak 1901. urtetik hona izandako patroien inguruko idazlana. Patroiz patroia estropadetan, batez ere Kontxakoan, Oriok lortutako garai-penak kontatzen dituen arren, galdutako estropadak ere ez ditu ahazten (alegia Orioren aurrea iritsi gabeko estropada horiek); eta kontuan hartzen ditu, baita ere eta, besteak beste, kanpoko ontzietan buru izan diren oriotarrak, Orioren gazterik hildako arraunlariak, bere herriaren alde lan handia egin ondoren oso bukaera mingarria izan dutenak, estropadak direla-eta gertatutako liskar eta ezin ikusiak, apustuetan ondasun asko galdutakoak, apustuekin lotuta dagoen tongoa...

JAINKOAREN ANTZERKIA: INFERNUA
Dante Alighieri
HIRIA
172 orrialde
15,93 euro


DANTEREN "DIVINA COMMEDIA"KO LEHEN PARTEA

Hiria argitaletxeak plazaratu duen "Jainkoaren antzerkia: Infernua" izenburua duen liburuan, Jose Antonio Agirre itzultzaileak eskaintzen digu oraingoan euskaratuta Dante Alighierik idatzi zuen "Divina Commedia" haren lehen parte. Jakina denez, idazle italiarraren epopeia mistiko eta poetiko hau hiru ataletan banatuta dago. "Infernua", "Purgatorioa" eta "Paradisua" ataletan, Florentziako poeta Beatrice eta Virgilioren eskutik Jainkoaren itzale-ra hurbildu zelako "Jainkoaren antzerkia"n, baina ez infernuko izua eta ikara ezagutu gabe. "Infernua" aspaldi euskaratu zuen Aita Santi Onaindiak, eta hark egindako bertsioan sustraitu da Jose Antonio Agirre berea egiterakoan, ahalik eta gehien bere hartan utziz Onaindiarena, euskara batuaren arauak ezinbestekotzat jotzen dituzten aldaketak izan ezik.

Zure gorputzak 8 orduko atsedena behar du.
Zure begiek 24 orduko lasaitasuna.

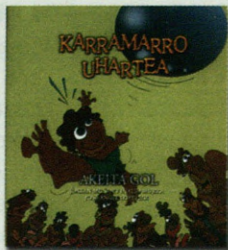
Zure lasaitasuna da garrantzitsua. Horregatik, **MultiOpticasen** gure produktu eta zerbitzu bakoitzean kalitate eta garrantziarik handiena emateko konpromisoa hartu dugu. Izan ere, nahiko genuke zu gustura egotea Espainiako optika-sarek handieneko - **MultiOpticas** - profesionalengan konfiantza izan duzulako

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA



LIBURUAK

**KARRAMARRO
UHARTEA.
AKEITA GOL**
Batzen artean
TTARTALO
34 orrialde
4,15 euro



KARRAMARRO UHARTEAN, AKEITA GOL

Joxean Muñoz eta Inazio Mujikak asmatu eta Jose Angel Lopetegik marraztutako "Karramarro uhartea"n abentura berriak bizitzen dituzte Dimitri kapitainak eta bere lagun piratek. Batik bat Akeitak, Kaineko mutiko beltzak, bereak eta bost jasan behar izango ditu, futbolari dion zaletasuna dela-eta. Gauero isilean joaten da gure mutikoa Karramarroren parean dagoen uharte txiki batera, bera bezain beltzak diren gazte trebe batzuk futbolean jokatzen ikustera. Gusturago arituko zen Akeita ere pilotari ostikoak ematen, baina txiekia izateagatik, besteek ez diote uzten. Eta futbolean arreta guztia jarrita dutenez, inor ez da ohartzen Walker maltzurra eta beste esklabu trafikatzailen etorreraz, harik eta tiro batek beren pilota lehertzen duen arte. Akabo jokoak. Eta akabo jokalarien eta Akeitaren askatasuna.

**HISTORIA DE LA
LITERATURA
VASCA**
Koldo
Mitxelena
EREIN
175 orrialde
12,02 euro



GERRA AURREKO EUSKAL LITERATURAREN HISTORIA

Koldo Mitxelena jauna beti gogoratua izango da bere azterketa filologikoren ekarpenagatik, eta batik bat euskara batua osatzeko egin zituen ahaleginengatik. Nolanahi ere, ez zen horretara mugatzen haren arreta erakarri zuten gaien zerrenda, 1960an argitara eman zuen "Historia de la literatura vasca" honek agerian uzten duen bezala. Jakina, Koldo Mitxelenaren historiak hirugeko hamarkada du muga, alegia ordura arte bakarrik jasotzen dituela ahozko zein idatzizko euskal literaturak bizitako urrats eta gorabeherak. Baina hain ondo jaso zituen, gaur egun ere nahitazko erreferentzia liburua dugula, 1936ko gerra aurreko euskal literatura ikertu nahi duen orok ezinbestean kontsultatzera beharturik dagoen lana izanik orain Erein argitaletxeak berrargitaratu duen Koldo Mitxelenaren "Historia de la literatura vasca" hau.

**MATTA.
AGITAR EL OJO
ANTES DE MIRAR**
Paul Haim
ARTOLA
136 orrialde
15,03 euro



MATTA MARGOLARIAREN HITZAK ETA EKINTZAK

Paul Haim bildumagile eta arte merkataria Roberto Matta margolariaren lagun handia da, eta txiletar honekin 1985-1990 urte artean izan zituen elkarriketak plazaratzen ditu, hain zuzen ere, "Matta. Agitar el ojo antes de mirar. Vagabundeos, recuerdos y otras divagaciones" liburuan. Roberto Matta talentu aparteko pertsona dugu. 1933an Txile utzi eta Parisera joan zen, Le Corbusierekin lanean hasiz, arkitekto gisa. Gero, 1937an, surrealisten taldean sartu zen. Paul Haimekin dituen elkarriketetaz azaltzen dituen gauzen artean, haurtzaroko oroimenak, bizi izan zituen lehen amodioak, Motherwell, Max Ernst, Picasso, Michaux, García Lorca, Dalí eta beste askorekin izan zituen harremanak, André Bretonengatik sentitzen zuen miresmena, margolarien eta margo lanen ingurukoak eta beste hamaika gai ageri dira.

DISKOA

**BERREHUN
URTEZ
BERTSOTAN**
Xabier Lete
ELKARLANEAN
81 bertso
54,06 euro



XABIER LETE ETA BERTSOLARITZAREN MEMORIA

Xabier Letek bere ukitu pertsonala eman nahi izan dio Elkarlanean diskoetxearen bidez plazaratu duen "Berrehun urtez bertsoan" CD bildumari. Bertsolaritza klasikoaren atal esanguratsuenen bertsotze poetiko eta musikal hau egiteko, aukeraketa guztiz beharrezkoa zen, eta Xabier Letek bi kriterio nagusiren arabera egin du: bertsolari aukeratuaren garrantzia eta sona historikoa,

eta bere gustu pertsonala. Era honetan bakarrik kanta omen zitzakeen Xenpelar, Bilintx, Elizanburu, Etxahun, Otaño, Txirrita, Basarri, Uztapide, Xalbador eta Lazkao Txikiren bertso gogoangarrienak barrenbarrendik. Gaiak? Arazo sozialak, gerrateak, urduritasun politikak, euskararekiko kezka, izadiarekiko arreta, amodioaren adierazpenak, drama pertsonalak...

BILBO, otsailak 1 Kontzertua

Flitter eta Dank taldeen eskutik rock doinu gogorak izango dira protagonista eskainiko duten kontzertuan. Sarrerak aldez aurretik erosiz gero 5 euro balio du eta bertan 6 euro.
Kafe Antzokia
22:00



AZKOITIA, otsailak 2 Kontzertua

Mikel Urdangarin eta Bingen Mendizabalek kaleratutako "Bar Puerto" diskoan Kimen Uriberen olerkientzako sortutako doinuak entzun daitezke.
Baztarbko aretoa
22:00



DONOSTIA, otsailaren 2a arte Ikastaroa

"Kameraren atzetik" ikus-entzunezko gaien inguruko ikastaroan izena emateko epea zabalik dago. Ikastaroa otsailetik ekainera bitartean izango da eta 9-12 urte bitarteko gazteek eman dezakete izena.
Larronetxe kultur etxea



MIARRITZE, urtarrilak 31 Antzerkia

Robert Hosseinek Jean-Paul Sartre filosofoak sortutako "Huis clos" izena daraman antzezlanazuzentzen du. Obrak infemua gu geu garelako adierazi nahi du.
Gare du Midi
20:30



BARAKALDO, otsailaren 3a arte Antzerkia

Imagina producciones taldearen eskutik Claude Confortesen "Maraton" antzezlanazuzentzen da. Antzezlanaren protagonista nagusia Toni Canto aktore katalanak da eta zuzendaria V. Mikubiak.
Barakaldo antzokia
20:30



GASTEIZ, urtarrilak 31 Kontzertua

Joxemi Martisek euskal musika tradizionalaren doinuak eskainiko dizkigu Gasteizen eskainiko duen kontzertu honetan.
Montehermoso kulturunea
20:00



TOLOSA, otsailaren 16a arte Erakusketak

Tomas Hernandez Mendizabalek azken hiru hamarkadetan egindako inauterietako kartel originalak erakutsiko ditu.
Aranburu jauregia
17:30-20:30



UITZI, otsailaren 28a arte Lehiaketa

Uitziko Kontzejua Nicolas Ormaetxe "Orixe" literatura saria antolatzen du. Lehiaketak bi hilabetez izango ditu: olerkia eta narrazioa. Aurkeztutako lanek argitaratu gabeak eta euskaraz izan behar dute.
Larraungo kultur etxea



LESAKA, otsailak 2 Kontzertua

Bertarantzen direnak Joseba Tapiak "Agur Antzortza maita" diskoan bildutako Gerra Zibilko kantu eta kopia euskaldun antifaxistak entzuteko aukera izango dute.
Kasinhoko ganbara
20:00



IRUÑEA, otsailaren 3a arte Zarzuela

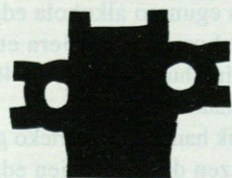
"Katuska" izeneko zarzuela Pablo Sorozabalek sortu zuen 1931. urtean. Protagonista maitasunagatik bizimodu erosoa uko egiteko gai den pertsonaia da.
Gaiarre antzokia
20:00



Agendarako deialdiak hogeiei egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora



kutxa

zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

*Opio landarea sendabelar bezala erabili izan da historian zehar: lo egiteko, sendatzeko...
Egun aldiz, esperientzia narkotikoak izateko erabiltzen da gehiago.*

BAKOITZAK BEREAN EZIN LO EGIN

Opio-belarra edo lo-belarra deitzen diogu *Papaver somniferum*-ari. *Papaver* hitza keltiarrengandik jaso omen da, eta itxura denez haurrak lo hartuarazteko belar honen zukua gehitzen zitzaion papa edo aiari. *Somniferum* hitzak landare narkotikoa dela azaltzen du.

Opio-belarrari buruzko lehen arrastoak Mesopotamiara garamatza, duela 5.000 urteko Nippurgo taula sumeriarretan ageri da. 1.500 urte geroago Tebasen idatziriko Ebersgo papiro famatuan ere azaltzen da. Pliniok landare honen erabilerak grekoen artean sortutako iskanbila entzutetsuak jaso zituen eta I. mendean Galenok opio gaindosiari aurre egiteko XX. menderarte erabili izan den formula ezaguna osatu



zuen. Ekialdeko kultura gehienek osasungintzan erabili izan dute eta XVII. mendean tabakoa erretzeko ohiturarekin bat opioa erretzekoa ere zabaldu zen. XIX. mendean "opioaren bi gudak" (1840 eta 1858) medio mendealde kolonialistak opio ekoizle nagusia den Txina menderatu zuten eta bertako portu batzuetan opioaren sartu-atera libratu zuten. Honen ondorioz 1850eko txinatar opiomanoak 2 milioi baziren 1878an 120 milioi baino gehiago ziren. Landare honetatik sortutako opioa, morfina eta heroina, garai batean botika edo sendagai bezalaxe erabili ziren eta egun esperientzia narkotikoak izateko gehiago erabiltzen dira ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@zerain.com

O S A S U N A

Espainiarren artean % 13,7k maiztasunez edaten du. Edale gehienak 40-65 urte bitarteko gizonetakoak dira. Gehien edaten den alkoholduna ardoa da.

ALKOHOL GEHIEGI EDATEN DUGU

Espainiako Alkoholiko Errehabilitatuen Federazio Nazionalak (FARE deituak) jakitera emandako datuak benetan kezagarriak dira. Oraindik ere, eta egindako kanpaina guztiak tarteko, egunero kontsumitzen den alkohol-kopurua gehiegizkoa da, espainiarren artean % 13,7k egunero-egunero edaten baitu. Eta ondotxo dakigun bezala, gisa horretako ohiturak kalte ugari ekar ditzake (adikzioak, alkoholismoa...).

40 urtetik 65era bitarteko gizonetako, ikasketa-maila eskasekoa (lehen maila besterik ez), lan egiten duena, eta banandua edo dibortziatua dagoena. Horixe litzateke eguneroko alkohol-kontsumitzai-learen erretratu-robotia Espainian. Baina,



irakurle, zu zeu ez bazara erretratu horrekin identifikatzen, jarrai irakurtzen, askoz ere zabalagoa baita ohitura txar horren atzaparretan sartuak dauden taldea.

FARE elkarteak kaleratutako txostenaren arabera, gizonetako % 21,7k eta emakumeen % 6,2k onartzen dute alkohola

egunero edaten dutela (eta ez da ahaztu behar alkohola drogatzat jotzen duela OMEk). Eta egunero-egunero edaten dutenen portzentajeak gora egiten du adinarekin. Horrela, 15-24 urte bitartekoaren artean gizonetako % 2,8 eta emakumeen % 0,3 diren bitartean egunero alkohola edaten dutenak, zifra horiek % 32,5era eta % 9,7ra igotzen dira, hurrenez hurren, 40-65 urteko gizon-emakumeetan.

Kontsumorik handiena 49 urteko gizonetakoetan biltzen da, eta gehien edaten den edari alkoholikoa ardoa da Espainian, inkestaturikoen artean % 11,7k egunero edaten dutela aitortzen du, 30 urtetik gorakoetan batik bat ●

◆ JABIER AGIRRE

Nafar Erribera.

Kulturen mestizajea labirintoan

Tutera "Nafarroako jakileku" deitzea gehitxo esatea da beharbada, baina egia esan hementxe sortzen dira Erresuma Zaharreko baratze produkturik goxo eta ugariak. Eremu lehorra dela ere askotan entzun dugu, baina oraingoan, ibilbidean zehar zenbait aintzira bisitatuko dugu. Ongi merezitako atsedena hartzeko berriz, aukera ederra izango dugu; non eta Fiteroko bainuetxeetan.

Tutera Nafarroako bigarren hiri nagusia da eta aberatsenetakoa, bai ekonomikoki zein kulturalki. Izan ere, gaur egun bisitatu dezakeguna Erdi Aroan bertan aske bizi izan ziren kulturen arteko mestizajearen emaitza dela esan genezake. Juduak, musulmanak zein kristauak Tuterako kale labirintikoetan bizi ziren eta Euskal Herrian bakarretakoa izan den elkarbizitzaren eta kultura nahasketaren aztarnak bisita ditzakegu. Arrastoak nonahi dira: kaleak, garai batean mezkita izandako oraingo elizak, jauregiak, enparantza...



■ Tuterako enparantza 1687an eraiki zuten eta zezen plaza funtzioa ere bete zuen.



■ Nafarroako bigarren hiri nagusia da Tutera.

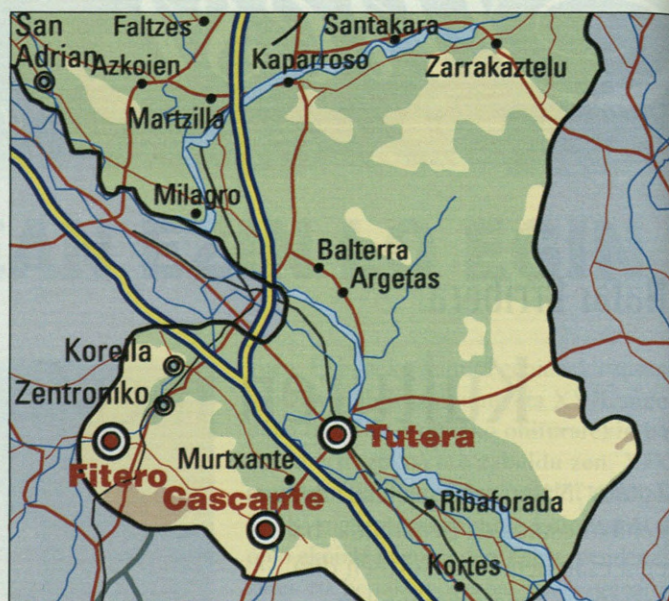


TUTERALDEA

Base militarari itzuli osoa egin ostean (guztira 26 km.), Argetasetik dakargun bidetik itzuliz, errepide nagusia ezkerralderantz hartuko dugu eta handik 10 bat kilometrora Erriberako hiriburua begibistan izango dugu.

Ibilbidearen 69. kilometroan Tuteran sartuko gara, Ebroren gaineko zubi luzetik. Edozeren gainetik katedralaren zilueta nabarmentzen dela. Hiria bera, "Nafarroako jakileku" ere deitua da bertan ekoizten diren baratze produktuak ospetsuak direlako. Hainbat kulturaren mestizajearen emaitza denez, alde zahar labirintikoaren inguruan batik bat sekulako monumentu bilduma (batzuentzat Euskal Herriko plazarik ederrena ere bai) topatuko dugu.

Hirian bertan Zaragoza etorbidea eta hortik aurrera Soria-Tarazona bidea hartuko dugu. Hiritik ateratzerakon beriz, lehenbizi Zaragozarantz hartu, segituan Tarazonarantz eta berehala "Ablitas-Aerodromo" dioen seinaleari jarraituko diogu. Kilometro gutxitan bidegurutze askotxo dago eta Ablitaserako bide zuzena



■ "La revoltosa" Tuterako jaietako ospakizunik ikusgarrienetakoa da.

hartzeko oso eme egon behar da.

Herrira hurbilduz joan ahala paisaia hain lehorra ez dela nabarrituko dugu. Ablitasen XVI. mendeko Maria Magdalenako parroikia eta XIII. mendeko gazteluaren hondakinak aurkituko ditugu. Herria Cascantera bidean zeharkatu ostean, 500 metrora Lor aintziraren zati bat inguratuko dugu eta pixka bat geroago aparkalekura helduko gara. Berau inguratzen duen bizpahiru kilometroko bidexka atseginetik paseatuz gero, lakutxoak populatzen duten uretako hegazti ugari eta uraren beraren gainetik "sortzen" diren arbola ikusgarriak ikusteko parada izango dugu.

Errepide lauan berehala ikusiko dugu, Cascanteko zilueta, lehenbizi Tuter eta segituan Cintruénigo-Fitero bidean zeharkatuko duguna. Erromatar garaiko herri honek Jasokundeko (XVI. mendea), Victoria (XVI-XVIII. mendeak) eta Romero (XVII. mendea) elizak erakusten dizkigu. Azkena aipatu dugun eliza honetara 39 arkudun galeria barroko eta oso ikusgarri batetik igotzen da.

Gainera, begiratoki ederra da.

Zuzenean Fiteroraino eramango gaituen errepide laua, oso lehorra eta bakartia (noizbehinkako bordaren bat azalduko zaigu bidean) ageri zaigu beriz ere, hasieran lakutxo artifizial bat ikusten badugu ere. Azkenik, Nava urtegia igaro eta errepide nagusia eskuin-ezkerreara zeharkatu ostean, kilometro gutxira (Cascantetik 19 km.) Fiteron sartuko gara.

Mugako hiri garrantzitsu izandakoa 1140ko Santa Maria la Real monasterioa nabarmentzen da, zistertarren lehena penintsulan. Bertan atalde erromanikoa, klaustro platereskoa, girolako burua, eta gurutzeria eta izar moduko sabaia azpimarra ditzakegu. Ibilbidea ezinhobe bukatzeko hoberena Fiteroko bainuetxe ospetsuetara abiatzea izan daiteke, herritik ezkerrean (Enrioxarantz) 4 kilometrora.



TUTERA

Herrialdea: Nafarroa
Iruñiera: 94 km.
Altitudea: 264 m.
Biztanleak: 26.461
Euskaldunak: %1
Azalera: 217 km²
Dentsitatea: 128 bizt./km²

Jaiak:
 Bolantina (Larunbat Santua)
 Aingeruaren Jaitsiera (Bazko Igandea)
 Santa Ana (uztailak 26)

Nafarroako bigarren hiri nagusi eta Erriberako hiriburua, Ebroren albotik zihoan bidearen eta Gaztela Frantziarekin lotzen zuenaren bidegurutze pribilegiatuan kokatzeari esker historikoki garrantzi handia hartu du. Izan ere, alde zahar aberatse-

ko kale labirintikoek erakutsiko diguten moduan, musulmanen garaian eta baita ondoren ere, Tuterak funtzio oso garrantzitsua izan zuen. Juduen, musulmanen eta kristauen kulturen nahasketak aberasgarriaren lekuko nagusi izan zen.

LABURPEN HISTORIKOA

Historiaurreko eta erromatar garaiko aztarnak badira ere, lehenbiziko berri fidagarriak musulmanen garaikoak dira, mezkita nagusi, zoko eta alkazaba inguruko etxe-multzo handi gisa agertzen denean, 1119an birkonkistatua den arte. Ondorengo lau mendeetan, bakoitza bere auzoan, musulmanak, juduak eta mozarabiarrak elkarrekin arazorik gabe biziko dira. Gune honetan kulturaren alorreko aditu garrantzitsuak sortu ziren.

Bestalde, hiriko biztanleen espiritu liberal eta foruzalea behin baino gehiagotan agerian jarri zen. Esate baterako, 1512ko Gaztelako tropekiko erresistentzia erakutsi zuten eta inkisizioari ere traba ugari jarri zioten. Hurrengo mendeetan ere kulturgune handia izaten jarraitu zuen (1773an Tuterako Herriaren Adiskideen Erret-Elkarte Ekonomikoa sortu zen), baina aldi berean XIX. eta XX. mendeko gerrak jasan behar izan zituen. Azkenik XX. mendearen bigarren erdialdean beste garapen ekonomiko indartsu bat ezagutu du.

IKUSTEKOAK

Tuterarren topaleku eta herriaren erdigunea gaur egun Foruen plaza da, alde historikoa eta modernoa lotzen dituen eta batzuentzat edo askorentzat Euskal Herrian dugun enparantzarik ederrena.

1687an eraikia, 1700 eta 1842. urteen artean zezen plaza izan zen, margotutako armarridun balkoi zabalek erakusten duten moduan. Tamalez, erdiko kiosko ederraren inguruan kotxe piloa aparkatuta ikusteak ez dio plaza zoragarri honi mesederik egiten. Plazaren inguruan, Erlojuaren Etxea, eta albo

batean Santa Maria parrokia (XVI. mendeko Graziako Andra Mariaren ospitalea).

Alde zaharrean sartu aurretik, azken eraikin hau atzean utzi eta zuzen baina sigi-sagean joanez, Monteagudo kalearen ondoren Mariaren Bihotzaren monumentua eta Monreal dorrea (ziuraski IX. mendeko talaia, XX. mendean berreraiki eta erreformatua) aurkituko ditugun parke batera iritsiko gara.

Orain bai, leku bereetik itzuliz, hiriko alde zaharrean sartuko gara. Alde zahar osoa ezusteko txoko ederrez zipriztindutako karrika-labirintoa da, ez baitago ia kale zuzenik. Labirintoaren erdigunean hiriko ziluetaz egunena osatzen duen katedralaren dorre eder-ederra. Hara iristeko, Foruen plazatik Concarera kalea hartu eta San Jaime plazan eskuinera jo.

SANTA MARIA KATEDRALA

Antzinako mezkita-aren gainean 1168an eraikitzen hasia, orokorrean trantsiziozko erromani-koa da eta Nafarroako eraikin erlijiosoen artean nabarmenetakoa da. Hiru ate ditu. Garrantzitsuena Azken Epaietaren ate ikusgarria da. Bestea hegoaldeko Ama Birjinaren atea da, zaharrena eta hirugarrena, iparraldeko Santa Maria.

Mezkitaren aztarnak dituen klastro erromani-koak arreta berezia merezi du (arreta jar ezazue kapitelen apain- garrietan), eta bertan bereziki Kristoren

Eskolaren Kapera mudejarrak (XV. mendekoa, Sinagoga Nagusia egon omen zen lekuan egina).

Barruko hiru nabeetan, XV. mendeko erreta-aula nagusia dago eta Antso VII. Azkarra tuterarrak Navas de Tolosako batailan irabazitako katemaila batzuk agertzen dira. Nabeetan kapera ugari eta ederren artean Santa Anaren (hiriko zaindaria- ren tailu gotikoak garrantzia hartzen duen itzelezko kapera barrokoa. Arretaz begiratu kupula zoragarria) eta Santa Katali- naren erreta-aula monumentala azpimarratuko ditugu bereziki.

Baina hauetaz gain ezin ditugu aipatu gabe utzi ondorengo



■ Katedralako kanpandorre ikusgarria.

hauek: San Joakin, San Martin (burdinazko langa platereskoa), "Dolorosa" (erretaula barrokoa), Espiritu Santu edota Itxaropenaren Andra Mariren kaperak; XII. mendeko Andra Mari Zuriaren tailua, Villaespesaren mausoleo gotikoa, koru zoragarria (XVI. mendea), organo barrokoa, zilar-gintzako lan ugariak eta abar oso luzea.

Honen kanpoaldean, esandako moduan, hiriko irudia den XVII. mendeko dorre ederra dugu, aurreko erromanikoaren gainean egina eta gaur egun zikoinak lagun dituen. Katedralari atxikia, XV-XVI. mendeko Dekano jauregia dago (atalde platereskoa), eta Plaza Zaharrean Udaletxea (XVI. mendekoa, geroago erreformatua) aurki ditzakegu.

Honen atzean Rua kalea luzatzen da, hau da, antzinako kale nagusia, XVI. mendeko Almirantearen etxe ederra (Udaletxearen atzean bertan, hegal eta balkoia nabarmentzen diren aurrealde platereskoarekin), Ibañez Luna etxea (XVI. mendekoa, eskuinerago) eta San Nicolas eliza (sekulako tinpano erromanikoa nabarmentzen den tenplu barrokoa) erakutsiko dizkiguna.

Eliza honen kantoian Seralta kaletik ezkerredera egin dezakegu, eta hurrengo kantoian berriz ere ezkerredera, Mercadal plazan osotasun ikusgarria zain dugulako:

1618ko San Jorge parrokia (XVIII. mendeko erretaula nagusia, fatxada manierista, eta Carlos III.aren armaria duen ataldea), atxikita dagoen urte bereko Castel Ruiz kultur gunea (sekulako arkudun etxalde zentrala) eta ezkerredera dagoen Huarteko Markesaren jauregi barrokoa (gaur egun liburutegia dena eta sarrera atzeko Herrerias kaletik duena). Azken honek izugarritzko eskailera inperiala, kupula artistikoa, XVI. mende-



■ Ebro ibaiaren gainetik igarotzen den zubiak Tuterako bista ederra eskaintzen digu.

ko armadura, margoak eta bestelako altxorrak gordetzen ditu.

Carnicerias kaletik Dekano jauregira itzuli, eta bere ondotik atzean utziz, zuzenean Tuterako arkitektura zibilaren lan gorenarekin topo egingo dugu, Benjamin de Tudela kalearen eta Juderia plazaren artean dagoen San Adrian Markesaren jauregia (XVI.eko Berpizkundekoa), bere hegal, etxalde eta eskailera nagusi ederrekin.

Ebrorantz zuzenduz berriz, 17 arkuz osatutako zubi luzearen sarrera inguruan, XII.eko itzelezko Madalengo parrokia (alboko atalde ederrak, dorre erromanikoa, Berpizkundeko erretaula, margoak eta organo barrokoa).

Azkenik, Ebroren inguru zoragarritik paseatuz, hiria mendearen hartzen duen Jesusen Bihotzaren monumenturaino gertura gaitzke, Antso VII.a, Azkarraren gazteluaren hondakinen ondoan dagoena. Bertatik hiriko eta ibaiaren gaineko bista izugarriaz gozatu ahal izango duzue.

Informazio Praktikoa

CASCANTE

Jatorduan:

Meson Ibarra Jatetxea- Vicente Tutor 3.
El Lechuguero Jatetxea- Romero 6.

FITERO

Jatorduan:

Casablanca Jatetxea- K/ Nagusia 123.

Jan eta lo egiteko:

- ***Hotel Balneario Bécquer- Baños de Fitero.
☎ 948- 77 61 00. Logela 41,02-47,78 euro.
- ***Hotel Balneario Virrey Palafox- Baños de Fitero. ☎ 948- 77 62 75. Logela bikoitza 41,02-47,78 euro.
- **Pensión Casablanca- Mayor 123. ☎ 948- 40 46 30. Logela bikoitza 18,03 euro

TUTERA

Turismo Bulegoa: Plaza zaharra 1. ☎ 948- 84 80 58.

Udaletxea: ☎ 948- 41 71 00.

Udaltzaingoa: ☎ 092.

Larrialdiak: ☎ 112.

Reina Sofia Ospitala: ☎ 948- 81 70 00.

Gurutze Gorria: Iruñea Pasialekua. ☎ 948- 82 74 50 / 11.

Botikak: Arellano de Irizar (☎ 948- 82 01 33) eta Sarria (☎ 948- 82 01 83) Gaztanbide kalean.

Jatorduan:

- Griseras Erretegia- Baquero Jacoste 17.
- Bargorta Jatetxea- V, de la Cabeza 21.
- Los Cogollicos Jatetxea- Rua 1.
- La Estrella Jatetxea- Carnicerías 14.

Jan eta lo egiteko:

- ***Hotel Santamaria- San Marcial 14. ☎ 948- 82 12 00. Logela 66,11 euro.
- ***Hotel Tudela Bardenas- Zaragoza Etorb. 56. ☎ 948- 41 07 78 / 08 01. Logela bikoitza 49,22-57,22 euro.
- ***Hostal Morase- Neguko Plaza 2. ☎ 948- 82 17 00. Logela bikoitza 47,48-53,49 euro.
- **Hostal Delta- Zaragoza Etorb. 29. ☎ 948- 82 14 00 / 04 / 08. Log. bikoitza 51,09-56,50 euro.
- **Hostal Remigio- Gaztanbide 4. ☎ 948- 82 08 50. Logela 22,84-35,46 euro.
- *Hostal Nueva Parrilla- Carlos III Noblea. ☎ 948- 82 24 00. Log. bikoitza 31,25-40,87 euro



Denborapasak



SAREAN BILDU BERRIAK

Horiek ditunk atabalak!

Potro handia izatea, lasaia (Ainara)

Andafuerako soinekoa jantzi

Alde hemendik (Ainara)

Prakasosten

Afrusa (Ikerne eta Maite)

Astixa eduki

Ederra-ona egon (Ikerne eta Maite)

Kaleak neurtu

Mozkortuta egon (Jonmikel)

Axeria larrutu

Ajea pasa. (Gontzal)

Txurrinduta ibili/egon

Dirurik ez eduki. (Harria)

Lantzean behin, "Mantxut" foroan sare-tutako lokuzioak promozionatuko ditu-gu orrixa honetan.

Zuek ere, txerpolari halakook, proposa-men berriak bidali gure helbidera: www.argia.com/Mantxut.

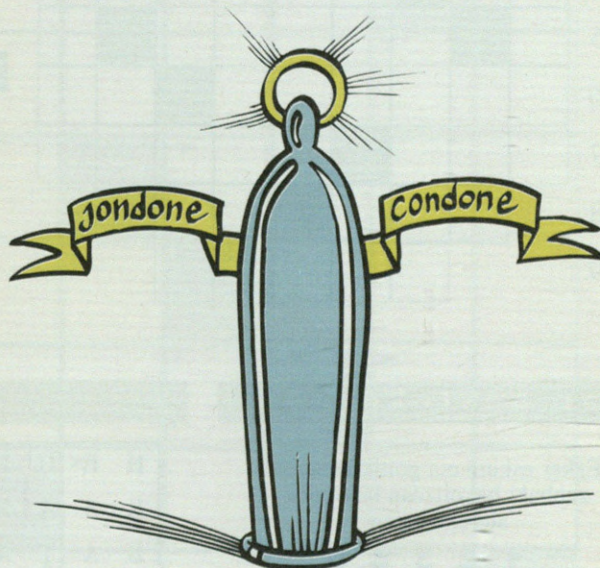
Feriazazue!

MANIXUT MANIXUT MANIXUT

**2AZPIAK
BATMAN**

Asteko Lokuzioa

HAMAICA ZAKIL GOGOR BIGUNDUTAKOA IZAN



Sexu jardunean maiz eta kide ugarirekin (banaka zein taldeka) aritzea, esperientzia handikoa izatea, zikotzailea

HAMAICA ZAKIL GOGOR BIGUNDU DITU HORREK!

FOLLADOR/A EXPERTAVO, CALENTORRAVO / LAPIN(E), /A SLUT

**Kike Amonarrizen
Umorea**



EBA

Neska mutilek Ablitaseko bestetan eza-gutu dute elkar. Gau erdian neskak bere etxera gonbidatu du mutila. Ohera sar-tzera doazela honela esan dio mutilak:

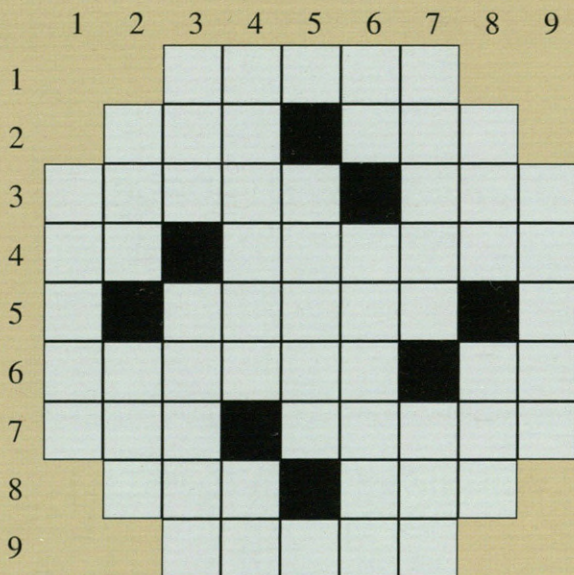
- Oraindik ez dakit zure izena baina EBA deituko dizut.
- Zergatik? -neskak harriturik-.
- Nire bizitzako lehen emakumea zare-lako.

Eta orduan neskak:

- Bada nik orduan PEUGEOT deituko dizut.
- Zergatik? -mutilak harriturik-.
- 406.a zarelako.



Hitz gurutzatuak



EZKER ESKUIN

- 1.- Sakonera handiko. 2.- Ohorezko hitz. Musika nota.
3.- Bizkaieraz, nola. Nortasun. 4.- Ez eme.
Joan den urtekoa. 5.- Tona. Bare. Hidrogenoa.
6.- Mendiko ateak. Musika nota. 7.- Norat atzizkia.
Pisu unitatea. 8.- Beldur. Gaueroa.
9.- Iparraldean, esna.

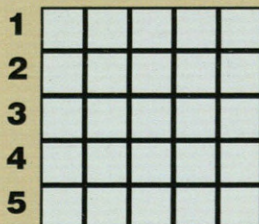
GOITIK BEHERA

- 1.- Itsusi. 2.- Galdetzaile bat. Denbora, asti.
3.- Galiziako ibaia. Ez leuna. 4.- Nebak.
Interjekzioa. 5.- Potasioa. Kaiak. Kontsonantea.
6.- Osmioa. Sexu arra. 7.- Jakina! Lortu aditzaren
infinetiboa. 8.- Gizon izena. Begirada.
9.- Guraria.

Ekar bosteko hori!

Ezker eskuin eta goitik behera,
zenbaki bakoitzean hitz bera
aterako zaizu

1 2 3 4 5



1. Hitz. 2. Ospea, sona.
3. Gurpilik gabeko gurdiak.
4. Neba. 5. Ibar.

Letra Zopa

H	E	U	L	A	D	U	A	E	G	E	R	R	E	B	L
K	S	A	S	U	N	A	I	K	R	G	E	I	N	A	D
B	A	T	A	S	E	U	N	D	I	J	U	N	G	R	A
H	O	Z	R	K	H	D	G	A	I	A	E	U	Z	R	N
A	I	T	U	B	E	H	E	E	T	A	I	N	R	I	I
E	Z	N	J	I	G	O	R	D	U	N	A	U	H	T	A
G	I	A	B	K	I	L	U	O	A	X	A	H	Z	U	Z
D	G	A	M	E	L	U	A	D	A	H	B	R	G	A	T
G	E	U	R	I	R	G	R	A	H	I	A	R	E	Z	R
H	Z	O	J	A	A	I	O	R	R	O	M	T	J	E	A

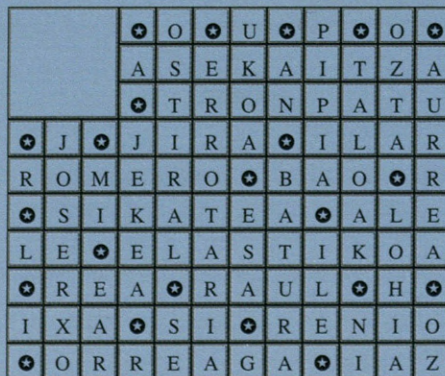
Aurki itzazu
letra zopa
honetan
Eguberriko
jaiotzan jar-
tzen diren 8
irudiren ize-
nak.
Hitzak
ezker
eskuin,
goitik
behera
edo
diagonalean
azalduko
zaizkizu

Aurreko asteko soluzioak

PIPERBELTZAZAHGH
AEIURHIAKETALAZR
TRONEHEZULZNEARA
DEJBAGHIJAKNUDO
UIALTUZUDHMAAUN
JNALBARAKANEKIRA
UOINDAJDLZGAUHAG
ETGIGLBUAHIKRENE
RZAERROMEROANAGR
ZAIUNETAHAROTZIO

8ko txikian

1. Arantzak. 2. Eratzuna. 3. Heriotza. 4. Txeriki.
5. Minbizia. 6. Gizaseme. 7. Amerikar. 8. Garaipen.
9. Benetako. 10. Behorak. 11. Zorarena. 12. Gaztaroa.



Hitz gurutzatuak

Ezker eskuin: 1. Mikel. 2. Zil. LAB. 3. Senak. Zai. 4. Ar. Robota. 5. S. Errea. 1. 6. Irrati. Oo. 7. Aia. Ataka. 8. Otu. Aga. 9. Umeki.

Goitik behera: 1. Sasia. 2. Zer. Rio. 3. Min. Eratu. 4. Ilarra. Um. 5. K. Korta. E. 6. eL. Beita. 7. Lazoa. Agi. 8. Bat. Oka. 9. Iaioa.

I	B	I	L	I
B	E	L	A	R
I	L	U	N	A
L	A	N	D	U
I	R	A	U	N

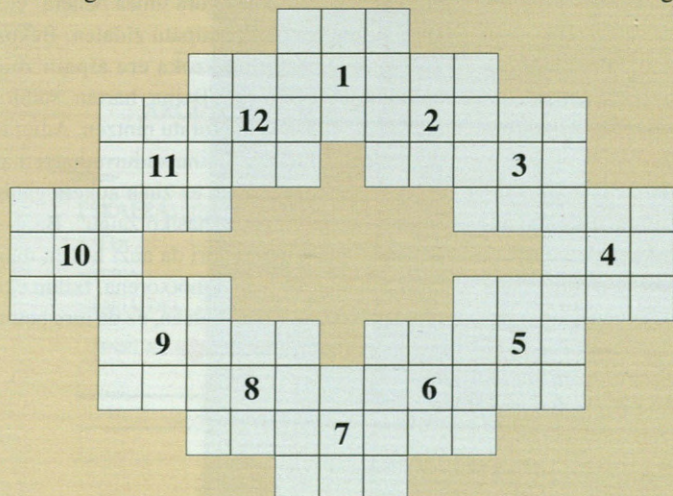
Hitz Gezidunak

	Utzi	Deitura	Gaztaroan dagoena	Ald., 3,1416	Lehortea, sikatea
	Zenbaki bakoiti	Pertsonaia mitologiko	Gipuzkoan, zain	Janari ongailu	
	Emakume izena			500	
	Zornea			Ekintza prozesala	
Izena	Jaki mota				
Nirea	Prezipitazio mota				
		Jupiterren satelitea	Hegazti mota		
		Momentuak	Dardara		
Hodi		Naizen hau	Erdi, hitz elkarketan		
Norentzako		Dago	Burdinola		
				Bokal errepikatua	
				I. nazioartekoa	
Enea			Atsegina		
Musika nota			Interjekzioa		
	Kasik	Hil, akabatu			Kontsonantea
	Sufrea	Bokala			
Osatzearen emaitza			Jatorri atzizkia		

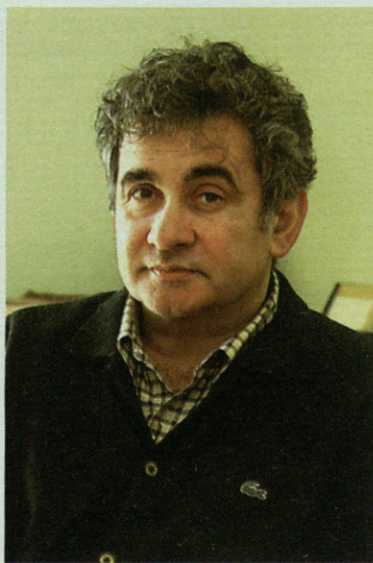
Pertsonaia: Alaves futbot taldeko jokalaria

8 ko Txikian

Erantzun guztiak zortzi letrakoak dira eta zenbaki bakoitzaren inguruan kokatu behar dira. Hitzak ordu orratzen arabera bideratu behar dira, beti ere zenbakiaren gaineko lauki txikitik abiatuta.



- 1.- Araudi
- 2.- Zauriak jasan dituena
- 3.- Artoaren buru
- 4.- Lantokiko adiskidea
- 5.- Adar kolpea
- 6.- Uda igarotzeko lekua
- 7.- Haur lotsagabeak
- 8.- Lotzeko soka
- 9.- Alaiki, pozik
- 10.- Auzo
- 11.- Ahomenak
- 12.- Bistakoa



JOSEBA OLALDE

BERNARDO ATXAGA

HITZALDI BATEN HONDARRAK

Collodik hil egin omen zuen Pinotxo, jokoan egindako zorrak berdindu eta egunkari batekin sinatutako kontratua haustean, baina irakurleek, bere etxe atariraino hurbilduta, egurrezko umea berpiztera behartu omen zuten. "Gure Collodirena gloria ez bada, zer da orduan gloria?", galdetu zuen Alberto Saviniok. Eta arrazoi zuen.

Ez dut nik Collodiren gloriarik izan orain artean, nahiz hilak ditudan, bortxa handiz batzuetan, nire hamaika pertsonaia. Halere, bukatzera zihoan lehengo urtea, eta ezti horren izpia heldu zitzaidan ezpainera. Nire etxe atarian jende-tropoilo bat azaldu zen "ilusioa hil egin niela, eta berpizteko arren" esanez. Harrituta begiratu nien. "Zergatik bihurtu naiz, ba, ilusio kalte?".

HITZETIK HORTZERA, Bilboko hitzaldian esandakoak aipatu zizkidaten; esan omen nituenak, noski, beraiek joanezina izan zutelako txokolate festa baten kariaz. "Gure ilusioa hiltzeko asmotan zenbiltzala jakin izan banu, txokolate gehiago jan izango nukeen", esan zuen tropoiloko batek bekokia belztuz. Luze gabe, egunkari orrialde bat erakutsi zidaten.

"Idazleak euskal komunitatearen bukaera iragarri zuen", zioen orriburuak. Eta beheraxeago, aipu zehatza eginez bezala: "Oraingo baldintzak luzatzera, gure hizkuntzarenak egin du". Iritzi arruntak iruditu zitzaizkidan, nik hitzaldi hondarrean emandakoen antzekoak. "Zer gogoeta dago honen atzean?", galdetu zuen egunkariarekin etorritakoak. "Gogoetarik badago. Boutade bat ez bada", gaineratu zuen bekoz kodunak. "Politika Linguistikoko funtzionarioren bat izango duk hau", pentsatu nuen neure artean. Auzia broma batekin erabakitzeko asmoa bazterrean utzi nuen.

"Dakizuen bezala, erabilpenak erabakitzen du hizkuntza baten zoria", hasi nintzen zuhurki. "Eta, zergatik erabiltzen du jendeak halako hizkuntza bat? Bi arrazoi bakarrengatik, noski: hizkuntza hori praktikoa delako, edo bere eza-gutzak prestigio bat ematen duelako. Eta eus-

kararekin gertatzen da bere erabilerak mila neke ttiki sortzen dituela -are gehiago Nafarroan eta Ipar Euskal Herrian- eta bestalde bere prestijioa -urrun dagoeneko Mitxelena eta Arestiren garaia- hondatzen ari dela erabat; berriro ere "larreko hizkuntza" bezala ikusten duela gehiengo batek. Azken egun horietan, kasu, irakaskuntzan, erabilitako hainbat liburu begiratu ditut. Ondorioak? Ba, testu subalternoak direla, aurrea erdaraz idatziak. Eta hain daudela zatar eta ilun itzulirik non bere irakurketak buruko mina ematen duen. Beraz ikasleari azpika ematen zaion mezua, nornahiri nonnahi ematen zaionaren parekoa, honoko haxe da: euskarak lan handia du, eta gainera ez du merezi. Bilboko Euskadi Irratiak egunero aldarrikatzen du: gaztelaraz mamitzen dira kazetari on onek egindako elkarrizketa interesgarriak; euskaraz, oihu erdiragarri bakar bat zabaltzen da lau haizetara: Ibarra sagardotegia! Jainkoagatik! Gauzak beste era batera ere egin daitezke. Bada horretarako gairik. Urteak dira Alberdi kardiologoak bere tesia euskaraz irakurri zuela. Altonaga biologoak ederki idatzi du euskaraz pandari buruz, eta beste horrenbeste egin du Ayestaran Uriz-ek Wittgenstein-en filosofia aintzat hartuta. Bestalde, itzultzaile onen zerrenda gero eta luzeagoa da. Baina, Bibliako hitzekin esanda, "hazi guzti hau ezin da soro txarrean itsatsi, eta egoera txar txarra da".

ETXE ATARIRA etorritakoak ez zetozen nirekin bat, eta -umea gora umea behera- euskararen hazkundera goraiatu zidaten. Bekoz kodunak Durangoko azoka ere aipatu zuen apologia borobiltzeko. Baina, hartan, sudurra hazten ari zitzaizela konturatu nintzen. Adierazi egin nien: "Barkatu, baina sudurra hazten ari zaizue". Bekoz kodunak ez zuen aukera galdu. "Orain berriz Pinotxo hasiko zaigu". Ba, bai, pentsatu nuen, agian hori da auzi honen muin muinean dagoen gaia, Pinotxorena. Ixildu egin nintzen halere. Azken batean, ez da nire helburua inori sudurra jotzea ●

"Hitzetik hortzera, Bilboko hitzaldian esandakoak aipatu zizkidaten; esan omen nituenak, noski, beraiek joanezina izan zutelako txokolate festa baten kariaz. 'Gure ilusioa hiltzeko asmotan zenbiltzala jakin izan banu, txokolate gehiago jan izango nukeen', esan zuen tropoiloko batek bekokia belztuz. Luze gabe, egunkari orrialde bat erakutsi zidaten"



ARGIAren Eskaintzak

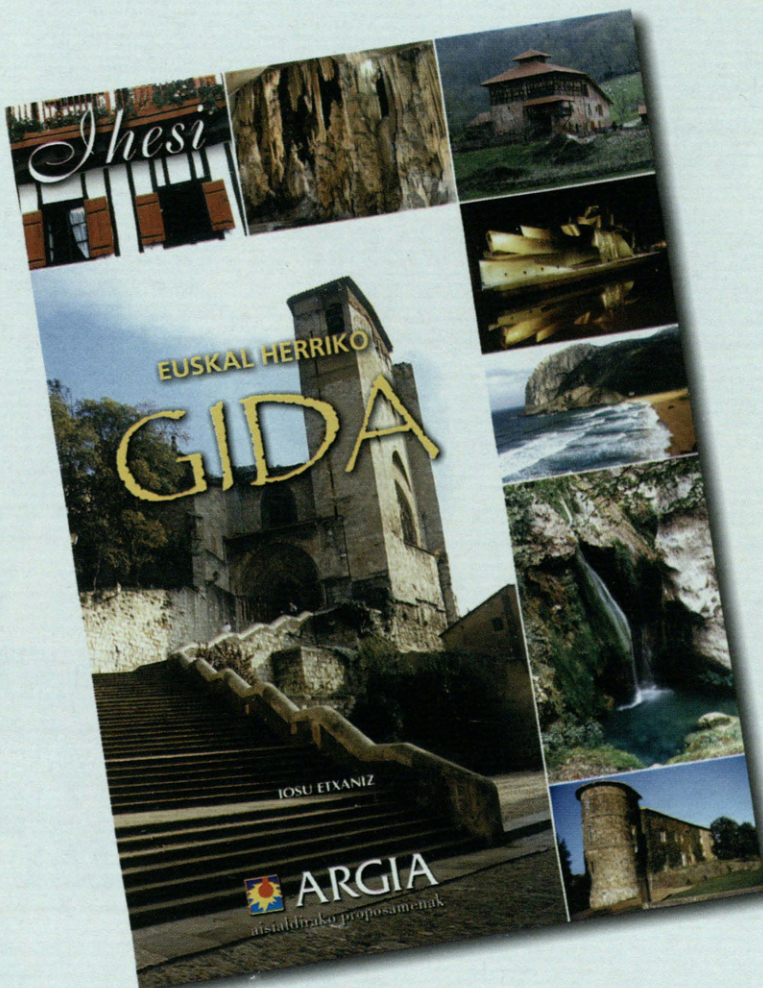
Kultura merkeago erosiz, Euskal Herriko Astekaria sendotu

Aukera Berezia Zuretzat

**Bidalketa gasturik gabe
(Euskal Herrian)**

**Gure Azokan
19,85 €**

~~**Kalean
22,85 €**~~



TITULUA: Euskal Herriko Gida.

ARGITALETXEA: ARGIA.

GAIA: "Euskal Herriko Gida" ibilbide gida-liburu berria da. Euskal Herriak eskaintzen dituen paraje ugari bezain anitzak erakusten dizkigu. Hori guztia eta gehiago jakiteko, uda honetan gure inguruak ezagutu nahi baditugu, 400 orrialdeko liburu honetan aurkituko ditugu, ibilbidearen proposamenaz gain, herri bakoitzeko ezaugarriak eta informazio praktikoa. Hau dena argazki ederrez hornituta.

Euskal Herriko GIDA

ARGIA: Zirkuitu ibilbidea 15, 20160 LASARTE-ORIA Tel.: 943 37 15 45 • FAXA: 943 36 10 48 / 37 34 03
e-posta: denda@argia.com • www.argia.com

ESKAERA: IZEN-DEITURAK _____

KALEA _____

ZBKIA _____

SOLAIRUA _____

HERRIA _____

TFNOA _____

POSTA KODEA _____

HERRIALDEA _____

HARPIDETZA ZENBAKIA _____

IZENBURUA _____

PREZIOA _____

ALEAK _____

GUZTIRA _____

☐ **TRANSFERENTZIA:** Euskadiko Kutxa 3035 - 0036 - 14 - 0360048647 Ondorengo datuekin batera ingresoaren agiriaren kopia bidali behar da

☐ **KONTUA:** TITULARRAREN IZEN ABIZENAK _____

N.A.F. / N.I.F. _____

KONTU KORRONTEA/LIBRETA

Entitatea

Sukurtsala

K.D.

Kontu zenbakia

EUSKAL KULTURAREN urtekarria



Liburu dendetan
salgai



ARGIA